

Ons Voorgeslacht

Jaargang 81 | september 2026

797

Steden en hun vakmanschap

Inhoudsopgave

EEN FAMILIE VAN DORDTSE GOUD- EN ZILVERSMEDEN: VAN DEN EIJNDE - VAN CLOOTWIJCK - DOUDIJN

Kees Sigmond.....409

DE ZEVENTIENDE-EEUWSE DORDTSE BAKENMEESTERS POP

Berend van Dooren424

DE FAMILIE OTTLEY ALS 'MERCHANT ADVENTURERS' TE MIDDELBURG, DELFT, ROTTERDAM EN DORDRECHT

Remco van den Heuvel.....443

STEDEN EN HUN VAKMANSCHAP

Leo van der Linden460

'TUSSEN WAL EN SCHIP'

DE GECONFINEERDEN IN HET SCHIEDAMSE BLAUWHUIS (1644-1700)

Léon van der Hoeven461

BESTUURSMEEDEDELING

PRESENTATIE DELEN 4 EN 5 VAN DE HOLLANDSE PARENTELEN VÓÓR 1650

Leo van der Linden i.s.m. Denis Verhoef.....495

BESTUURSMEEDEDELING

UITNODIGING VOOR DE VIERING VAN HET 80-JARIG BESTAAN VAN 'ONS VOORGESLACHT'

Bas Lems496

Een familie van Dordtse goud- en zilvermeden: Van den Eijnde - Van Clootwijk - Doudijn

door

Kees Sigmond*

INLEIDING

Bij de benaming 'Muntstad' denken we tegenwoordig aan de stad Utrecht, maar in feite is er veel voor te zeggen die naam toe te kennen aan Dordrecht. In die stad was immers zes eeuwen lang de Munt van Holland gevestigd, tussen 1213 en 1806.¹ De instelling was belangrijk voor de stad en de munters waren verenigd in een apart gilde, met een eigen kapel in de Grote Kerk. Bestuurders van de Munt kwamen uit de vooraanstaande burgerij en waren er soms meerdere generaties lang aan verbonden.²

Minder bekend zijn de connecties met de plaatselijke goud- en zilvermeden: hun kennis van de metaalbewerking was onontbeerlijk bij de productie van munten. Goud- en zilvermeden zien we dan ook regelmatig terug in functies als muntmeester bij de Munt. Er was een levendige uitwisseling van personen en kennis. Dat ging zelfs zo ver dat, wanneer bij de Munt een tekort aan edelmetaal dreigde, een beroep werd gedaan op de voorraden van de goud- en zilvermeden. Als de nood erg hoog was, werd zelfs overgegaan tot het inzamelen en omsmelten van zilveren voorwerpen uit de burgerij. Dat heeft ertoe geleid dat er vandaag de dag relatief weinig zilveren objecten met het Dordtse merkteken (de roos) zijn

Detail De
goudsmid, 1655,
ets Rembrandt
van Rijn (collectie
Rijksmuseum
RP-P-OB-211)

* e-mail: csigmond@xs4all.nl

bewaard, waardoor de indruk is ontstaan dat Dordrecht geen belangrijke zilverstad was. Enkele jaren geleden heeft onderzoeker en verzamelaar Hans Breet daar met een publicatie verandering in gebracht.³ De namen van Dordtse zilversmeden, met hun merk (indien bekend) en eventuele bijzonderheden, heeft hij verzameld op zijn website.⁴

De website *Familiestamboom Klootwijk* vermeldt de eerste generatie van de hieronder behandelde familie van Dordtse goud- en zilversmeden, zij het niet volledig.⁵ Dit beroep komt in deze familie regelmatig terug, evenals betrokkenheid bij de Munt van Holland. De hieronder behandelde familie is een mooie illustratie van de symbiose tussen de Munt en de plaatselijke goud- en zilversmeden. Voor de herkomst van stammoeder Cornelia van Clootwijk Dircksdr. uit de familie Van Clootwijk in 's-Grevelduin-Capelle kan worden verwezen naar de genoemde website. De nakomelingen van dit eerste in Dordrecht gevestigde echtpaar voerden verschillende familienamen: Van den Eijnde, Van Clootwijk en Doudijn. Hierin zijn de mogelijke geslachtsnaam van de vader, alsmede de familienamen van de ouders van de moeder te herkennen.

Met dank aan de heren Hans Breet (Amstelveen) en Martin Bloemendal (Dordrecht) voor hun antwoorden op vragen die tijdens het schrijven van dit artikel opkwamen.

GENEALOGIE

I. *Jacob Pietersz. (van Heusden)*, goudsmid te Dordrecht,⁶ vermeld tussen 1543 en 1561, overl. vóór 16-9-1574, tr. *Cornelia/Neeltgen van Clootwijk Dircksdr.*, overl. na 4-10-1575, dochter van Dirck van Clootwijk Jansz., schout en heemraad van 's-Grevelduin-Capelle, en Geertruijt Jan Doedijnsdr.

Jacob Pietersz. komt in Dordtse bronnen voor vanaf 1543. Onder de naam *Jacop de goutsmit* wordt hij aangeslagen wegens een door hem gehuurd huis op de Nieuwbrug aan de poortzijde.⁷ De relatief kleine huisjes langs de oprit van de brug stonden met de achterkant tegen de zijmuren van de grote huizen aan de Wijnstraat. Tien jaar later is zijn welvaart duidelijk toegenomen en wordt hij belast voor maar liefst vier haardsteden, waaronder ongetwijfeld de oven(s) van zijn goudsmederij.⁸ De locatie van zijn huis en werkplaats is een markante: aan de Voorstraat op de westhoek van de Donkere Steiger.

Een jaar later wordt *Jacop Pieterssoen goudsmit* voor hetzelfde huis als eigenaar aangeslagen voor een bedrag van 24 gulden,⁹ en in 1557 en 1561 is dit zelfs opgelopen tot 30 gulden.¹⁰ Bij al deze aanslagen wordt hij vermeld zonder familienaam, maar slechts met het beroep goudsmid. Ook bij een borgstelling in 1554 is dat het geval¹¹ en na zijn overlijden blijft dat zo. In 1574 wordt een rentebrief overgedragen, sprekende op Neeltgen van Clootwijk, weduwe van Jacob Pietersz. *goudsmit*.¹² Een andere rentebrief wordt in 1575 meegegeven

Het smalste huis van Dordrecht, gebouwd boven de Donkere Steiger, foto 1910/20. Het huis links met het reclamebord staat op de plek waar zich het familiehuis van de goud- en zilversmeden Van Clootwijk bevond (RAD, beeldbank 556_5261)

De achterkant van de Donkere Steiger aan de havenzijde, met rechts daarvan de locatie van het familiehuis Van Clootwijk en helemaal links de Wijnbrug (foto auteur 2026)

aan zoon Jan Jacobsz. Doudijn bij diens huwelijk.¹³ Opnieuw wordt moeder Neeltgen van Clootwijk genoemd als weduwe van Jacob Pietersz. *goudtsmit* (zoemen ons zeyt). De toevoeging 'zo men ons zegt' duidt op enige onzekerheid bij de dienstdoende schepenen omtrent de identiteit van de vader, wellicht vanwege de veel voorkomende combinatie van voornaam en patroniem, of omdat hij al lang geleden was overleden. Uit het vervolg van de akte blijkt echter zonneklaar dat het om het hier behandelde gezin gaat: broer Dirck Jacobsz. en zwager Rochus Grijp worden genoemd als ooms en voogden van de twee kinderen van de oudste broer Pieter Jacobsz. In 1580, na het overlijden van moeder Neeltken van Clootwijk Dircxdr., wordt zij eenmalig weduwe van

Jacob Pietersz. van Huesden genoemd.¹⁴ Deze toevoeging slaat wellicht op zijn herkomst en is niet zonder meer als familienaam te beschouwen. Zoon Pieter Jacobsz. wordt in sommige bronnen vermeld met de familienaam Van den Eynde(n)/Eijnde(n).¹⁵ Ook zijn oudste zuster Anneken Jacobsdr. wordt wel met die familienaam opgevoerd.¹⁶ Dit heeft geleid tot de veronderstelling dat Van den Eijnde de familienaam van de vader is geweest. Bewijs hiervoor is echter niet gevonden. Sterker nog, in de Dordtse bronnen uit de tijd zelf komen deze drie personen niet voor met familienaam, maar alleen met patroniem. Ook de overige kinderen van Jacob Pietersz. goudsmid en Neeltje van Clootwijk Dircksdr. worden begin 1580 nog niet vermeld met een familienaam.

Uit dit huwelijk:

1. *Pieter Jacobsz. van den Eijnde*, volgt IIa.
2. *Anneken Jacobsdr. van Clootwijk (van den Eijnde, Doudijns)*, eigenares van de Kleine Appelsteiger tegenover de Kruiskapel (1611), overl. 10-7-1612, begr. Augustijnenkerk, tr. (vóór 13-4-1575) *Rochus Grijp*, goudsmid, inwonend poorter van Dordrecht (1566), muntmeester (1571-1577) en muntmeester-generaal (1580) van de Munt van Holland, raad en generaalmeester van de Munten van de Verenigde Nederlanden (1586), overl. 12-11-1593, zoon van Joost Corssen Grijp, goudsmid te Delft,¹⁷ en Grietje Doensdr. van den Berch.¹⁸

De Munt van Holland op de Voorstraat, met het nog bestaande poortje uit 1555 - tekening Aert Schouman, 1749 (RAD, beeldbank 551_35488, Dordracum Illustratum)

In 1571 werd de Hollandse Munt verpacht aan Rochus Grijp, een vanaf 1566 in Dordrecht gevestigde goudsmid. Over zijn eerste twee termijnen als muntmeester is weinig bekend; deze vielen in een periode van grote onrust, na de overgang van de stad naar de Opstand in juli 1572. In 1577 kon hij verlenging van zijn contract voor

een derde termijn van drie jaar krijgen op voorwaarde dat hij per direct 6000 gulden uitleende aan de gewestelijke Rekenkamer.¹⁹ Dit geld was nodig om de Opstand te financieren. Bovendien moest hij eenzelfde bedrag aan nieuw geslagen muntstukken op voorraad houden. Met deze voorwaarden kon hij niet akkoord gaan, waarna een andere muntmeester moest worden gezocht. In zijn laatste periode als muntmeester heeft hij meer uitgegeven dan hij aan *sleischat* (belasting op de muntslag) over zijn productie verschuldigd was. Begin augustus 1577 kreeg hij het verschil (181 pond en 6 schelling) door zijn opvolger uitbetaald.²⁰ Waarschijnlijk oefende hij in die tijd allang niet meer het beroep van zilversmid uit: bij de verkoop van losrenten werd hij aangeduid als *eertijds muntmeester van Co. Mats. munte binnen dezer stede* (1578)²¹ en als *muntmeester des konings binnen Dordrecht* (1579).²²

In 1580 wordt hij aangesteld tot muntmeester-generaal van Holland.²³ Behalve toezichthouder op het muntwezen werd hij daarmee de belangrijkste adviseur van de Staten van Holland op dit gebied. Op voordracht van de Staten wordt hij op 11 juli 1586 aangesteld tot raad en generaalmeester van alle Munten van de Verenigde Nederlanden. In die functie was hij niet alleen de toezichthouder op het muntwezen in alle noordelijke gewesten, maar tevens adviseur van de Staten-Generaal.²⁴

Hoewel hij vanwege deze functies regelmatig in Den Haag moest zijn, heeft Rochus Grijp zijn grote huis bij de Munt in Dordrecht aangehouden. Een jaar na zijn overlijden in 1593 wordt zijn weduwe aangeslagen voor dit grote huis (aanslag 35 lb.) op de Voorstraat.²⁵ Tussen dit huis en de Munt van Holland lagen twee panden: een kleiner huis en het huis van de muntmeester Boucquet, direct naast de Munt. Ook in 1606 wordt de weduwe aangeslagen voor dit grote huis bij de Munt.²⁶ In 1611 wordt zij tevens genoemd als eigenaresse van het steigertje daar tegenover, de Kleine Appelsteiger.²⁷ Voor zover bekend is dit de enige gelegenheid waarbij zij genoemd wordt met familienaam: *Anna Jacobs van Clootwyck weduwe van wijlen Rochus Gryp*.

3. *Dirck van Clootwijck Jacobsz.*, volgt IIb.
4. *Jan Doudijn Jacobsz.*, volgt IIC.
5. *Marijcken Jacobsdr.*, overl. na 1-7-1589, tr. (otr. Dordrecht 27-4-1577) *Damas van der Poel Aertsz.*, onmondig 1561,²⁸ muntenaar, huis op de Voorstraat (1578), later aan het Steegoversloot, overl. na 7-8-1593; zoon van Aert Damas. (van der Poel), droogscheerder, en Jacobmijn Cornelisdr.

Damas Aertsz. van der Poel is een telg uit een familie die al eerder is signaleerd in *Ons Voorgeslacht*.²⁹ Bij zijn ondertrouw met *Marieken Jacobs van Dordrecht* doet zich iets merkwaardigs voor: hij wordt ingeschreven als *Damas Aertsz. van den Briel*.³⁰ Dit moet een vergissing zijn: de naam *Poel* is bij het 'in het net' overschrijven aangezien voor *Briel*. Al binnen een jaar na dit huwelijk koopt Damas een huis aan de 'landzijde' (Voorstraat), gelegen aan de haven.³¹ Bij die gelegenheid wordt hij aangeduid met het beroep *muntenaar*. Daarmee past hij perfect bij zijn schoonfamilie: haar vader en twee oudste broers waren goudsmiden en de man van zijn oudste schoonzuster was in die tijd muntmeester van Dordrecht. Tussen 1581 en 1589 laten Damas en zijn vrouw in Dordrecht vijf kinderen dopen.³² Alleen bij het eerste kind wordt hij *Van der*

Poel genoemd, bij de overige kinderen wordt hij aangeduid met patroniem. Ergens in die tijd heeft hij een (groter) huis gekocht, aan het Steegoversloot. In 1593 blijkt dat deze aankoop misschien iets te hoog gegrepen was: er rusten maar liefst vier renten op het huis, onder andere aan zijn zwager Dirck Jacobsz. Clootwijck.³³ Zulke renten werden meestal gebruikt om de aankoop van een huis te financieren. Hij moest het huis aan het Steegoversloot dan ook verkopen: waarborg bij de verkoop was zijn andere zwager Jan Jacobsz. Doudijn.

6. *Geertruid Jacobsdr.*, vermeld 1580.

Ila. *Pieter Jacobsz. (van den Eijnde)*, goudsmid in Dordrecht, actief ca. 1560-1574, overl. vóór 8-3-1574 (s.c. = 1575), tr. (vóór ca. 1569) *Cornelia Queckel(s) Jacobsdr.*, overl. vóór 28-5-1582; dochter van Jacob Queckel Jacobsz., heer van Wieldrecht en Oudelandsambacht, baljuw van Zuidholland, en Cornelia Mol Jorisdr.; zij tr. 2^e (vóór 1577) Hans (Jan) van Stralen Aelbrechtsz., in Den Haag.

Pieter Jacobsz., goudsmid in Dordrecht, is rond 1569 getrouwd met Cornelia Queckel. Zij was een dochter van de baljuw van Zuidholland, tevens ambachtsheer van Wieldrecht en Oudelandsambacht. Dankzij dit huwelijk kwam Pieter te verkeren in Dordtse elite-kringen, waar ook een groot deel van zijn klantenkring te vinden was. Dit zal voor de uitoefening van zijn beroep een voordeel zijn geweest. Eind 1571 verkoopt hij aan de zusters Janneken en Lijsbet van Bladegem een zesde deel in de *Grote Craen* genaamd *Cost Verloren*,³⁴ de havenkraan aan de Wijnstraat die voornamelijk gebruikt werd voor het lossen van de grote, met schepen aangevoerde vaten wijn. Het deelbelang in de kraan was afkomstig van de moeder van Cornelia Queckel.³⁵ Dankzij deze verkoop kwam het aandeel weer terug bij de oorspronkelijke eigenaars, de familie Van Bladegem.³⁶

De in 1572 te Dordrecht geslagen 1/5 Philipsdaalder, met een waarde van zeven stuivers, werd gebruikt om de ruiters en 'knechten' in Gelderland te betalen (www.lastdodo.nl)³⁷

Dat Pieter een vooraanstaande positie innam in het wereldje van de Munt en de plaatselijke goud- en zilversmeden blijkt wel uit een verklaring over een actie in 1572, op een van de meest penibele momenten tijdens de Opstand. Dordrecht had in juli 1572 de kant van de prins van Oranje gekozen en dat betekende dat de stad geldelijke ondersteuning moest leveren. Twintig jaar na dato legt zijn broer, goudsmid Dirck Jacobsz. Clootwijck, samen met twee anderen een verklaring af over het zilverwerk van de drie schutterijen van de stad Dordrecht.³⁸ De zilveren koppen, bekers en kroezen van de schutterijen zijn in 1572 ingeleverd om prins Willem van Oranje te helpen de ruiters en *knechten* in Gelderland te betalen. Dat zilver is destijds op de Munt in ontvangst genomen door *wisselaer* Blasius Boucquet en de goudsmiden Rochus Grijp en Pieter Jacobsz. Clootwijck, de broer van de deposant. Het zilverwerk is omgesmolten, waarna er penningen van 7 stuivers van zijn geslagen die zijn geleverd aan thesaurier Mandemaker. Dit proces, waarbij plaatselijk zilver werd ingezameld om te worden gebruikt voor het algemeen belang, komt door de eeuwen heen nog enkele keren terug en heeft ertoe geleid dat er relatief weinig Dordts zilver is overgeleverd.

Zijn aanwezigheid bij de zilverinzameling van 1572 is een van de laatste tekenen van leven van Pieter. Korte tijd later blijkt hij op relatief jonge leeftijd overleden, met achterlating van twee onmondige kinderen: Jacob en Marijcken. Voogden van deze weeskinderen zijn hun ooms Rochus Grijp en Dirck Jacobsz.³⁹ Bij de boedelscheiding tussen de weduwe en de voogden ontvangen beide partijen de helft in twee huizen aan de Wijnstraat,⁴⁰ *Die Wilde Werelt* en *Middelburch*, naast elkaar gelegen aan de havenzijde tussen de Wijnbrug en de markt (thans: Scheffersplein). De weduwe Cornelia Queckel hertrouwt kort daarop met de uit Den Haag afkomstige Hans van Stralen. Dan blijkt dat de twee genoemde huizen onderdeel waren van de erfenis van haar vader Jacob Queckel, baljuw van Zuidholland: in april 1577 worden de huizen verkocht door diens erfgenamen, de echtgenoten van zijn twee dochters en de voogden van het weeskind van zijn derde dochter.⁴¹

Vijf jaar later is ook Cornelia Queckel overleden, met achterlating van twee kinderen uit haar eerste huwelijk en drie uit het tweede.⁴² De leeftijden van de kinderen worden gegeven: Jacob Pietersz. (oud ca. 13 jaar), Marijcken Pietersdr. (in de akte staat abusievelijk: Marijcken *Jacobsdr.*) (oud ca. 9 jaar), Pieter Jansz. (oud ca. 5 jaar), Marijcken Jansdr. (oud ca. 2 jaar) en Cornelia Jansdr. (oud ca. 6 weken). Cornelia Queckel was eigenaresse van een huis tegenover de Kruiskapel, op de Voorstraat in de directe nabijheid van de Munt. Als oom en voogd van het weeskind van zijn broer Pieter Jacobsz. koopt Dirck van Clootwijck Jacobsz. de helft van dit huis van de kinderen uit het tweede huwelijk van Cornelia.⁴³

Uit dit huwelijk:

1. *Jacob Pietersz. Queckel*, alias *Van Clootwijck*, geb. ca. 1569 (oud ca. 13 jaar in 1582), wonende in Utrecht (1589),⁴⁴ overl. na 4-3-1630, tr. *N.N.* Uit dit huwelijk twee dochters: Cornelia en Janneken Jacobsdr., wonende te Utrecht (1630).⁴⁵
2. *Marijcken Pietersdr.*, geb. ca. 1573 (oud ca. 9 jaar in 1582), verm. overl vóór 14-5-1587.

Overzicht op de kadastrale minuut van 1832: Voorstraat linksboven naar rechtsonder, Wijnbrug rechtsboven, Augustijnenkerk rechtsonder. 1. familiehuis Van Cloodt; 2. Donkere Steiger; 3. huis Jan de Louwer, hoek Voorstraat/Wijnbrug; 4. 't Beleg van Alckmaer; 5. Sint Jansgildehuis; 6. huis Nieuwstraat naast zeepziederij Bol

IIb. *Dirck (van) Cloodt Jacobsz.*, geb. ca. 1549 (oud 43 jaar in 1592), goudsmid, mogelijk essayeur van de Munt (1577),⁴⁶ *capiteyn van een vendel burgers* (1598-99), achtraad (1608) en raad in wette (1609-10), overl. (na 18-9) 1610, tr. (vóór 6-7-1578) *Grietje Hendricksdr.*, overl. 1624.

Dirck Jacobsz. (van) Cloodt wordt vanaf circa 1573 vermeld als goudsmid te Dordrecht. Hij komt tot 1584 alleen voor onder patroniem⁴⁷ en vanaf 1585 met de van zijn moeder afkomstige geslachtsnaam Van Cloodt.⁴⁸ Opmerkelijk is dat vanaf dat moment ook zijn broers en zusters en hun nageslacht een geslachtsnaam gingen gebruiken: de namen Van Cloodt, Doudijn, Van Eijnden en Queckel komen voor binnen deze familie. Na het vroege overlijden van zijn oudere broer Pieter lijkt Dirck de rol van 'pater familias' overgenomen te hebben. Hij wordt regelmatig genoemd als oom en voogd van (wees)kinderen van zijn broers en zusters.⁴⁹ Hij woonde in het voormalige ouderlijk huis naast de Donkere Steiger, op de Voorstraat-havenzijde,⁵⁰ waar ook zijn atelier gevestigd was.

Blijkbaar wist Dirck Jacobsz. Clootwijck al vroeg in zijn carrière een zekere welstand te bereiken: voor het gerecht van Dordrecht passeren met enige regelmaat door hem verkochte rentebrieven.⁵¹ Vanaf 1593 gaat Dirck investeren in onroerend goed: een duidelijk teken van toegenomen welstand. Zijn eerste aankoop was een tuin, gelegen aan het einde van Heer Mathijssstraat (Kolfstraat), naast de Oude Gracht.⁵² Het huis op de tuin werd verhuurd.⁵³ Twee jaar later koopt hij een huis bij de Tolbrugstraat-landzijde, genaamd *De Vergulde Voet*.⁵⁴ In 1596 koopt hij een huis in de Nieuwstraat, de smalle straat tegenover het ouderlijk huis naast de Donkere Steiger.⁵⁵ Zijn buurvrouw is de weduwe van Jacob Bol, de zeepzieder die eigenaar was geweest van de Donkere Steiger, die dan ook wel Bollensteiger werd genoemd. Twee jaar later verkoopt Dirck een gedeelte van dit huis aan de Nieuwstraat alweer,⁵⁶ om het te ruilen met de koper en er een tegenoverliggend huis aan de oostkant van de Nieuwstraat voor terug te krijgen.⁵⁷ Het is bij deze verkoop dat Dirck voor het eerst *capiteyn* genoemd wordt. Bij de verkoop van ditzelfde huis een jaar later wordt deze omschrijving uitgebreid: *Capiteyn van een vendel burgers binnen deser Stede*.⁵⁸ De burgervendels waren in deze periode van de Tachtigjarige Oorlog beslist niet alleen maar ceremonieel, ze werden daadwerkelijk ingezet bij de verdediging van de stad. Ieder vendel had een eigen 'kwartier' toegewezen gekregen, meestal in de directe woonomgeving van de leden.

Dan blijkt dat Dirck Jacobsz. van Clootwijck zijn investeringen niet beperkte tot rentebrieven en huizen in de stad, maar dat hij ook land kocht. In 1602 wordt hij genoemd als koper van land in de heerlijkheid Giessen-Nieuwkerk, recht tegenover de korenmolen.⁵⁹ Al die tijd blijft hij zelf gevestigd in het huis naast de Donkere Steiger: voor de kohieren van het haardstedengeld wordt hij in 1604 en 1606 aangeslagen voor *vyer haert stellen*.⁶⁰ Ook in de kohieren van de verponding van 1606 en 1608 wordt hij aangeslagen voor dit huis en wel voor het aanzienlijke bedrag van 17 pond 10 schellingen.⁶¹ De verhuurde huizen die hij bezat, worden in deze kohieren niet genoemd: de huurders betaalden zelf de verponding. Het door hem aangehouden huis in de Nieuwstraat naast de voormalige zeepziederij Bol verkoopt hij uiteindelijk ook: *domis cum suis met den ganck comende inde Nieustraete*.⁶² Waarborg bij deze verkoop is zijn schoonzoon Johan de Loutere. De gang die in de akte genoemd wordt, is de zijuitgang van het *St. Jans Gasthuys* op de Voorstraat en daar waren allerlei voorwaarden aan verbonden.⁶³

In 1608 wordt Dirck Jacobsz. van Clootwyck een eerste keer genoemd met een bestuursfunctie, in de *achten deser stede*.⁶⁴ Twee jaar later is Dirck Jacobsz. van Clootwyck een trapje hoger gestegen op de bestuurlijke ladder en is hij *Raet in Wette deeser Stede*.⁶⁵ Deze positie was maar van korte duur: in datzelfde jaar is hij overleden en werd zijn plaats ingenomen door iemand anders.⁶⁶

Op 21 september 1620 verschijnt voor notaris Pauwels Eelbo de eerbare Margarite Hendricxdr., weduwe van Dirck Jacobsz. van Clootwijck, gaande en staande, kloek en gezond en het gebruik van haar verstand en memorie hebbende.⁶⁷ Zij herroept het testament dat zij met haar man zaliger gemaakt heeft op 29 december 1593, gepasseerd voor notaris Francois de Buijelere.⁶⁸ Haar zoon Dirck van Clootwijck zal na haar overlijden het volkomen eigendom genieten van het huis waar zij tegenwoordig in woont, gelegen op de hoek van de Bollensteiger aan de havenzijde. Voorwaarde is wel dat Dirck van Clootwijck 6000 carolusgulden uit moet reiken aan haar gemene boedel, alles volgens de condities

en voorwaarden zoals uitgebreid gesteld in het voor dezelfde notaris gepasseerde contract d.d. 18 februari 1619 met Jacob en Pieter van Clootwijk, Dirck Lambrechtsz. Hoogemoed en Jan de Louter, haar testatrices zonen respectievelijk schoonzonen.

Uit dit huwelijk:

1. *Janneke van Clootwijk Dircksdr.*, van Dordrecht (1596), tr. Dordrecht 8-12-1596 (otr. Dordrecht 24-11-1596, proclamatie Leiden) *Dirck Lambrechtsz. Hoogmoed*, suikerbakker van Leiden.
2. *Ermken van Clootwijk Dircksdr.*, van Dordrecht (1597), overl. vóór 9-5-1661, tr. 14-12-1597 (otr. Dordrecht 24-11-1597) *Guilliaem Pasteyns Pietersz.*, van Antwerpen.
3. *Jacob van Clootwijk Dircksz.*, verm. ged. Dordrecht 6-7-1578,⁶⁹ goud- en zilversmid (1602-1666),⁷⁰ diaken (1622),⁷¹ acht (1625-28) en raad (1633) in Dordrecht, tr. 1^e Dordrecht 12-10-1602 (otr. ald. 8-9-1602) *Catelijna Adriaensdr. Schoormans*, van Dordrecht, tr. 2^e Dordrecht 12-4-1606 (otr. ald. 2-4-1606) *Maria Coenen Adriaensdr.*, van Geertruidenberg, dochter van Adriaen Coenen.

Vanaf 1608 wordt Jacob van Clootwijk aangeslagen op 15 pond vanwege de verponding, in *het dorde Quartier aende havensyde*.⁷² Deze aanslag van 15 pond werd hem ook opgelegd in 1619 en 1620, waarbij hij *goutsmith* wordt genoemd,⁷³ terwijl hij op andere momenten steeds *silversmith* heet.⁷⁴ Ook in 1626 en 1633 wordt hij aangeslagen op 15 pond vanwege zijn huis op de Voorstraat aan de havenzijde tussen het *Mertvelt* (nu: Scheffersplein) en de Nieuwbrug.⁷⁵ In 1622 wordt hij vermeld in het kohier van het hoofdgeld: *Jacob Dircxz. Clootwijk, syn vrou, 4 kinderen, 2 knechts, 1 dienstmaecht*.⁷⁶

In 1612 huurt Jacob voor drie jaar een tweede huis in dezelfde buurt, gelegen tegenover de Kruiskapel, naast het *cleen steijgertien* (Kleine Appelsteiger).⁷⁷ Opmerkelijk is dat zijn in datzelfde jaar overleden tante Anneken Jacobsdr. van Clootwijk een jaar eerder nog genoemd wordt als eigenares van de Kleine Appelsteiger. De huurovereenkomst wordt gesloten in de Munt, in presentie van zijn schoonvader Adriaen Coenen, koopman. In 1620 wordt de verkoop bevestigd van land in Steenhoven, afkomstig uit de erfenis van Anneken Pieter Gijssels en haar echtgenoot Jan van Gesel.⁷⁸ Zij was de *moeye* van de kinderen van Adriaen Coenen in Geertruidenberg, waaronder Marijken Coenen, de vrouw van Jacob van Clootwijk.

4. *Pieter van Clootwijk Dircksz.*, zijdelakenkoper (1607), vanaf 1608 vermeld als eigenaar van een huis op de Voorstraat, overl. 1622/26, tr. Dordrecht 29-4-1607 (otr. ald. 15-4-1607) *Margriet Wor Schalcksdr.*, van Dordrecht, overl. na 1630, dochter van Godschalck Wor Cornelisz., kapitein van een vendel burgers, en Neelken Adriaensdr.

Vanaf 1608 wordt Pieter van Clootwijk vermeld in het kohier van de verponding met een aanslag van 7 pond 10 schellingen.⁷⁹ Zijn huis staat op de Voorstraat aan de

havenzijde bij de Tolbrug, naast het huis genaemt *den Valck daernu jegenwoordich De Drye Schoppen vuytsteecken*.⁸⁰ De verponding op dit huis wordt ongewijzigd opgelegd in 1619 en 1620,⁸¹ in 1626 en 1633 aan zijn weduwe.⁸² In 1609 wordt een huis op het Nieuwe Werck verkocht door de kinderen en erfgenamen van *Capiteyn Schalck Cornelisz. Wor*, waaronder Pieter van Clootwyck als getrouwd hebbende Grietgen Schalcken.⁸³ Uit dit huwelijk waren in 1622 twee kinderen in leven.⁸⁴

5. *Cornelia van Clootwijck Dircksd.*, tr. (vóór 1-4-1607) *Jan de Louter (Jansz.?)*, zijdelakenkoper (1609), huis op de hoek van de Wijnbrug (1619), begr. Dordrecht 25-8-1638; hij tr. mogelijk 1^e (otr. Dordrecht 20-8-1595) Aegje Balthazarsdr.

De vroegst bekende *huysinge* van Jan de Louter lag in 1604 aan de landzijde (Voorstraat) bij de Tolbrugstraat.⁸⁵ Dit moet een groot huis zijn geweest, want er waren inwonende personen.⁸⁶ Op 1 april 1607 wordt een eerste kind *Janneken* van het echtpaar Jan de Louter en Cornelia van Clootwijck gedoopt; hun inschrijving van (onder) trouw is niet gevonden. Jan de Louter, ook wel De Loutere of Loutre genoemd, wordt vermeld als *sydecramer* en *sydelaeckencooper*.⁸⁷ Vóór 1619 is het echtpaar verhuisd naar een groot huis op de Voorstraat op de westhoek van de Wijnbrug.⁸⁸ Voor dat huis werd Jan de Louter belast met een verponding van 21 pond 10 schellingen. Tegen de hoogte van die aanslag ging hij met succes in beroep: op 17 september 1620 werd de heffing verlaagd naar 20 pond. In feite waren het twee huizen achter elkaar, naast de opgang van de Wijnbrug.⁸⁹ Het achterste huis, aan de haven, had de aansprekende naam *'t Beleg van Alckmaer* en in 1633 was dit verhuurd. Op 25 augustus 1638 wordt *Jan de Louijter* begraven met een *baer* en eenmaal luiden vanuit dit huis *op den hock vande Wijnbrugh*.⁹⁰ In 1661 blijkt dat het huis door *capitein* Dirck van Clootwijck voor 7075 carolusgulden is gekocht van diens zuster Cornelia, weduwe van Jan de Louter.⁹¹ In een verkoopakte van dit huis uit 1682 worden de nakomelingen Louter genoemd als erfgenamen van Isaac Kruijslander en Leendert de Heer *nomine uxoris* (namens hun echtgenotes): de onmondige kindskinderen van Cornelia de Louter, in haar leven weduwe en boedelhoudster van Isaac Kruijslander, en Johannes van Rossum als getrouwd hebbende Janneken Louter, weduwe De Heer.⁹²

6. *Dirck van Clootwijck Dircksz.*, verm. ged. Dordrecht jan. 1587, kapitein van een burgervendel, vanaf 1622 vermeld als eigenaar van het familiehuis naast de Donkere Steiger op de Voorstraat-havenzijde, tr. (vóór ca. 1615) *Maria Hacken*, overl. na 9-5-1661.

Zijn moeder, de weduwe van Dirck van Clootwijck Jacobsz., bepaalt op 21 september 1620 in haar testament dat haar zoon Dirck na haar overlijden het huis zal krijgen waar zij in woont, op de hoek van de Bollensteiger aan de havenzijde.⁹³ Voorwaarde is wel dat Dirck 6000 carolusgulden uitrekt aan haar gemene boedel. In 1622 wordt hij in dat huis aangeslagen voor het hoofdgeld, onder *T'Sevende Vendel: Dirick van Clootwijck, syn vrou, 2 kinderen*.⁹⁴ In 1626 en 1633 wordt hij vermeld in het kohier

van de verponding, in het derde kwartier aan de havenzijde, met een aanslag die in de tussentijd was opgelopen van 17 pond 10 schellingen naar 21 pond.⁹⁵

In 1661 blijkt zijn weduwe in het bezit te zijn van een ander huis, weliswaar in de directe nabijheid van de Donkere Steiger, gelegen op de hoek van de Voorstraat en de Wijnbrug, tegenover de Nieuwstraat.⁹⁶ Dit huis was afkomstig van zijn oom Jan de Louter. Aan de achterzijde stond dit huis tegen een ander pand, *daer uithangt Het belech van Alckmaer*. De eerbare juffrouw Marija Hacken, weduwe van *capitein* Dirck van Clootwijck zaliger, verklaarde het huis in koop overgelaten te hebben aan haar zoon sr. Adriaen van Clootwijck, wijnkoper en burger van Dordrecht. Haar man zaliger had dit huis gekocht van zijn zuster Cornelia, weduwe van Jan de Louter, voor 7075 carolusgulden. De koper belooft zijn moeder deze koopsom te betalen, met daarboven nog 725 carolusgulden voor reparaties en verbetering die zijn vader aan het huis gedaan heeft. Paulina Baenen, weduwe van Adriaen van Clootwijck, verkoopt het huis uiteindelijk in 1682, waarbij opnieuw sprake is van de gemeenschappelijke muur aan de achterzijde, grenzend aan 't *Belegh van Alckmaer*.⁹⁷

IIc. *Jan Doudijn Jacobsz.*, geb. ca. 1551 (oud 35 jaar in 1586), *offslaeger*,⁹⁸ huis in de Tolbrugstraat-landzijde (1595), overl. vóór 19-1-1601, tr. 1^e (otr. Dordrecht jan. 1573) *Margrieta Jansdr.*, tr. 2^e Dordrecht 8-3-1598 *Trijnken Henricxdr.*, van Xanten in het Land van Kleef.

In tegenstelling tot zijn broers en zwagers was Jan Doudijn Jacobsz. niet actief in de goud- en zilversmederij of bij de Munt. Hij was *offslaeger*, de persoon die bij een openbare verkoop of verpachting de inzetbedragen afroept en afslaat. Hij is vernoemd naar Jan Doudijn, zijn overgrootvader van moederskant.⁹⁹ Deze in Dordrecht tamelijk onbekende naam heeft in het verleden tot de nodige misverstanden geleid: in bepaalde publicaties is Jan Doudijn Jacobsz. verward met zijn oudere naam- en plaatsgenoot Jan Doudijn (ca. 1525-1584), een beroemd kunstschilder.¹⁰⁰ Van diens hand zijn diverse werken bewaard,¹⁰¹ waaronder het bekende schilderij van de brand van de Dordtse Nieuwkerk in 1568, permanent te bewonderen in het Dordrechts Museum. Fijcken, de weduwe van de schilder, wordt in 1594 nog vermeld met een huis in het eerste kwartier (poortzijde).¹⁰²

In 1573 trouwt Jan Doudijn Jacobsz. met Margrieta Jansdr., wier familienaam helaas niet wordt vermeld in het trouwboek. Verondersteld kan worden dat Margrieta verwant was aan de familie Van Asperen: in 1601 is sprake van een schuld van 26 pond 15 schellingen groot Vlaams aan de kinderen van Jan Jacobsz. Doudijn *als mede erfgenamen van zaliger Jan van Asperen*.¹⁰³ Net als de familie Van Clootwijck/Doudijn was Jan van Asperen betrokken bij de Munt: in 1558 is hij borg voor muntmeester Blasius Boucquet¹⁰⁴ en in 1578 is hij deken van de nabijgelegen *Cruisescapelle*.¹⁰⁵ Wie was deze Jan van Asperen Jansz.,¹⁰⁶ en waarom waren de kinderen Doudijn zijn erfgenamen? Was hun moeder vernoemd naar Margrieta van Beveren Willemsdr., grootmoeder van de kinderen van Jan van Asperen Folpertsz., vroedschap in Gorinchem (1558)? Het standaardwerk van Balen (1667)¹⁰⁷ en ook latere genealogische publicaties geven hierover helaas geen uitsluitsel.¹⁰⁸ Toevalligerwijs verscheen begin dit jaar een artikel in ons tijdschrift,¹⁰⁹ waaruit blijkt dat er veel fout kan gaan bij het identificeren van de juiste Jan van Asperen.

Als gift bij zijn huwelijk ontving Jan Jacobsz. Doudijn van zijn moeder Neeltgen van Clootwijck, weduwe van Jacob Pieterssoon *goudtsmit*, een rentebrief van negen carolusgulden. Twee jaar later transporteert hij deze rentebrief aan zijn ooms.¹¹⁰ Deze overdracht zou kunnen wijzen op een gebrek aan financiële middelen, al lijkt dat in tegenspraak met een akte uit 1582 waarin hij zich borg stelt voor een gearresteerde.¹¹¹ Enkele jaren later blijkt er wel degelijk sprake te zijn van geldgebrek: in 1585 houdt Jan Jacobsz. Doudijn 'uitverkoop' van een hele serie rentebrieven.¹¹² Begunstigde is zijn broer Dirck Jacobsz. van Clootwijck, aan wie hij een aanzienlijke som geld schuldig is. Zelfs met de overdracht van de rentebrieven is de schuld niet afgelost: hij belooft de resterende 200 Rijns gulden te betalen met 25 Rijns gulden per jaar. Mocht het hem lukken de helft van de schuld vóór mei 1586 af te lossen, dan zou hem de andere helft worden kwijtgescholden. Tevens draagt hij over aan zijn broer: 1/6 part van *anderhalve gaerde lants gelegen tot Cappel*, hem aangekomen bij overlijden van zijn moeder Neeltgen van Clootwijck. Dit land bevestigt opnieuw de herkomst uit de familie Van Clootwijck in 's-Grevelduin-Capelle. Daarmee zijn de financiële problemen blijkbaar opgelost: in 1593 is Jan borg voor zijn zwager Damas Aertsz. van der Poel bij de verkoop van diens huis.¹¹³

In 1580 huurt Jan Doudijn een huis tegenover de Lombardbrug van Jacques Despontijn, echtgenoot van Catharina Boucquet Blasiusdr.¹¹⁴ Opnieuw een connectie met de Munt: Blasius Boucquet was muntmeester geweest. Uit een verklaring van september 1586 blijkt dat Jan Doudijn Jacobsz. op dat moment 35 jaar oud was.¹¹⁵ Net als zijn broer Dirck is hij actief in de burgerwacht. In 1585 wordt hij genoemd als een van de vier sergeants in het negende vendel van Dordrecht, verantwoordelijk voor de verdediging van het gedeelte van de stad tussen Heer Matthyssteiger (Kolfsteiger) en de westkant van de Vriesestraat, met de dwarsgangen en de achterstraten tot de Vest toe.¹¹⁶ Dit is inderdaad de wijk waar hij op dat moment zelf woonde: in 1594 wordt Jan Jacobsz. Doudijn aangeslagen op 17 pond 10 schellingen voor een huis aan de landzijde, direct naast de 'Gevolde Gracht'.¹¹⁷ Deze rond 1550 gedempte gracht lag in het verlengde van de Tolbrugstraat. Het huis van Jan Jacobsz. Doudijn wordt in 1595 genoemd in de Tolbrugstraat-landzijde.¹¹⁸ Dit is tevens de laatste vermelding die van hem is gevonden: vóór 1601 is hij overleden.¹¹⁹

Uit het eerste huwelijk, ged. te Dordrecht:

1. *Geertruijt Jansdr.*, ged. 18-11-1579.
2. *Jacob Jansz. Doudyn*, ged. 11-8-1581, blauwverver, wonende aan het Steeg-oversloot (1610), tr. Dordrecht 16-5-1610 (otr. ald. 18-4-1610), *Mechtelken Gerrit Henricxdr.*, van Dordrecht.
3. *Pieter Jansz.*, ged. 23-12-1584.
4. *Isaac Jansz.*, ged. 1-6-1589.

Uit het tweede huwelijk:

5. *Henric Jansz.*, ged. Dordrecht 1-7-1599.

AFKORTINGEN

dtb	doop- trouw- en begraafboeken
NA	Nationaal Archief, Den Haag
ona	oud notarieel archief
ra	rechterlijk archief
RAD	Regionaal Archief Dordrecht
sa	stadsarchief

NOTEN

1. M. Bloemendal, C.M. de Bruyn, H.A. van Duinen, C. Esseboom, S. de Meer & A.A.J. Scheffers (2015), 'Geslagen te Dordrecht - terugblik op de Munt van Holland' (*Jaarboek Vereniging Oud-Dordrecht 2014*), pag. 11-12 en 197. Als PDF te raadplegen op de website www.oud-dordrecht.nl.
2. W. Dolk, 'Het Serment van de Munt van Holland', in *Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie 1951 en 1956*.
3. H. Breet, *De Dordtse Roos. Zilvermeedkunst in Dordrecht, 1495-1807* (Zwolle 2022).
4. www.dordtse-zilverkeuren.nl.
5. www.klootwijk.net, persoonsnr. 3225 en 3224.
6. Breet, *De Dordtse Roos*, nrs. 88, 164, 175.
7. NA 3.01.03, Staten van Holland vóór 1572, inv. nr. 191, fol. 41v.
8. NA 3.01.03, Staten van Holland vóór 1572, inv. nr. 1587, fol. 18v.
9. NA 3.01.03, Staten van Holland vóór 1572, inv. nr. 593, fol. 18v.
10. NA 3.01.03, Staten van Holland vóór 1572, inv. nrs. 929, fol. 45v. en 1243-A, fol. 43v.
11. RAD 9, ra Dordrecht 1535, fol. 80, akte 270, d.d. 27-1-1553 (vóór Pasen, d.i. 1554).
12. RAD 9, ra Dordrecht 1567, fol. 43v., d.d. 16-9-1574.
13. RAD 9, ra Dordrecht 1568, fol. 13, d.d. 4-10-1575.
14. RAD 9, ra Dordrecht 1550, fol. 11, d.d. 23-1-1580.
15. Breet, *De Dordtse Roos*, nrs. 90, 91.
16. Dolk, 'Het Serment van de Munt van Holland' (1956), pag. 99.
17. J.P.W.A. Smit, 'Van Sainc Jur', in *De Nederlandsche Leeuw* 70 (1953), kol. 290-296, ald. kol. 292.
18. Dolk, 'Het Serment van de Munt van Holland' (1956), pag. 99.
19. Bloemendal, e.a., *Geslagen te Dordrecht* (2015), pag. 57-58.
20. Idem, pag. 57, noot 3.
21. RAD 9, ra Dordrecht 1548, fol. 222, akte 854, d.d. 29-1-1578.
22. RAD 9, ra Dordrecht 1549, fol. 83, d.d. 3-1-1578 (vóór Pasen, d.i. 1579).
23. NA 3.01.04.01, Staten van Holland en West-Friesland 1572-1795, inv. nr. 15, fol. 1-2, d.d. 4 en 12-1-1580.
24. A. Scheffers, *Om de kwaliteit van het geld. Het toezicht op de muntproductie in de Republiek en de voorziening van kleingeld in Holland en West-Friesland in de achttiende eeuw* (Dissertatie Leiden 2013). Voorburg: Clinkaert, deel I, pag. 135-147, deel II, pag. 15-19.
25. RAD 3, sa Dordrecht 3965, fol. 101.
26. RAD 3, sa Dordrecht 3966, fol. 100v.
27. RAD 9, ra Dordrecht 1588, fol. 78v., d.d. 16-5-1611.
28. RAD 9, ra Dordrecht 76, akte 462, d.d. 28-11-1561.
29. B. van Dooren, 'En[de] is dat gouwen hoofd' - Haagse/Dordtse Jacob van den Poel († >1490)', in *Ons Voorgeslacht* 79 (2024), pag. 525-537.
30. RAD 11, dtb Dordrecht 16, fol. 6v., d.d. 27-4-1577.
31. RAD 9, ra Dordrecht 1570, fol. 51v., d.d. 21-6-1578.
32. Naamloos kind (18-1-1581), Neeltgen (25-8-1582), Aert (13-12-1584), Jacop (1-1-1587) en Jan (1-7-1589) (RAD 11, dtb Dordrecht 1).
33. RAD 9, ra Dordrecht 1579, fol. 80v., d.d. 7-8-1593.
34. RAD 9, ra Dordrecht 1565, fol. 1v., akte 2, d.d. 4-3-1571 (vóór Pasen, d.i. 1572).
35. RAD 9, ra Dordrecht 1529, akte 33, d.d. 18-5-1543.
36. Matthijs Balen, *Beschryvinge van Dordrecht* (Dordrecht 1667), pag. 985-987; *Ons Voorgeslacht* 42 (1987), pag. 415-416.
37. Een exemplaar van de 1/5 Philipsdaalder uit 1572 is opgenomen in de collectie van museum Huis Van Gijn, Dordrecht, inv. nr. 5886, collectie Beelaerts; met dank aan Martin Bloemendal, Dordrecht.
38. RAD 9, ra Dordrecht 1556, akte 286, d.d. 15-3-1592.
39. RAD 9, ra Dordrecht 1546, fol. 264, akte 400, d.d. 13-4-1575; inv. nr. 1568, fol. 13, d.d. 4-10-1575.
40. RAD 9, ra Dordrecht 1546, pag. 250, akte 386, d.d. 28-3-1575 (= 1576).
41. RAD 9, ra Dordrecht 1569, fol. 15v., d.d. 22-4-1577; inv. nr. 1570, fol. 156, d.d. 20-11-1578.
42. RAD 9, ra Dordrecht 1572, fol. 340v., d.d. 28-5-1582.
43. RAD 9, ra Dordrecht 1553, fol. 171, d.d. 14-5-1587.

44. RAD 9, ra Dordrecht 1554, fol. 218, d.d. 23-3-1589; fol. 259, d.d. 25-5-1589.
45. RAD 20, ona Dordrecht 16, fol. 202-205v., d.d. 4-3-1630.
46. NA 3.01.04.01, inv. nr. 13, fol. 69, 89, 91 en 120; Bloemendal, e.a. (2015), *Geslagen te Dordrecht*, pag. 57, noot 4.
47. RAD 9, ra Dordrecht 1551, fol. 238, d.d. 16-8-1584.
48. RAD 9, ra Dordrecht 1574, fol. 200v., d.d. 9-7-1585.
49. RAD 9, ra Dordrecht 1553, fol. 171, d.d. 14-5-1587; 1554, fol. 218, d.d. 23-3-1589 en fol. 259, d.d. 25-5-1589.
50. RAD 3, sa Dordrecht 3962, fol. 37v.
51. RAD 9, ra Dordrecht 1567, fol. 136v., d.d. 28-2-1575 (=1576); 1579, fol. 274v., d.d. 27-1-1595; 1580, fol. 22, d.d. 28-12-1595; fol. 138v., d.d. 10-2-1597; 1581, fol. 18, d.d. 23-11-1598; fol. 122, d.d. 7-10-1599; 1587, fol. 109, d.d. 18-9-1610.
52. RAD 9, ra Dordrecht 1579, fol. 49v., d.d. 4-5-1593.
53. RAD 3, sa Dordrecht 3965, fol. 166v.
54. RAD 9, ra Dordrecht 1579, fol. 355, d.d. 27-7-1595; nog vermeld als belender van dit huis: RAD 9, ra Dordrecht 1584, fol. 190, d.d. 21-11-1606.
55. RAD 9, ra Dordrecht 1580, fol. 39-39v., d.d. 28-2-1596.
56. RAD 9, ra Dordrecht 1581, fol. 30v., d.d. 29-12-1598.
57. RAD 9, ra Dordrecht 1581, fol. 32, d.d. 29-12-1598.
58. RAD 9, ra Dordrecht 1581, fol. 122-122v., d.d. 7-10-1599.
59. RAD 9, ra Dordrecht 1582, fol. 100v., d.d. 23-3-1602; fol. 103, d.d. 4-4-1602.
60. RAD 3, sa Dordrecht 3972, fol. 72v.; 3973, fol. 72v.
61. RAD 3, sa Dordrecht 3966, fol. 72v.; 3967, fol. 76v. In 1619 zijn erfenamen: RAD 3, sa Dordrecht 3968, fol. 78v. In 1620 zijn weduwe: RAD 3, sa Dordrecht 3969, fol. 79.
62. RAD 9, ra Dordrecht 1587, fol. 50v., d.d. 6-5-1610.
63. K. Sigmond, 'Het Sint-Jansgildehuis met gasthuis op de Voorstraat (1370-1718)', in *Oud-Dordrecht* 33 (2015), pag. 157-168.
64. RAD 9, ra Dordrecht 1586, fol. 9, d.d. 29-7-1608.
65. RAD 9, ra Dordrecht 1587, fol. 50v., d.d. 6-5-1610.
66. Balen, *Beschryvinge der Stad Dordrecht*, pag. 330.
67. RAD 20, ona Dordrecht 12, fol. 632, d.d. 21-9-1620.
68. Protocollen van deze notaris zijn niet bewaard.
69. 6-7-1578: doop Jacob, *parentes Dirck Janss(!)* en *Grietken Heyndricksd.* (RAD 1, inv. nr. 1, fol. 21v.).
70. Breet, *De Dordtse Roos*, nr. 202.
71. RAD 3, sa Dordrecht 3974, fol. 196v., 235.
72. RAD 3, sa Dordrecht 3967, fol. 81.
73. RAD 3, sa Dordrecht 3968, fol. 81v.; 3969, fol. 82.
74. RAD 20, ona Dordrecht 7, fol. 16, d.d. 23-12-1611; 12, fol. 508-508v., d.d. 14-11-1619.
75. RAD 3, sa Dordrecht 3970, fol. 61v.; 3971, fol. 85v.
76. RAD 3, sa Dordrecht 3974, fol. 112v.
77. RAD 20, ona Dordrecht 15, fol. 230, d.d. 24-10-1612.
78. RAD 20, ona Dordrecht 8, fol. 20, d.d. 5-5-1620.
79. RAD 3, sa Dordrecht 3967, fol. 211.
80. RAD 9, ra Dordrecht 1587, fol. 58, d.d. 13-5-1610.
81. RAD 3, sa Dordrecht 3968, fol. 218v.; 3969, fol. 220.
82. RAD 3, sa Dordrecht 3970, fol. 167; 3971, fol. 245.
83. RAD 9, ra Dordrecht 1586, fol. 181v., d.d. 2-12-1609.
84. RAD 3, sa Dordrecht 3974, fol. 156v.
85. RAD 9, ra Dordrecht 1583, fol. 139, d.d. 11-12-1604.
86. RAD 11, dtb Dordrecht 17, fol. 84v., d.d. 10-5-1609.
87. RAD 9, ra Dordrecht 1586, fol. 159v, d.d. 20-10-1609; RAD 3, sa Dordrecht 3968, fol. 79.
88. RAD 3, sa Dordrecht 3968, fol. 79; 3969, fol. 79v.; 3970, fol. 60.
89. RAD 3, sa Dordrecht 3971, fol. 86.
90. RAD 11, dtb Dordrecht 38, fol. 22, d.d. 25-8-1638.
91. RAD 20, ona Dordrecht 179, fol. 591-592, d.d. 9-5-1661.
92. RAD 9, ra Dordrecht 1628, fol. 89v.-90v., d.d. 1-5-1682.
93. RAD 20, ona Dordrecht 12, fol. 632, d.d. 21-9-1620.
94. RAD 3, sa Dordrecht 3974, fol. 130.
95. RAD 3, sa Dordrecht 3970, fol. 59v.; 3971, fol. 85v.
96. RAD 20, ona Dordrecht 179, fol. 591-592, d.d. 9-5-1661.
97. RAD 9, ra Dordrecht 1628, fol. 89v.-90v., d.d. 1-5-1682.
98. Afslager: iemand die bij een openbare verkoping of verpachting de inzetbedragen afroept en afslaat.
99. In 1490 wordt een *Jacop Jan Duydin* te Oosterhout vermeld in de stadsrekening van Dordrecht (RAD 1, sa 438, fol. 89, 92, 96, 120, 165); in 1525/27 was een Jan Doudijn landpoorter van Dordrecht te ('s-Grevelduin-)Capelle (K. Sigmond, 'Landpoorters van Dordrecht 1521-1527', in *Ons Voorgeslacht* 49 (1994), pag. 227).

[vervolg op pagina 442 onder]

De zeventiende-eeuwse Dordtse bakenmeesters Pop

door
Berend van Dooren*

Gezicht op Dordrecht, 1643, olieverschilderij Wouter Knijff (collectie Rijksmuseum SK-C-451)

INLEIDING

In het julinummer van *Ons Voorgeslacht* van 2025 stond een oproep om artikelen in te sturen over het thema 'Steden en hun vakmanschap'. Je denkt dan al gauw aan de maakindustrie en de voorbeelden die er werden gegeven wijzen ook in die richting: Delft en Delfts blauw, Gouda en de pijpen, de Goudse glazen of Leiden en de lakenindustrie of iets anders. Je hebt natuurlijk ook Schiedam met jenever, Sliedrecht met bagger en 's-Gravenhage met hopjes, bluf en cacque. Maar in geen van die steden heb ik voorouders die met verwante beroepen de kost verdienden. Ik heb wel veel voorouders in Dordrecht, maar wat is nu specifiek Dordts? De Hollandse munt is iets typisch Dordts, maar daar werkten geen voorouders. Gezien de ligging van Dordrecht kom je dan al snel uit bij het water. En veel Dordtse voorouders hadden beroepen die met het water verband hielden: scheepstimmerlieden, schippers in allerlei vormen (van marktschippers tot grote kooplieden die handel dreven op Rijn en Waal van Keulen en verder tot Londen met wijn, Keulse potten en anders), houtvletters die zich bezighielden met de houtvloten die vanuit Wezel en Luik de rivier afkwamen naar Dordrecht, vissers,

* e-mail: bevadoo54@outlook.com

maar ook mensen die in dienst waren van het 'gemeneland' op de gemenelands legersloepen. Of bakenmeesters, die in dienst waren van de stad. Over die laatsten is - behalve in de rechterlijke, notariële en weeskamerarchieven - veel te vinden in de thesaurierrekeningen van de stad. Wie meer wil weten over zijn voorouders dan alleen namen, data en beroep of onroerend goed kan in deze rekeningen veel fascinerende aanvullingen vinden.

BAKENMEESTER IN DORDRECHT

Wat een bakenmeester moest doen, is wel af te leiden uit de naam. De *Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed* geeft er een mooie definitie voor: 'Bakenmeesters beheren en onderhouden bakens en lichtpunten voor scheepvaart. Zij zorgen voor zichtbaarheid, plaatsing en correcte werking van navigatievoorzieningen.' Het is daarom wel bijzonder dat op de websteaks van archieven van veel plaatsen die aan het water liggen, zoeken op bakenmeester in de periode 1600-1800 nauwelijks tot geen resultaat oplevert: Amsterdam, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Brielle, Nijmegen, Arnhem, Zwolle, Deventer, Kampen, allemaal niets. Alleen het Streekarchief Langstraat, Heusden, Altena geeft twee treffers, eind achttiende eeuw. Dan mag het wel bijzonder genoemd worden dat bij het Dordts archief je 30 treffers krijgt, waarvan 25 bij personen. Dat heeft er uiteraard mee te maken wat er digitaal toegankelijk is gemaakt, welke begrippen men toegankelijk heeft gemaakt voor de zoekfunctie en ook hoe eertijds een en ander genoteerd werd. Zo was het in Dordrecht lange tijd gebruikelijk om beroepen te noteren bij inschrijvingen van de ondertrouw en dat zal deels het grote aantal treffers verklaren. Maar toch: als je met andere beroepen in genoemde archiefbestanden gaat zoeken krijg je wel treffers. Misschien was de bakenmeester op het eiland dat Dordrecht was een meer gewaardeerde functie dan elders.

SALARIËRING EN TAKEN

Vóór 1639 kreeg de Dordtse bakenmeester jaarlijks een vast salaris maar dat werd vaak aangevuld met betalingen voor andere onkosten die hij maakte. Vanaf 1 januari 1639 sloten de daartoe bevoegde burgemeesters een zevenjaarlijks contract af met de bakenmeester, in dit eerste geval met Daniel Pietersz., waarin ook de taken werden omschreven: de bakenmeester moest jaarlijks elf bakens met kettingen leggen waar hij dit nodig achtte en daarboven nog een grote en een kleine bakenton met ketting in voorraad hebben voor het geval een van de andere door ijsgang of anderszins wegdreef. In nood moest hij een twaalfde ton leggen, waarbij hij er dan nog maar één op voorraad hoefde te houden. Mochten er tonnen of kettingen afgezeild raken, in het zand verlopen of wegdrijven door ijsgang of door ouderdom vergaan, dan moest hij op zijn kosten nieuwe tonnen en kettingen leveren. Hij moest de bakens leveren en deze zo 'bakenen' op het verloop van de stromen als tot nu toe zodat er geen klachten van schippers zouden komen. Alle onkosten kwamen voor rekening van de bakenmeester, die verder gehouden was aan het eind van de zeven jaar aan de stad 13 tonnen en 12 kettingen op te leveren, alle goed onderhouden. Daarvoor zou hij van de

thesaurier jaarlijks 500 £ ontvangen.¹ Die 500 £ ziet men daarna ieder jaar terug in de thesaurierrekeningen. De taken worden dan omschreven als het bakenen van de stromen en het leveren en bekostigen van alles wat daarvoor nodig is. Er staat dan steeds bij dat dit bedrag door de bakenmeester *bedongen* is.² Het contract werd iedere zeven jaar verlengd op dezelfde voorwaarden. Op 20 januari 1646 met Daniel Pietersz.,³ op 12 februari 1653⁴ en elke zeven jaar daarna tot 1667 met diens zoon Job Danielsz.⁵ Latere jaren zijn niet meer nagegaan. Het bedongen loon bleef steeds 500 £, waarbij in 1660 de taken werden uitgebreid: ook de nieuw gegraven haven van de oliemolen te 's-Gravendeel moest nu bebakend worden.⁶ Ook de eerste bakenmeester na Job Danielsz., die uit een andere familie stamde, kreeg jaarlijks 500 £.

POP

De functie van bakenmeester werd gedurende bijna de gehele zeventiende eeuw uitgeoefend door leden van de familie Pop: Pieter Christoffelsz. in ieder geval van 1604⁷ tot zijn dood in 1634/35, zijn zoon Daniel Pietersz. vanaf 1633,⁸ het eerste jaar waarin hij als zodanig betaald krijgt tot zijn dood in december 1649 en diens zoon Job Danielsz. vanaf 1643, wanneer hij als bakenmeester wordt vermeld in een notariële akte⁹ en zeker vanaf 1651 wanneer de betaling aan hem in de rekeningen is opgenomen.¹⁰ De betaling van 1650 staat nog op naam van zijn vader,¹¹ hoewel er al op 18 december 1649 een baar is besteld voor 'Danel den backemester'.¹² Job Danielsz. bleef bakenmeester tot zijn dood in 1690. In dat jaar werd voor het eerst een andere bakenmeester betaald: Jacob Mom,¹³ van wie onbekend is of hij familie was.

In de bakenmeesterfamilie duikt de naam Pop op. Zoekt men op de webstek van het Dordts archief bij personen, dan valt 1663 als jaartal op. Daarna wordt de naam Pop veel consequenter gebruikt, maar nog steeds niet altijd. In een notariële akte is de naam Pop al in 1657 te lezen: op 13 juli van dat jaar tesseerden Job Danielsz. Pop en Maeijcken Matheusdr., zijn huisvrouw.¹⁴ Ook in 1660 werd die toenaam al gebruikt,¹⁵ maar in rechterlijke, notariële en weeskamerarchieven komt de naam vóór die tijd niet voor. Bij het zoeken in de tresorierrekeningen bleek echter dat ook Pieter Christoffelsz. al een paar maal Pop werd genoemd: in 1603¹⁶ en 1604.¹⁷ De familienaam was dus al veel ouder, maar werd vóór 1657 zo goed als niet gebruikt en ook nadien nog niet altijd. In de rekening van 1688 wordt nog vermeld dat Job Danielsz. bakenmeester betaald is, zonder familienaam.¹⁸

Het is interessant om te zien dat de naam Pop in de personenregistratie van het Dordts archief één maal vóór 1600 opduikt: op 18 maart 1584 laten Jooris Jansz. en Neelken Pop een zoon Jooris dopen.¹⁹ Zoekt men verder naar dit echtpaar, dan blijkt Neeltken altijd met patroniem Joppen vermeld. Dat ziet er veelbelovend uit met de naam Job Danielsz. Pop in het achterhoofd. Een familierelatie is nog niet gevonden.

1. PIETER CHRISTOFFELSZ.

EERSTE JAREN

Over de ouders van Pieter Christoffelsz. is niets met zekerheid bekend. Er is in 1568 sprake van het schip van Christoffel Henricx²⁰ en Pieter had een broer Henrick, die evenals hijzelf schipper was. Christoffel zou hun vader kunnen zijn. Broer Henrick was in 1604 53 jaar, dus geboren omtrent 1551.²¹

Pieter trouwde in oktober 1574 in Dordrecht met Barber Damen. Bekend is dat hij naast een broer Henrick een zuster Henrickgen had, die getrouwd was met Pieter Jansz., arbeider bij de straat. Nadat Henrickgen overleden was, sloot Pieter Jansz. op 21 maart 1579 een akkoord met Henrick en Pieter Stoffelsz., de ooms van de kinderen Marijken, oud 2 jaar en Henrick, oud 6 weken.

Van Pieter zijn vier leeftijdsopgaven bekend: op 9 mei 1586 was hij omtrent 29 jaar,²² op 17 mei 1594 omtrent 37 jaar,²³ op 6 maart 1610 omtrent 55 jaar²⁴ en twee maanden daarna wordt in een doorgehaalde akte gezegd dat hij omtrent 54 jaar oud is.²⁵ Alleen in beide laatste aktes wordt vermeld dat het om de bakenmeester gaat. De oudste twee vermeldingen leveren 1557 als geboortejaar op, de laatste 1555 of 1556. Al die jaren wijzen erop dat hij relatief jong is getrouwd.

BEWAARDER VAN HET STAPELRECHT

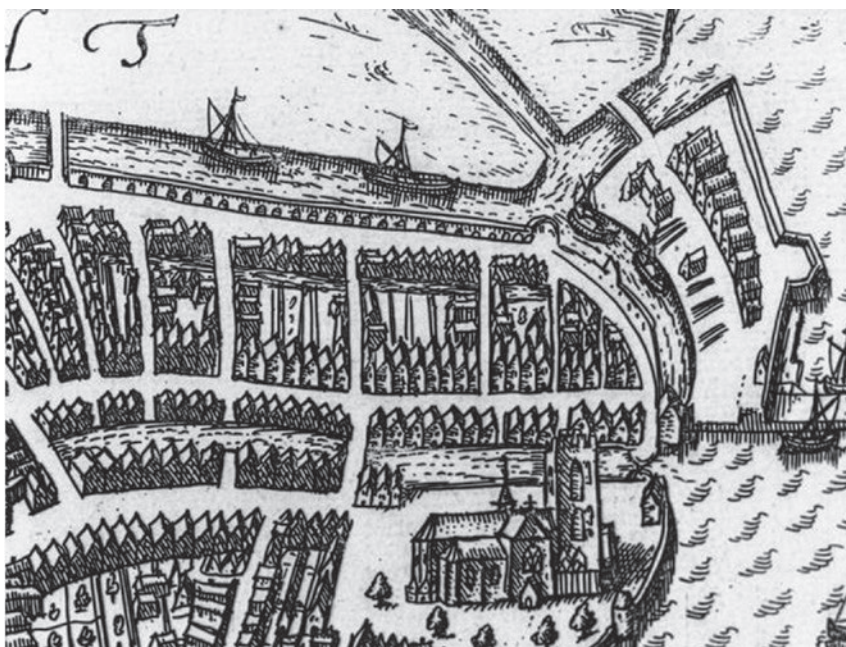
Op 19 april 1587 werden de broers Pieter en Henrick Stoffelsz. en Dingeman Florisz. aangenomen door burgemeester Cornelis Frans Wittesz. om met vier man en een jongen met hun schuit de wacht te houden voor het Spui, op het Noordiep, voor de Lek, de IJssel en 'nederwaerts' en daar waar het nodig zou zijn schepen en schuiten gade te slaan die met stapelgoederen de plaatsen zouden passeren in strijd met het stapelrecht van Dordrecht en die op te brengen naar de stad, waarvoor hun één maand gage à 66 £ werd verstrekt. Op 1 juni daaraanvolgend werden ze opnieuw aangenomen, nu om met vijf man en een jongen gedurende twee maanden dienst te doen voor 144 £ en op 17 augustus nogmaals.²⁶ Henrick en Pieter ontvingen dat jaar ook nog 5 £ omdat zij met een schuit en drie man Albert Florisz. naar de tol in het Spui hadden gebracht.²⁷

In de jaren 1602-1605 werd Pieter Christoffelsz. vermeld als kapitein van het jacht tot bewaring van het stapelrecht van Dordrecht.²⁸ Toen hij in 1606 hertrouwde werd van hem vermeld: dienend voor de gerechtigheid van 's heren staten.²⁹ Hij had het bevel op een schip over enige mannen (drie tot vijf) en een jongen, die hij moest betalen en soms voerde een ander namens hem het bevel.³⁰ Hij moest aan boord gaan van de schepen die de stad voorbijvoeren, deze onderzoeken en hun biljet innemen om te voorkomen dat het recht van de stapel gefraudeerd werd.³¹ Als bewaarder van het stapelrecht verdiende hij goed: in 1602 324 £ 8 sch.,³² in 1603 563 £ 5 sch.,³³ in 1604 490 £ 3 sch.³⁴ en in 1605 543 £ 3 sch.³⁵ Dat is ook het laatste jaar waarin hij optreedt als bewaarder van het stapelrecht.

1606

Vanaf 1604 kreeg Pieter Christoffelsz. jaarlijks 72 £ betaald als bakenmeester³⁶ en in 1609 werd hij in plaats van Adriaen Cornelisz. Clapman aangesteld tot getijmeester van de Vuilpoort.³⁷ Vanaf 1610 kreeg hij ook daarvoor jaarlijks 72 £.³⁸ Voor beide functies bleef hij betaald worden tot zijn overlijden in 1634/35. Naast de vaste wedde als bakenmeester kreeg hij ook jaarlijks nog een bedrag voor het plaatsen of herplaatsen van weggedreven bakentonnen. Dat bedrag varieerde van 60 £ 7 sch. in 1608³⁹ tot 138 £ in 1632.⁴⁰

De sterke achteruitgang in verdiensten in 1606 valt op. Vóór dat jaar kreeg hij inkomsten als bewaarder van het stapelrecht, sinds 1604 ook als bakenmeester, maar die eerste, aanzienlijke bedragen vielen weg. Daarvoor kwam wel iets in de plaats. Barber Damen overleed in maart 1606 en in oktober van dat jaar trouwde Pieter voor de tweede maal: met Adriaentgen Henricx, weduwe van Jan Thoenissen.

Uitsnede plattegrond Dordrecht circa 1575 van Ludovic Guicciardini. Op de voorgrond de Grote Kerk, boven in de stadsmuur de bogen, rechtsboven de Sint Adriaansbuurt (RAD, beeldbank 551_15031)

Op 5 december 1606 had Pieter Cristoffelsz. bakenmeester ‘met behoorlijke reverentie’ te kennen gegeven dat hij onlangs was getrouwd en van buiten de Vuilpoort, waar hij woonde, bij zijn vrouw was ingetrokken in het huis waar Rijerkerck uithangt, staande in de Pelserstraat aan het eind van ’s Herenvest en dat daar tegenover een bekwame boog stond die hij graag zou gebruiken om daarin kleine bakentonnen, kettingen, korven, pek en teer en andere materialen tot het

goed bakenen op te slaan om daar goed zicht op te kunnen houden. Hij verzocht toestemming daarvoor en dit werd na beraad toegestaan voor 15 stuiver per jaar.⁴¹ Later is er een tweede boog bijgekomen: in 1610 betaalde hij nog 15 stuiver voor 1 boog,⁴² vanaf 1612 30 stuiver voor twee bogen, waarvan één ene Willem Pietersz. placht te gebruiken.⁴³ In Rijkerkerk was Pieter waard.⁴⁴ Zijn inkomsten wist hij ook nog aan te vullen met zijn functie als getijmeester. Even leek het erop dat hij ook nog inkomsten had als boomsluiter en brugophaalder van Kraan Rodermont, maar dat moet een andere Pieter Stoffelsz. zijn. Die werd in 1634 en 1635 nog gewoon uitbetaald⁴⁵ terwijl de bakenmeester/getijmeester was overleden en in de rekeningen niet meer voorkomt. En op 21 februari 1642 werd een baar besteld voor de vrouw van Pieter Stoffelse 'bomsluiter'.⁴⁶

Voor de weeskamer werd in 1606 de inventaris van de goederen van Pieter Stoffelsz. gemaakt in aanwezigheid van Stoffel Pietersz. en Willem Lenertsz., gehuwd met Marijken Pietersdr., zijn zoon en zwager. Tot die inventaris behoorde een kromstevenjacht, groot 12 last, waarmee hij de stad Dordrecht jaarlijks diende en dat werd getaxeerd op 500 gulden. Naast Stoffel en Marijken bleken er nog vijf kinderen te zijn: Henricken Pietersdr., gehuwd met Jacob Jansz., Janneken Pietersdr., oud 20 jaar, Daniel Pietersz., oud 18 jaar, Corsgen Pietersdr., oud 16 jaar en Bastiaen Pietersz., oud 14 jaar.⁴⁷

LAATSTE JAREN

In 1625 trouwde Pieter Stoffelsz. bakenmeester voor de derde keer. Als zijn woonplek werd Rijderkerck bij de Spuiport genoemd en hij trouwde met zijn buurvrouw Catalina Dirx van Antwerpen, weduwe van Jan Adriaensz. van Luijk, schippersgast.⁴⁸ Kort daarna passeerde bij de weeskamer het testament dat hij op 10 april 1625 met zijn tweede huisvrouw Ariaentgen Henricksdr. had gemaakt en waarbij zij de weeskamer uitsloten.⁴⁹

Pieter bleef tot op hoge leeftijd de wedde als bakenmeester ontvangen: hij kreeg de 72 £ voor het laatst in 1634.⁵⁰ Hij was toen omtrent 77 jaar. Maar de extra inkomsten die werden uitgekeerd voor het plaatsen of herplaatsen van bakentonnen werden in 1634 en ook in 1633 al uitgekeerd aan zijn zoon Daniel Pietersz.⁵¹ Pieter scheen niet zo nauwkeurig te letten op betalingen. De bogen, waarvoor hij jaarlijks 30 stuiver moest betalen, werden al sedert 1620 niet meer door hem gebruikt, maar het waren zijn erfgenamen die daar blijkbaar pas de aandacht op vestigden en in 1642 33 £ geretourneerd kregen voor 20 jaar onterecht betaalde huur. Die restitutie stond overigens op naam van Pieter Stoffelsz. bakenmeester, hoewel hij al bijna tien jaar dood was.⁵²

Pieter Stoffelsz. overleed vóór 30 januari 1635 en kreeg over 1634 nog geld uitbetaald als bakenmeester en getijdemeeester.⁵³ Hij zal ongeveer 78 jaar geworden zijn en was ten minste 30 jaar bakenmeester geweest.

WAAR WOONDE PIETER STOFFELSZ.?

In 1592 kocht Pieter Stoffelsz. schipper een huis en erf buiten de Vuilpoort 'daer vuyjthangt Zircxzee'. Bijzonder is dat de koopgeschiedenis van dit huis in de akte

is genoemd: zoals wijlen Adriaen Henricxsz. Vlaeminck het verkocht aan Evert Gerritsz. houtkoper en Dirck de Rijger het kocht van Evert Gerritsz. Het huis stond naast Groot Leeuwenburch.⁵⁴ Die eerdere overdrachten van dit huis zijn te vinden, alleen toen werd het Klein Leeuwenburch genoemd.⁵⁵ Ook toen Pieter Stoffelsz. bakenmeester dit huis verkocht, in 1608, heette het weer Klein Leeuwenburch.⁵⁶ Het huis stond buiten de Vuilpoort, die niet ver van de Grote Kerk stond aan de westkant van de stad. Buiten de Vuilpoort was een voorstad ontstaan op een dijk die niet ten onder was gegaan tijdens de Sint-Elisabethsvloed in 1421. Daar kwam een leprooshuis te staan en men vormde er een eigen parochie met een kerk: de Sint Adriaanskerk. In 1528 woedde er een brand, waarna de buurt ook wel 'de gebrande buurt' werd genoemd.⁵⁷ Men trof er schippers en scheepstimmerlieden,⁵⁸ maar in 1556 ook de zangmeester⁵⁹ en in 1595 een hordenmaker.⁶⁰

In de boedelinventaris die in 1606 werd opgemaakt na het overlijden van Berber Damen werd het huis en erf buiten de Vuilpoort, Klein Leeuwenburch, vermeld.⁶¹ Een half jaar later hertrouwde Pieter met Adriaentgen Henricx, weduwe van Jan Thoenissen. In 1594 werd deze Jan Thonisz. in Rijkerkerck 'achter Trijplant' voor de verponding aangeslagen voor 7 £ 10 sch.⁶² en in 1606 zijn weduwe 'in Rijkerkerk aan de Vest' voor 5 £.⁶³ Uit het verzoekschrift dat Pieter Christoffelsz. bakenmeester eind dat jaar indiende bleek dat hij bij zijn vrouw was ingetrokken in het huis waar Rijkerkerck uithangt.⁶⁴ Daar komen we hem vanaf die tijd tegen. Nu was de Vest heel erg lang, maar uit die notities uit 1606 blijkt waar Rijkerkerck gelegen moet hebben: aan de Pelsersstraat aan het eind van 's Herenvest. In 1609 was Pieter belender van een huis aan de Vest omtrent het Pelsersstraatje,⁶⁵ bij de verponding in 1619, 1626 en 1633 staat hij vermeld als aan de Vest bij de Lotkens⁶⁶ en in het kohier van de hoofdgeld van 1622 aan de Vest tussen de Vuilpoort en de Spuiport.⁶⁷ Toen hij opnieuw trouwde in 1626 stond er: woont Rijderkerk bij de Spuiport.⁶⁸ Uit het verpondingsregister van 1633 bleek hij ook een huis naast zijn huis te bezitten, dat hij verhuurde aan Isaack Bastiaensz.⁶⁹

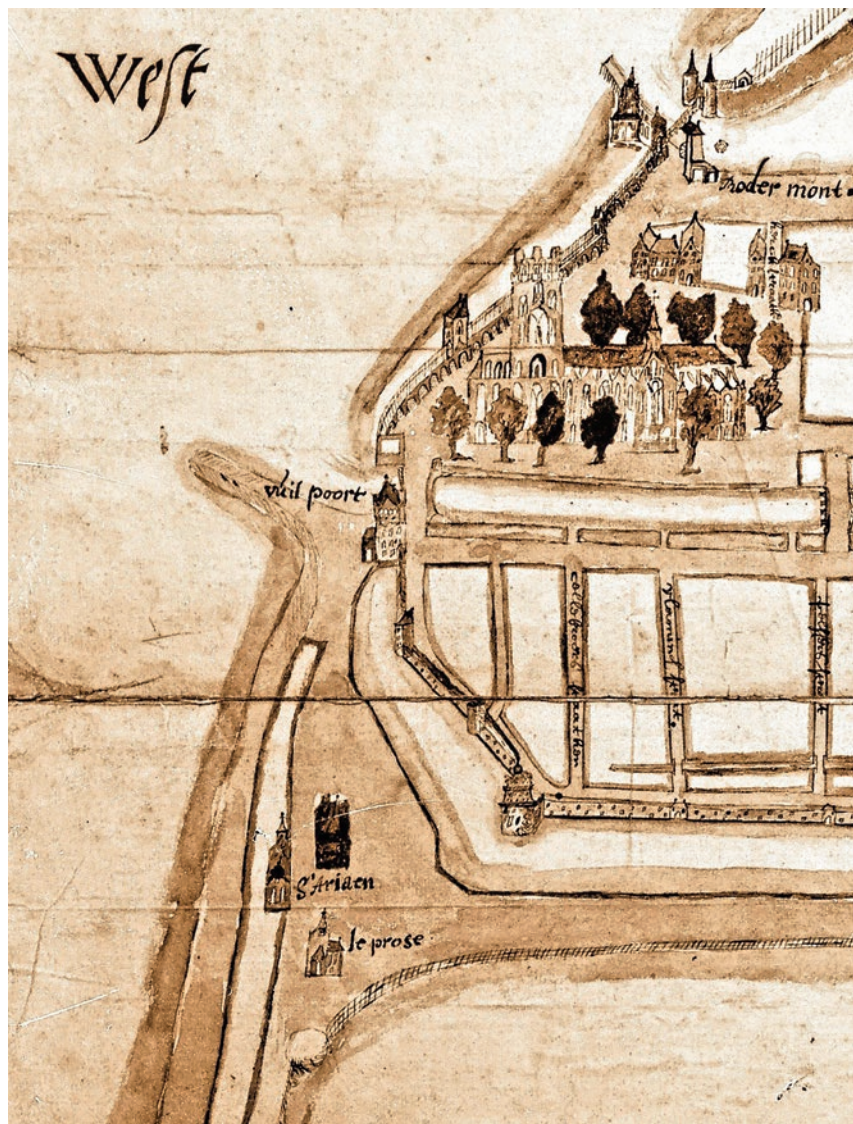
Na zijn dood droegen op 30 januari 1635 Daniel Pietersz. bakenmeester, Adriaen Theunisz. Braeckelmans leidekker, gehuwd met Corstgen Pietersdr., Cornelis Willemsz., zoon van Maricken Pietersdr. en Janneken Pietersdr., bejaarde ongehuwde dochter, kinderen en mede-erfgenamen van Pieter Stoffelsz., mede voor de afwezige erfgenamen, aan Theunis Claesz. schipper een huis en gevolg over aan de Vest omtrent de Pelsersstraat, belend de weduwe van Marcus Jacobsz. en de verkopers.⁷⁰ Het belendende pand werd op 9 mei daarna overgedragen aan Wouter Jansz.⁷¹

DE LOTKENS

De Lotkens komt regelmatig terug bij het vermelden van de plaats waar Pieter Stoffelsz. en zijn nakomelingen woonden. Er was ook wel sprake van de Lotkenstoren.: Daniel Pietersz. kocht in 1622 een huis omtrent de Lotkenstoren tegenover de plaats van het Dulhuis.⁷² Dat huis werd in 1663 door zijn weduwe verkocht.⁷³ Ook kleinzoon Job Danielsz. kocht in 1639 een huis omtrent de

Lotgens.⁷⁴ Toen Daniel Pietersz. in 1649 overleed, werd een baar besteld voor hem aan de Logestraat.

Die Lotkens waren een deel van de stadsmuur bij de Suikerstraat, die ook wel Logestraat werd genoemd. Die Lotkens waren de bogen in de middeleeuwse stadsmuur die als opslagplaats konden worden gebruikt. Dat deed Pieter Stoffelsz.:

Uitsnede plattegrond Dordrecht circa 1545 door Jacob van Deventer (kopie 1674). Boven de Grote Kerk met links daaronder de oude Vuilpoort, recht daaronder de Sint-Adriaenskerk, rechts daarvan de Lotkenstoren. De namen van de straten daarboven, van links naar rechts: Cellebroerstraatken (heden: Dolhuisstraat), Vlamincstraat en Pelssersstraat

hij huurde langere tijd van de stad twee bogen als opslagruimte. De Vest tussen de Suikerstraat en de Spuiport werd daarom ook wel Boogjes genoemd.⁷⁵ Die bogen werden door de stad verhuurd, soms zelfs als woonruimte en dit deel van de stadsmuur werd pas in de 20^e eeuw afgebroken.⁷⁶

DE KINDEREN VAN PIETER STOFFELSZ. EN BARBER DAMEN

In de doopboeken is van Pieter Stoffelsz. een zevental kinderen aangetroffen. Van een aantal van die kinderen is geen doopnaam vermeld. Met behulp van de weeskamerakte uit 1606 zijn de doopnamen bij de doopdata te plaatsen en wordt ook duidelijk dat er nog een achtste kind was. De gegevens van de kinderen zijn niet volledig nagegaan. Er is alleen naar dopen en huwelijken gekeken.

1. *Cornelis*, ged. Dordrecht 1-11-1579.
2. *Stoffel*, tr. 1^e Dordrecht 17-12-1602 *Maricken Henrick Ruttendr. van Stockem*, tr. 2^e Dordrecht 8-12-1613 *Mariken Jansdr.*, weduwe.
3. *N.N. (Mariken)*, ged. Dordrecht 7-6-1582, tr. Dordrecht 4-5-1603 *Willem Lenaerts.*, brouwersknecht van Zwijndrecht.
4. *Henricksken*, ged. Dordrecht 31-3-1585, tr. Dordrecht 7-5-1606 *Jacob Jansz.* schipper van Dordrecht.
5. *Jannicken*, ged. Dordrecht sept. 1586.
6. *N.N. (Daniel)*, ged. Dordrecht april 1589, volgt.
7. *N.N. (Corstgen)*, ged. Dordrecht mei 1591, tr. Dordrecht 17-7-1612 *Adriaen Brakelmans Anthonisz.*, leidekker van Breda.
8. *N.N. (Bastiaen)*, ged. Dordrecht mei 1593.

De jongste zoon Bastiaen Pietersz. was mogelijk getrouwd met Lijsbeth Cornelisdr. Dit echtpaar liet in september 1622 in Dordrecht een dochter Barbara dopen.

2. DANIEL PIETERSZ.

EERSTE JAREN

Pieter Christoffelsz. werd als bakenmeester opgevolgd door zijn zoon Daniel, die bij Pieters dood al ongeveer 47 jaar was. Daniel was in 1612 getrouwd met Adriaentken, dochter van Corstiaen Claesz. en Mechtelt Jop Matheeusz.' dochter. Corstiaen of Cors Claesz. was schipper, in 1614 deken van het grootschippersgilde⁷⁷ en vanaf circa 1623 tot zijn dood kapitein van de gemenelandslegersloepen.⁷⁸ Bij zijn huwelijk werd Daniel schippersgezel genoemd. Al in 1613 ontving hij met Dirck Henricxsz. 6 £ 12 sch. 6 d. omdat zij elk met een schuit 'de heren' in en door de Kil hadden gevaren om de diepten te visiteren.⁷⁹ In 1622 kocht hij een huis omtrent de Lotkenstoren tegenover de plaats van het Dulhuis, belend Joost Jansz. slijkwerker en Mathijs Crijnen schipper. Zijn vader Pieter Christoffelsz. en schoonvader Cors Claesz. stelden zich borg voor de schuld van 1100 gulden.⁸⁰ Daniel werd toen schipper genoemd. In 1626 werd hij in de verponding voor het eerst bakenmeester genoemd.⁸¹ Hij zal zijn vader zijn gaan assisteren.

In 1630 kreeg hij met anderen van de stad 32 £ 10 sch. omdat zij met hun 28^{en} op twee sloepen mijnheer de 'prins van Oraengie' met de magistraten tegemoet waren gevaren.⁸²

IN FUNCTIE

Na de dood van zijn vader komt Daniel Pietersz. in de rekeningen voor als degene aan wie ook de wedde voor de bakenmeester werd betaald. In de eerste vier jaar kreeg hij nog jaarlijks 72 £ en dat werd aangevuld met de onkosten die hij gemaakt had bij het (her)plaatsen van bakens, variërend van 106 £ 2 sch.⁸³ tot 136 £ 3 sch.⁸⁴

Vanaf 1639 werden er zevenjaarlijks contracten gesloten met de bakenmeesters. Of het initiatief daarvan uitging van de magistraat of van de bakenmeester is niet bekend. Wel werd steeds vermeld dat de bakenmeesters hadden *bedongen* de taken voor 500 £ jaarlijks uit te voeren, dus het lijkt erop dat zij hierbij wel een vinger in de pap hadden. Dit bedrag, dat in 1690 ook nog aan de opvolger van Job Danielsz., Jacob Mom, werd uitgekeerd is in ieder geval beduidend hoger dan de 400 gulden die staat op lijst met resoluties van de oudraad van Dordrecht van 3 september 1677, 'rakende den Ontfanger ten beleijde'.⁸⁵

Daniel Pietersz. kreeg met enige regelmaat nog extra bedragen, deels omdat hij 'de diepten' peilde of met 'de heren' vissteken ging visiteren.⁸⁶ Maar het vaakst kreeg hij bedragen voor representatie: in 1639 bijvoorbeeld 13 £ omdat hij met zijn schuit met twee man 'zijne hoogheid' naar Geertruidenberg had gevolgd en 'de heren' aan boord gebracht toen hij terugkwam,⁸⁷ of 12 £ in 1640 toen hij meermaals 'de heren' aan boord van het schip van zijne hoogheid de prins van Oranje had gebracht toen die met het leger van Dordrecht naar Vlaanderen trok.⁸⁸ Intussen kwamen ook zijn zoons in beeld. In 1641 wachtte hij met zijn zoon een hele dag op zijne hoogheid en bracht 'de heren' aan boord,⁸⁹ in 1647 vervoerde hij met twee zoons 'de heren'⁹⁰ en in 1647 bracht hij schout, burgemeesters en 'andere heren' aan boord van het schip van hare hoogheid en wachtten zij drie dagen op de komst van zijne hoogheid. Dat zal stadhouder Willem II geweest zijn. Daniel Pietersz. werd niet zo oud als zijn vader: ongeveer 61 jaar. Hij overleed eind 1649: op 18 december van dat jaar werd een baar verzocht voor 'Danel de backemeester' in de Logestraat.⁹¹ Hij had zijn vader ten minste 10 jaar als bakenmeester bijgestaan en was zelf 13 jaar bakenmeester. Daniel werd als bakenmeester opgevolgd door zijn zoon Job Danielsz. Toen zijn weduwe overleed in 1666 werd een baar besteld in de Bothkensstraat.⁹² Daar woonde haar zoon Job Danielsz. Zij zal bij hem thuis overleden zijn.

WAAR WOONDE DANIEL PIETERSZ.?

Toen Daniel Pietersz. in 1612 in ondertrouw ging, werd als woonlocatie 'Rijderkercke' aan de Vest buiten de Vuilpoort vermeld. Dat was dus bij zijn vader. In de verponding van 1619 werd hij genoemd na Pieter Stoffelsen,⁹³ evenals in 1620.⁹⁴ Vermoedelijk was Rijderkerk gesplitst. In 1606 moest voor de verponding 5 £ worden betaald, in 1608 is dat verlaagd naar 3 £ en woont Willem Lendertsz.

naast Pieter Stoffelsz. Dat zal Pieters schoonzoon zijn die in 1603 trouwde met zijn dochter Henrickgen. In 1619 en 1620 woonde Daniel Pietersz. daar en in 1633 IJsaack Bastiaensz. die huurde van Pieter Stoffelsz. Dat laatste lijkt die splitsing te bevestigen.

jaar	inv. nr.				
1606	3-3966	wed. Mercus Jacobssen 2 £ 10 sch.	wed. Jan Thonisz. in Rijkerkerck. 5 £	Jan Hermansz. naast Rijkerkerck 34 sch.	Roes Pauwelsz.' wed., huurt van Gesel 35 sch.
1608	3-3967	wed. Mercus Jacobssen 2 £ 10 sch.	Pieter Stoffelssen in Rijkerkerck 3 £	Willem Lendertz. 34 sch.	Roes Pauwelsz.' wed. 35 sch.
1619	3-3968	IJsack Bastiaenssen 2 £ 10 sch.	Pieter Stoffelssen 3 £	Daniel Pieterssen 34 sch.	Robert de Pinoeij achter Gesel 35 sch.
1620	3-3969	IJsack Bastiaenssen 2 £ 10 sch.	Pieter Stoffelsen in Rijkerkerck 3 £	Daniel Pieterssen 34 sch.	Robert Depinoeij cordewerker, huurt van Gesel 35 sch.
1622	3-3974	IJsack Bastiaens	Pieter Stoffels	Thonis Cornelis	Rombout de Renoij
1626	3-3970	wed. Marcus Jacobssen lijndraaier (doorgehaald: IJsack Bastiaenssen) 2 £ 10 sch.	Pieter Stoffelsz. bakenmeester 3 £	Corstiaen Jansz. arbeider 34 sch.	Robbert de Pinoij koordewerker 35 sch.
1633	3-3971	wed. Marcus Jacobsz. lijndraaier; eigen 3 £ 15 sch.	Pieter Stoffelsz. bakenmeester; eigen 4 £ 10 sch.	IJsaack Bastiaensz.; huurt van Pieter Stoffelsz. 3 £ 15 sch.	Robbert de Spinoij koordewerker; huurt van Abraham Jansz. Coopman 4 £ 10 sch.

Pieter Stoffelsz. met zijn burens in de verpondingsregisters en het hoofdgeldregister van 1622

Daniel Pietersz. kocht in 1622 een huis bij de Lotkenstoren tegenover de plaats van het Dulhuis, niet ver van waar hij bij zijn vader had gewoond. Wikisage vermeldt op *Bebouwd Dordrecht in jaartallen* bij de Lotkenstoren Boogjes 132. Dat ligt tegenover de Suikerstraat bij het Dolhuis, heden ten dage te huren voor bruiloften en partijen. In 1630 werd Daniel als belender genoemd toen 2/3^e deel van het huis Leeuwenburch werd getaxeerd, staand tegenover het Cellebroersklooster.⁹⁵ Wikisage meldt bij Cellebroersklooster Dolhuis met adres Dolhuisstraat 57, hoek Suikerstraat. Dit Leeuwenburch zou heel goed het huis kunnen zijn naast het huis dat zijn vader in 1592 kocht. Het huis Leeuwenburch dat als belender werd genoemd in 1592 stond direct naast de St. Adriaenskerk met de achterkant aan de stadsmuur, nu de Suikerstraat. Dat is in de driehoek die nu ligt tussen de Prinsenstraat en de Suikerstraat. Die werd in 1574 opgenomen binnen de stadsmuur en bleef blijkbaar ook na die tijd 'buiten de Vuilpoort' heten.⁹⁶ Daniel overleed in 1649 en toen werd een baar geleverd aan de Logestraat. In 1663 droeg Daniels weduwe Adriaentgen Corstiaens aan Claes Cornelisz. korenmeter een huis omtrent de Lotgens aan de Vest over, gelegen tussen Jan

Willemsz. van Coeverden en de kinderen van Joost Jansz. slikwerker.⁹⁷ Dat was het huis dat in 1622 was gekocht. Toen waren Joost Jansz. slikwerker en Mathijs Crijnen schipper de belenders. Mathijs Crijnen Nobel verkocht zijn huis in 1640 aan Jan Willemsz. leidekker⁹⁸ die later Van Coeverden werd genoemd. Jan Willemsz. werd al vermeld als huurder van dit huis in 1633.⁹⁹ Hij was gehuwd met Anthonijntgen Schalcke,¹⁰⁰ een zuster van Stijntgen Schalck Pietersdr., de eerste huisvrouw van Daniel Pietersz.¹⁰¹ Aardig feit is dat in de boedel van Adriaentgen Corssen een post is opgenomen van 3 gulden 14 stuiver die Van Coeverden nog krijgt voor het graveren van letters op het graf.¹⁰² Tot die boedel behoorde nog een huis in de Dolhuisstraat dat volgens de boedelbeschrijving werd verkocht aan Pieter Cornelisz. schipper.¹⁰³ Of dat doorgang heeft gevonden

Dolhuis, hoek
Boogjes (foto
auteur 2026)

is niet helemaal duidelijk. In 1693 althans verklaarden Machtelt Pop, weduwe van Carel Blanckaert, Corstiaen Pop schuитеvoerder, Maeijken Pop en Daniel Pop glazenmaker, erfgenamen van hun grootvader Daniel Pietersz. Pop bakenmeester, dat Adriaen Herbertsz. van Nieuwlandt, gehuwd met Barbara Pop, mede-erfgenaam, een huis en erf in de Dolhuisstraat was aanbedeeld.¹⁰⁴ Job Danielsz., hoewel geen zoon van Stijntgen Schalcke, werd later met Pieter van Coeverden door Anthonijntgen Schalcke benoemd tot voogd over de minderjarigen en executeur testamentair.¹⁰⁵

DE KINDEREN VAN DANIEL PIETERSZ. EN ADRIAENTGEN CORSSSEN.

In de Dordtse doopboeken zijn de dopen gevonden van acht kinderen van Daniel en Adriaentgen. Bij de oudste twee zijn geen doopnamen vermeld. Vermoedelijk was het kind dat in 1614 werd gedoopt Daniels opvolger Job, van wie in 1643 werd vermeld dat hij omtrent 28 jaar oud was¹⁰⁶ en in 1648 33 jaar.¹⁰⁷ Van de kinderen zijn alleen de doopdata en huwelijken vermeld, geen verdere genealogische gegevens.

1. *N.N.*, ged. Dordrecht mei 1613.
2. *N.N.*, ged. Dordrecht okt. 1614 (= Job?).
3. *Cornelis*, ged. Dordrecht jan. 1617, tr. Dordrecht 20-11-1639 *Janneken Jansdr. van de Hennef*.
4. *Machtelt*, ged. Dordrecht nov. 1618.
5. *Machtel*, ged. Dordrecht juli 1620.
6. *Pieter*, ged. Dordrecht 9-1622, tr. 1^e Dordrecht 25-7-1645 *Janneken Wilmsdr.*, tr. 2^e Dordrecht 22-4-1674 *Geertruijd van Consen*.
7. *Jan*, ged. Dordrecht febr. 1625, tr. Dordrecht 23-6-1647 *Catelijntgen Schalcken*.
8. *Heijlke*, ged. Dordrecht juli 1627.

3. JOB DANIELSZ.

EERSTE JAREN

Job Danielsz. trouwde in 1638 met Stijntgen Schalck Pietersdr., jongedochter van Dordrecht. Hij werd toen varendgezel genoemd. Het huwelijk duurde niet lang, want na de geboorte van een dochter overleed de moeder. Die dochter werd dan ook Stijntgen genoemd. Het jaar daarop hertrouwde Job met Jannighen Jop Jelisdr. Bij de ondertrouw op 18 maart werd hij schippersgast genoemd. Jannighen was dochter van de scheepstimmerman Jop Jelisz. of Gielisz. en Diericksken van Gelder Pouwels Rochusz.dr.¹⁰⁸ Dit huwelijk duurde ook niet erg lang: na negen jaar, op 17 juni 1648, werd een baar besteld achter aan de Vest bij de Ruijtestraat voor de vrouw van Job Danielsz. schipper.¹⁰⁹ Job was vijf jaar daarvoor al vermeld als bakenmeester,¹¹⁰ maar komt in de thesaurierrekeningen als zodanig pas voor na de dood van zijn vader. In 1653 werd hij, na het aflopen van het contract dat zijn vader in 1646 aanging voor een periode van zeven jaar, gecontinueerd in het bakenen van de stromen voor 500 gulden per jaar.¹¹¹

Vervolgens werd voor hetzelfde bedrag de functie steeds gecontinueerd, maar in 1660 werd als extra taak toegevoegd dat hij ook de nieuw gegraven haven van de oliemolen te 's-Gravendeel moest bakenen.¹¹²

WAAR WOONDE JOB DANIELSZ.?

Bij Pieter Christoffelsz. en Daniel Pietersz. was het snel duidelijk waar zij woonden: in het huis dat zij kochten. Bij Job Danielsz. was dat ingewikkelder. In de eerdere jaren werd volstaan met de mededeling aan of omtrent de Vuilpoort, zoals bij zijn ondertrouw in 1638 en 1640. Dat zal hoogstwaarschijnlijk het huis zijn dat hij in 1639 kocht en werd omschreven als 'omtrent de Lotgens'.¹¹³ Die omschrijving kennen we al van het huis van zijn vader. Het zal dit huis zijn dat hij in 1652 verkocht en waarvan dan wordt vermeld dat het in de Suikerstraat stond.¹¹⁴ Vier jaar daarvoor had hij een huis gekocht aan de Wal op de hoek van de Vlamingstraat die ook wel Ruitenstraat werd genoemd en nu nog zo heet, niet ver van de Suikerstraat.¹¹⁵ Daar zal hij gewoond hebben, want in 1648 werd een baar besteld voor de vrouw van Job Danielsz. schipper achter aan de Vest bij de Ruijtestraat.¹¹⁶ Dat komt overeen met de locatie die in 1655 werd genoemd, toen hij dit huis weer verkocht: 's Herenvest op de hoek van de Vlamingstraat.¹¹⁷ Begin 1654 had hij ook een huis en erf gekocht 'buiten de Vuilpoort',¹¹⁸ weer in dezelfde buurt. Beter te localiseren is het niet. Het is vermoedelijk dit huis dat hij in 1665 weer verkoopt.¹¹⁹ De omschrijving voldoet wel, maar uit de belendingen is niets af te leiden.

Tussen 1641 en 1665 werden negen kinderen van Jop Danielsz. bakenmeester begraven 'onder de arm'. Daarbij werd zes maal een woonplek vermeld: vier maal, in 1650, 1654 en 1657 bij of buiten de Vuilpoort,¹²⁰ één maal, in 1654 buiten de Sluispoort,¹²¹ die ook in de buurt stond, namelijk aan het eind van de Prinsenstraat en in 1661 'omtrent de Ruitestraat'.¹²²

In 1658 kocht Job Danielsz. een huis en erf in een heel andere buurt: op het Nieuwwerk aan de haven,¹²³ waarvan hij de helft in 1669 weer verkocht.¹²⁴ Dit was een huis dat binnen de familie werd verkocht want de verkopers in 1658 waren Dirck Jacobsz. Stoop en Jasper Tielmansz. Kels, gehuwd met Machtelt Jacobs Stoop, kinderen van Neeltgen Corstiaens. Neeltgen was de zuster van Jobs moeder Adriaentgen Corstiaens.¹²⁵ Wat er met de andere helft is gebeurd, is nog niet bekend.

In 1660 kocht Job nog een huis en erf omtrent de Pelsebrug.¹²⁶ Verdere gegevens daarvan zijn niet bekend.

In 1670, bij zijn vierde ondertrouwinschrijving staat: woont Botjesstraat.¹²⁷ Daar is hij ook overleden.¹²⁸ Dit huis, op de hoek van de gracht, kocht hij in 1663.¹²⁹

Bij zijn overlijden liet hij twee huizen na: een huis en erf omtrent de Vuilpoort, waar de Bakenton uithing en het huis en erf in de Botkensstraat.¹³⁰ Die Bakenton is niet goed te lokaliseren. Dit huis vererfde op zijn dochter Machteld en haar man wieldraaier Carel Blanckaert.¹³¹ Hun kinderen en erfgenamen Job Blankert, Jannegie Blankert en Samuel Blankert verkochten de Bakenton in 1709. Locatie: omtrent de Vuilpoort.¹³²

Resumerend: een heel helder beeld van het onroerend goed van Job Danielsz. is niet te geven.

EXTRA INKOMSTEN EN LAATSTE JAREN

In Dordrecht stonden vijftig visstallen op de Grote Vismarkt. In 1669 kocht Job Danielsz. bakenmeester één van die visstallen voor 600 gulden.¹³³ Het bleek te gaan om de 40e visstal, waarvoor de stad heergewaad moest worden betaald.¹³⁴ Negen jaar nadien bleek Job achtman van het viskopersgilde te zijn.¹³⁵ Ook in 1684 was hij dat nog.¹³⁶ De visstal verkocht hij in 1688.¹³⁷ Job was overigens niet de eerste Pop die viskoper was. Zijn broer Jan, die in 1647 trouwde als schiptimmerman, kocht begin 1664 voor 600 gulden een visstal¹³⁸ en werd na zijn overlijden viskoper genoemd.¹³⁹ En ook zijn broer Pieter had een visstal die hij in 1665 voor 600 gulden had gekocht,¹⁴⁰ een dag nadat hij een schuld was aangegaan voor 700 carolusgulden, waarvoor zijn moeder Adriaentgen Corssen, weduwe van Daniel Pietersz. Pop borg stond.¹⁴¹ Pieter begon ook als schiptimmerman. Dat staat bij zijn ondertrouw in 1647 met Janneken Wilms. Dit echtpaar liet op 31 april 1656 een dochter Ariaentien dopen, vernoemd naar Pieters moeder. Aangezien er geen andere Pieter Danielsz. is gevonden, is het aannemelijk dat het hier om Pieter Danielsz. Pop ging.

In 1675 kocht Job Danielsz. de beterschap van een tuin aan het Geldelose Pad,¹⁴² iets over de gracht en niet ver van zijn huis. Toen zijn kinderen dit in 1690 wilden verkopen, werd het omscheven als een welbeplante tuin met tuinhuisje, bomen en beplanting,¹⁴³ een plek dus om tot rust te komen.

Job was in de tussentijd alweer drie maal gehuwd: in 1649 met Maeijcken Mattheusdr., in 1670 met Aeltgen Bartholomeeusdr. en in 1680 met Jacomijna van der Linde, die hem zou overleven. Hij maakte voor het laatst op 10 februari 1686 zijn testament en daaruit bleek dat slechts twee van zijn kinderen nog in leven waren: Machteld uit zijn tweede huwelijk, gehuwd met Carel Blanckaert en Maeijcken uit zijn derde huwelijk, gehuwd met Dionijs de Wael.¹⁴⁴ Twee dagen voor er te zijnen huize aan de Botkensstraat een baar werd besteld, op 18 maart 1690, verklaarden Gillis Spaen schipper en Jannetje van Santschelt dat zij door sr. Job Danielsz. Pop en sr. Johan van Bergen als voogden over de kinderen van Divertje Hendriks Gelderblom waren voldaan.¹⁴⁵ Ter nagedachtenis aan Job Danielsz. werd er na zijn dood twee maal geluid,¹⁴⁶ eenmaal vaker dan na de dood van zijn vader.¹⁴⁷

Job Danielsz. Pop werd ongeveer 75 jaar. Hij was ruim 40 jaar bakenmeester geweest.

KINDEREN VAN JOB DANIELSZ.

Uit het eerste huwelijk:

1. *Stijntgen*, ged. Dordrecht mei 1639.

Uit het tweede huwelijk:

2. *Gielis*, ged. Dordrecht jan. 1641.
3. *Machteld*, ged. Dordrecht 2-11-1642, tr. Dordrecht 18-4-1662 *Carel Blanckaert*.

Uit het derde huwelijk:

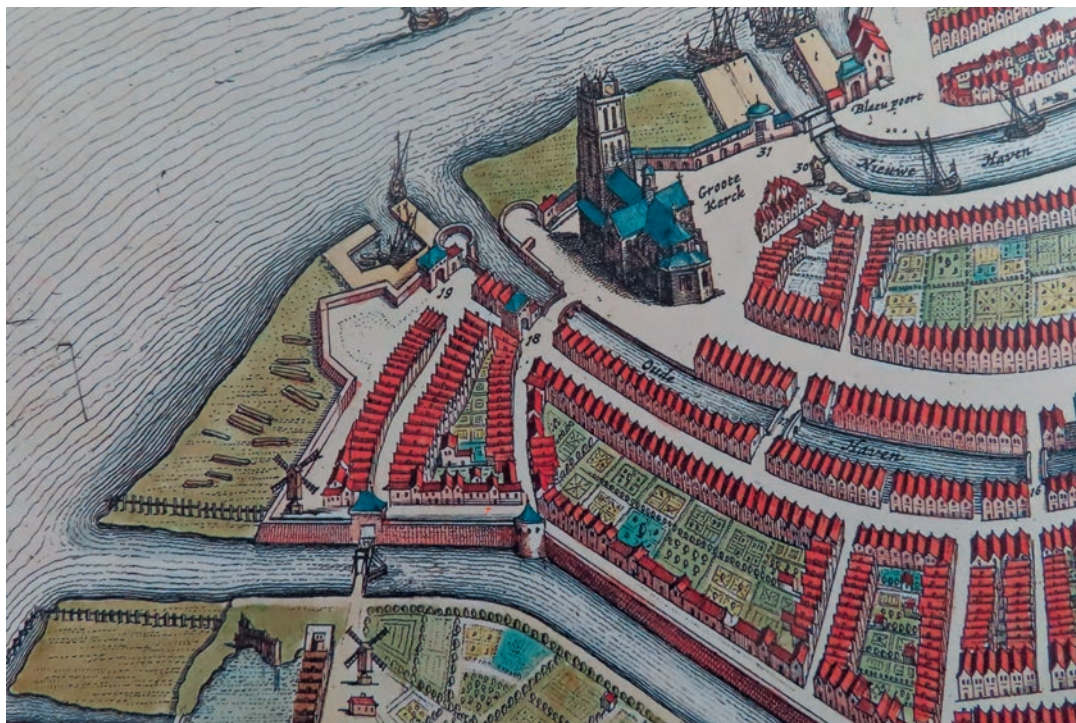
4. *Susanna*, ged. Dordrecht 14-11-1649.
5. *Janneken*, ged. Dordrecht 18-6-1651.
6. *Adriaenken*, ged. Dordrecht 9-8-1654.
7. *Maijken*, ged. Dordrecht 29-8-1655, otr. Dordrecht 7-6-1676 *Nijs Cornelisz. de Wael*, jm. van Dordrecht.
8. *Janneken*, ged. Dordrecht 23-5-1657.
9. *Janneken*, ged. Dordrecht 22-7-1658.
10. *Elisabeth*, ged. Dordrecht 13-6-1660, begr. Dordrecht (14-5) 1680,¹⁴⁸ tr. Dordrecht 27-9-1678 *Lambertus van Bree*, jm. van Dordrecht.
11. *Ariaentjen*, ged. Dordrecht 8-2-1663.

Van negen kinderen is bekend dat ze begraven werden 'onder de arm': op 10 juni 1641,¹⁴⁹ 2 februari 1650, 17 juni,¹⁵⁰ 31 augustus en 23 december 1654, 20 en 25 mei 1657, 13 mei 1661 en 19 februari 1665.¹⁵¹

WAAR STOND KLEIN LEEUWENBURCH NU PRECIES?

Het kostte heel wat hoofdbrekens voor duidelijk werd waar nu precies 'buiten de Vuilpoort' lag op de oude plattegronden. Op de kaart van Jacob van Deventer hangt aan de stad aan de linkerkant een soort wormvormig aanhangsel naar beneden (zie afbeelding 2). Daarop S. Ariaen en Leprose oftewel het leprooshuis. Hoe pastte dat nu op latere plattegronden? Dat werd duidelijk toen de plattegrond uit de *Atlas de Wit* uit 1698 werd bekeken. Zie de uitsnede daarvan. Hierop is de Grote Kerk goed te zien. Linksonder daarvan staat het cijfer 18. Dat was de oude Vuilpoort die later gevangenpoort werd. Links daarvan is bij nummer 19 de nieuwe Vuilpoort te zien die na 1570 is gebouwd. Het wijkje links van de straat die onder nummer 18 naar beneden loopt, was 'buiten de Vuilpoort' en lag op dat 'wormvormig aanhangsel'. Die wijk werd in 1574 bij de stad getrokken en die straat is de Suikerstraat. Tot 1574 liep de stadsmuur dus links van de Suikerstraat. De toren aan de gracht aan het eind van de Suikerstraat is de Lotkenstoren. De straat die langs de muur naar rechtsonder loopt is de Vest en het eerste deel bij de Lotkenstoren stond ook bekend als de Boogjes. Aan de achterkant van die muur zaten de bogen die eerder besproken werden (zie afbeelding 1).

Van het huis Leeuwenburch werd in 1630 gezegd dat het stond tegenover het Cellebroersklooster, tegenwoordig het Dolhuis, belend Daniel Pietersz. en het hoekhuis. Het Dolhuis ligt op de hoek van de Suikerstraat en de Boogjes. Daar tegenover is dan de andere hoek van de Suikerstraat en het Slikveld, dat links achter de muur naast de Lotkenstoren ligt. Dat is het deel van de stad dat in 1574 binnen de muren kwam te liggen, maar daarvoor erbuiten lag. Leeuwenburch zou gelegen hebben naast de Sint Adriaenskerk. Die ligt op de kaart van Van Deventer op dezelfde hoogte als de Lotkenstoren. Dat in aanmerking nemend is het waarschijnlijk dat Leeuwenburch schuinlinksboven de Lotkenstoren heeft gelegen.

Plattegrond Dordrecht, uitsnede, Atlas de Wit, Stedenatlas van de Lage Landen (1698)

De brug over de Oude Haven met nummer 17 is de Pelserbrug. Dat maakt duidelijk dat in het blok rechts van de Suikerstraat een aantal straten niet is ingetekend: van links naar rechts de Dolhuisstraat, de Ruitenstraat (vroeger Vlamingshstraat) en de Pelserstraat die op de Pelserbrug uitkomt. De straat die wel getekend is, is vermoedelijk de Botgensstraat.

Pieter Christoffelsz. verhuisde naar Rijkerkerck aan de Vest omtrent de Pelserstraat. Zoon Daniel woonde omtrent de Lotkens aan de Vest. Zijn zoon Job woonde uiteindelijk aan de Botgensstraat. Ze bleven allemaal in dezelfde buurt wonen, het 4^e kwartier van Dordrecht.

DANKWOORD

Kees Sigmond (Dordrecht) deelde veel gegevens met mij over de locaties buiten en omtrent de Vuilpoort. Ik wil hem hiervoor hartelijk bedanken.

AFKORTINGEN

dtb	doop-, trouw- en begraafregisters
ona	oud notarieel archief
ra	rechterlijk archief
RAD	Regionaal Archief Dordrecht
weesk.	weeskamer

NOTEN

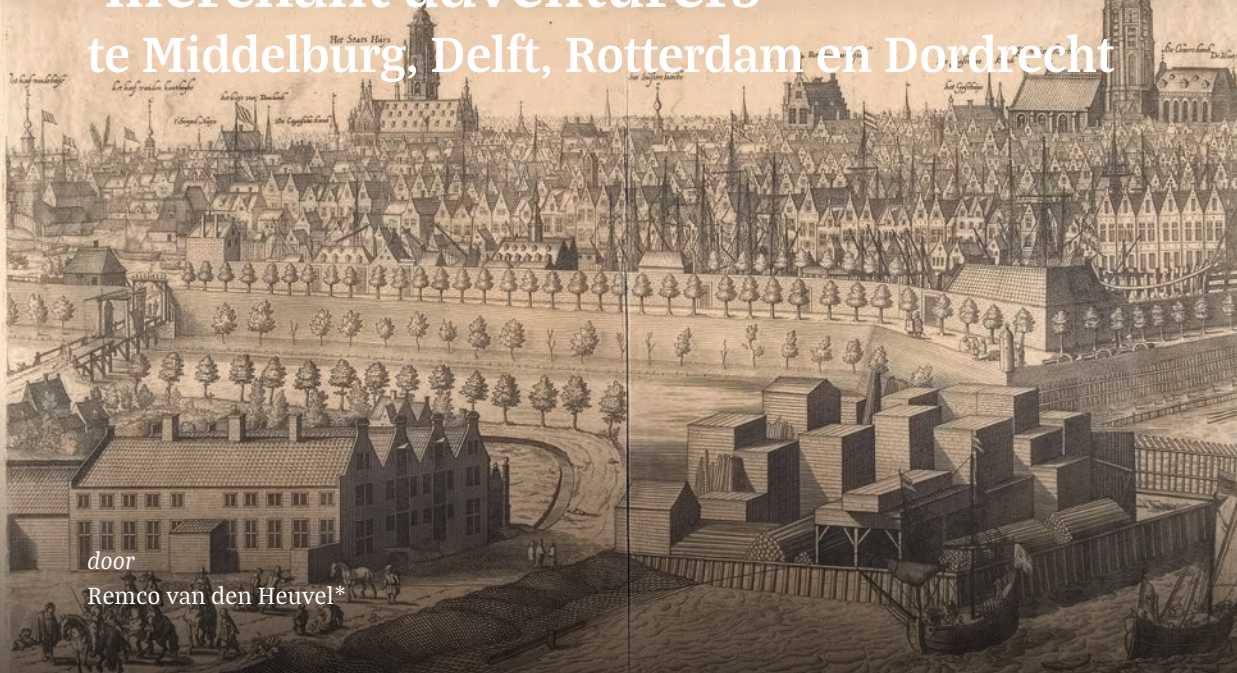
1. RAD 3, inv. nr. 946, fol. 21.
2. zie bijv. RAD 3, inv. nr. 3017, fol. 40v.
3. RAD 3, inv. nr. 946, fol. 78v.
4. RAD 3, inv. nr. 946, fol. 112v.
5. RAD 3, inv. nr. 946, fol. 179v.
6. RAD 3, inv. nr. 946, fol. 144.
7. RAD 3, inv. nr. 2974, fol. 56v.
8. RAD 3, inv. nr. 3001, fol. 57v.
9. RAD 20, ona 60, fol. 763v.
10. RAD 3, inv. nr. 3015, fol. 45v.
11. RAD 3, inv. nr. 3014, fol. 47.
12. RAD 11, dtb 38, fol. 236v.
13. RAD 3, inv. nr. 3046, fol. 45.
14. RAD 20, ona 119, fol. 209.
15. RAD 20, ona 120, fol. 6, RAD 504, ra Zwijn-drecht 4, fol. 377.
16. RAD 3, inv. nr. 2973, fol. 52, 52v.
17. RAD 3, inv. nr. 2974, fol. 52v.
18. RAD 3, inv. nr. 3045, fol. 45.
19. RAD 11, dtb 1, fol. 97.
20. RAD 9, ra 1562, fol. 194v.
21. RAD 9, ra 595, 22-4-1604.
22. RAD 9, ra 1574, fol. 416.
23. RAD 9, ra 592, 17-5-1594.
24. RAD 9, ra 598 6-3-1610.
25. RAD 9, ra 598, 3-5-1610.
26. RAD 3, inv. nr. 2961, fol. 77.
27. RAD 3, inv. nr. 2961, fol. 77v.
28. RAD 3, inv. nr. 2972, fol. 61, inv. nr. 2973, fol. 52, 52v., inv. nr. 2974, fol. 52v., inv. nr. 2975, fol. 44v.
29. RAD 11, dtb 17, fol. 52.
30. RAD 3, inv. nr. 2974, fol. 52v.
31. RAD 3, inv. nr. 2975, fol. 75v.
32. RAD 3, inv. nr. 2972, fol. 61 (sch. is schellingen).
33. RAD 3, inv. nr. 2973, fol. 52, 52v.
34. RAD 3, inv. nr. 2974, fol. 52v.
35. RAD 3, inv. nr. 2975, fol. 44v., 45.
36. RAD 3, inv. nr. 2974, fol. 56v.
37. RAD 3, inv. nr. 2978, fol. 68.
38. RAD 3, inv. nr. 2979, fol. 69.
39. RAD 3, inv. nr. 2977, fol. 107.
40. RAD 3, inv. nr. 3000, fol. 56v.
41. RAD 3, inv. nr. 944, fol. 36.
42. RAD 3, inv. nr. 2979, fol. 35v.
43. RAD 3, inv. nr. 2980, fol. 29v; de rekening van 1611 ontbreekt.
44. RAD 9, ra 597, 11-11-1608; vergelijk ook de akte van de dag ervoor, waaruit blijkt dat het hier om de bakenmeester gaat.
45. RAD 3, inv. nr. 3002, fol. 38, inv. nr. 3003, fol. 34.
46. RAD 11, dtb 38, fol. 85v.
47. RAD 10, weesk. 795, 30-4-1606.
48. RAD 11, dtb 18, fol. 135v.
49. RAD 10, weesk. 17, fol. 49.
50. RAD 3, inv. nr. 3002, fol. 38.
51. RAD 3, inv. nr. 3001, fol. 57v., 3002, fol. 56.
52. RAD 3, inv. nr. 3010, fol. 64v.
53. RAD 3, inv. nr. 3002, fol. 38.
54. RAD 9, ra 1578, fol. 116.
55. RAD 9, ra 1537, fol. 9, ra 1562, fol. 208, 212, ra 1544, fol. 176v.
56. RAD 9, ra 1586, fol. 93v.
57. E. Havers, 'De Dordtse ruimte: veranderd beeld van stad en omgeving', W. Frijhoff, H. Nusteling, M. Spies, *Geschiedenis van Dordrecht van 1572 tot 1813*, (Hilversum 1998), pag. 41.
58. Zie bijv. C. Sigmond en K.J. Slijkerman, 'De oudste generaties van het geslacht Van den Arent, alias Van Strijen, in Dordrecht, Strijen en Cromstrijen', in *Ons Voorgeslacht* 59 (2005), pag. 341 e.v. en RAD 9, ra 1550, fol. 115, RAD 11, dtb 17, fol. 31v., RAD 11, dtb 17, fol. 185v., RAD 11, dtb 17, fol. 191, RAD 11, dtb 18, fol. 131v.
59. RAD 1, inv. nr. 466, fol. 26.
60. RAD 3, inv. nr. 2616, fol. 15v.
61. RAD 10, weesk. 795, 30-4-1606.
62. RAD 3, inv. nr. 3965, fol. 256v.
63. RAD 3, inv. nr. 3966, fol. 262v.
64. RAD 3, inv. nr. 944, fol. 36.
65. RAD 9, ra 1586, fol. 93v.
66. RAD 3, inv. nr. 3968, fol. 273v., inv. nr. 3970, fol. 209v., inv. nr. 3971, fol. 409.
67. RAD 3, inv. nr. 3974, fol. 276.
68. RAD 11, dtb 18, fol. 135v.
69. RAD 3, inv. nr. 3971, fol. 409.
70. RAD 9, ra 1606, fol. 64.
71. RAD 9, ra 1606, fol. 77v.
72. RAD 9, ra 1599, fol. 22.
73. RAD 9, ra 1620, fol. 80.
74. RAD 9, ra 1608, fol. 19v.
75. Mieke van Baarsel, *Van Aardappelmarkt tot Zwijndrechts Veerhoofd* (Hilversum 1992), pag. 72, 111; [https://nl.wikipedia.org/wiki/Boogjes\(Dordrecht\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Boogjes(Dordrecht)).
76. Zie W. Frijhoff, H. Nusteling, M. Spies, *Geschiedenis van Dordrecht van 1572-1813* (Hilversum 1998), pag. 57 en P. Kooy en V. Sleebe, *Geschiedenis van Dordrecht van 1813-2000* (Hilversum 2000), pag. 384.
77. RAD 9, ra 599, 29-3-1614.
78. zie bijv. RAD 20, ona 58, fol 356v.
79. RAD 3, inv. nr. 2981, fol. 78v.
80. RAD 9, ra 1599, fol. 22.
81. RAD 3, inv. nr. 3970, fol. 208
82. RAD 3, inv. nr. 2998, fol. 66.
83. RAD 3, inv. nr. 3005, fol. 49.
84. RAD 3, inv. nr. 3006, fol. 45.
85. RAD 3, inv. nr. 292.
86. zie bijv. RAD 3, inv. nr. 3012, fol. 55v.
87. RAD 3, inv. nr. 3007, fol. 46.
88. RAD 3, inv. nr. 3008, fol. 55.
89. RAD 3, inv. nr. 3009, fol. 59.
90. RAD 3, inv. nr. 3011, fol. 55.
91. RAD 11, dtb 38, fol. 236v.
92. RAD 11, dtb 40, fol. 165.
93. RAD 3, inv. nr. 3968, fol. 273v.
94. RAD 3, inv. nr. 3969, fol. 273v.
95. RAD 20, ona 33, fol. 80v.

96. Vriendelijke mededeling C. Sigmond te Dordrecht.
97. RAD 9, ra 1620, fol. 80.
98. RAD 9, ra 1608, fol. 99.
99. RAD 3, inv. nr. 3971, fol. 407v.
100. RAD 10, weesk. 27, fol. 272 en ra 1627, fol. 72v., 73.
101. RAD 20, ona 87, fol. 255.
102. RAD 20, ona 297, fol. 59.
103. RAD 20, ona 297, fol. 59.
104. RAD 20, ona 693, 22-6-1693.
105. RAD 20, ona 443, fol. 177.
106. RAD 20, ona 60, fol. 763v.
107. RAD 20, ona 44, fol. 479.
108. RAD 20, ona 57, fol. 597v.
109. RAD 11, dtb 38, fol. 208v.
110. RAD 20, ona 60, fol. 763v.
111. RAD 3, inv. nr. 946, fol. 112v.
112. RAD 3, inv. nr. 946, fol. 144.
113. RAD 9, ra 1608, fol. 19v.
114. RAD 9, ra 1614, fol. 124.
115. RAD 9, ra 1612, fol. 96v.
116. RAD 11, dtb 38, fol. 208v.
117. RAD 9, ra 1616, fol. 29.
118. RAD 9, ra 1615, fol. 77v.
119. RAD 9, ra 1621, fol. 64.
120. RAD 11, dtb 39, fol. 2v., 106, 174v.
121. RAD 11, dtb 39, fol. 112.
122. RAD 11, dtb 40, fol. 7.
123. RAD 9, ra 1617, fol. 119.
124. RAD 9, ra 1622, fol. 114v.
125. RAD 20, ona 58, fol. 480v.
126. RAD 20, ona 120, fol. 6.
127. RAD 11, dtb 22, fol. 170.
128. RAD 20, ona 393, 20-7-1690.
129. RAD 9, ra 1620, fol. 82v.
130. RAD 20, ona 393, 20-7-1690.
131. RAD 20, ona 349, 10-2-1686.
132. RAD 9, ra 1643, fol. 39v.
133. RAD 9, ra 1622, fol. 122.
134. RAD 3, inv. nr. 2671, fol. 13v.
135. RAD 20, ona 342, 27-4-1678.
136. RAD 20, ona 348, 24-2-1684.
137. RAD 9, ra 1749, fol. 21.
138. RAD 9, ra 1620, fol. 103.
139. RAD 10, weesk. 25, fol. 318v.
140. RAD 9, ra 1621, fol. 8.
141. RAD 20, ona 296, fol. 374.
142. RAD 9, ra 1748, fol. 22.
143. RAD 20, ona 393, 21-6-1690.
144. RAD 20, ona 349, 10-2-1686.
145. RAD 20, ona 393, 16-3-1690.
146. RAD 11, dtb 42, fol. 112.
147. RAD 11, dtb 38, fol. 236v.
148. RAD 11, dtb 43, fol. 78v.: een baar voor de huisvrouw van Lambert van Bre, kuiper in de Botkensstraat.
149. RAD 11, dtb 38, fol. 76.
150. RAD 11, dtb 39, fol. 101v.
151. RAD 11, dtb 40, fol. 107v.

[vervolg noten bijdrage Kees Sigmond, van pagina 423]

100. A. Staring, 'Jan Jacobsz. Doudijn portret-schilder te Dordrecht', in *Kunsthistorisch Jaarboek XIV* (1963), pag. 61-82; overdruk aanwezig in: Archiefbibliotheek Dordrecht, RAD 489, inv. nr. 30289.
101. K. Sigmond & J. Verster, 'Dordtse poorters vereeuwigd - De Stedelijke elite en de schilderkunst tot 1572' (*Jaarboek Vereniging Oud-Dordrecht 2023*), pag. 221-223.
102. RAD 3, sa Dordrecht 3965, fol. 14v.
103. RAD 9, ra Dordrecht 1582, fol. 3v., d.d. 19-1-1601.
104. RAD 9, ra Dordrecht 1537, akten 72, 73, 74, d.d. 4-11-1558.
105. RAD 9, ra Dordrecht 1549, fol. 34, d.d. 18-8-1578.
106. Jan van Asperen Jansz., geb. ca. 1527 (oud 64 jaar in 1591), vermeld in Dordrecht vanaf 1550, koopman (1575), huis genaamd De Mol tegenover de Munt (1563, 1587), deken van de Kruiskapel (1578), overl. vóór 1601.
107. Balen, *Beschryvinge der Stad Dordrecht*, pag. 1101 en 1269.
108. 'Van Asperen', in *De Navorscher* (1885), pag. 326; A.J.J. van der Rest, 'Van Rietschooten - Van Coeverden', in *Ons Voorgeslacht* 24 (1969), pag. 35-36; B. de Keijzer, 'De familie Van Asperen (Alblasserwaard)', in *Ons Voorgeslacht* 45 (1990), pag. 284-293.
109. C. van der Linden, 'Drie Jannen van Asperen en een Pieterjtje Claesdr.', in *Ons Voorgeslacht* 81 (2026), pag. 57-75.
110. RAD 9, ra Dordrecht 1568, fol. 13, d.d. 4-10-1575.
111. RAD 9, ra Dordrecht 1550, fol. 313, d.d. 7-5-1582.
112. RAD 9, ra Dordrecht 1574, fol. 200v., d.d. 9-7-1585.
113. RAD 9, ra Dordrecht 1579, fol. 80v., d.d. 7-8-1593.
114. RAD 3, sa Dordrecht 3962, fol. 3.
115. RAD 9, ra Dordrecht 1575, fol. 30, d.d. 7-9-1586.
116. Balen, *Beschryvinge der Stad Dordrecht*, pag. 862.
117. RAD 3, sa Dordrecht 3965, fol. 210v.
118. RAD 9, ra Dordrecht 1579, fol. 313v., d.d. 11-5-1595.
119. RAD 9, ra Dordrecht 1582, fol. 3v., d.d. 19-1-1601.

De familie Ottley als 'merchant adventurers' te Middelburg, Delft, Rotterdam en Dordrecht

door

Remco van den Heuvel*

INLEIDING

Middelburg was in de zeventiende eeuw een belangrijke handelsstad en, na Amsterdam, de belangrijkste stad van de Republiek. Dat blijkt ook uit de archieven. Wanneer de zeventiende-eeuwse akten van de Hoge Raad van Holland en Zeeland worden doorgebladerd, blijkt dat een groot deel daarvan betrekking heeft op kooplieden uit Amsterdam of Middelburg.¹

Francis Ottley was van 1599 tot 1621 koopman in Middelburg en van 1621 tot zijn overlijden in Delft, waar hij in 1623 werd begraven. Ook was hij koopman voor de 'Company of Merchant Adventurers of London'. Zijn zoon Richard en schoonzoon Richard Gaij zetten het koopmanschap bij de Merchant Adventurers voort, eerst in Rotterdam en later in Dordrecht.

Aangezien de archieven van Middelburg in de Tweede Wereldoorlog grotendeels verloren zijn gegaan, is voor dit onderzoek gebruikgemaakt van gegevens uit de archieven van omliggende steden en van een artikel en een handschrift door Cornélie Jacqueline de Waal, die al vóór de Tweede Wereldoorlog in Middelburg onderzoek deed.²

Zicht op Middelburg, derde kwart zeventiende eeuw (Zeeuws Archief, Middelburg, 295 Zelandia Illustrata II: topografische prenten en tekeningen, inv. nr. 211-2)

* e-mail: rheuvel83@hotmail.com

Francis was gehuwd met Agatha Houtmans. Hun dochters Quirina en Anna werden beiden aangeduid als jongedochter van Middelburg, waardoor lange tijd werd verondersteld dat verder kwartierstaatonderzoek niet mogelijk was. Dat blijkt echter wel het geval.

Een belangrijke aanwijzing werd gevonden in de stadsrekening van Middelburg over 1608. Daarin wordt Agatha genoemd als dochter van wijlen Lenaart Cornelisz. Houtman.³ Daarmee was de eerste stap gezet, al bleek bij nader onderzoek dat deze stap niet geheel juist was.

MERCHANT ADVENTURERS

De sociëteit van de Engelsche Merchant Adventurers, ook wel de Engelsche Court genoemd,⁴ was een handelsvereniging die in Londen werd opgericht met als doel het organiseren, beschermen en monopoliseren van de Engelse lakenexport naar het vasteland. Oorspronkelijk bezat Middelburg vanaf 1582 het stapelrecht voor deze vereniging,⁵ maar dit werd in 1621 verplaatst naar Delft,⁶ om dan in 1635 naar Rotterdam⁷ en in 1655 uiteindelijk naar Dordrecht verplaatst te worden.⁸ Met het stapelrecht verkreeg een stad het monopolie op de handel van goederen die de Court verhandelde. De Engelsche Court handelde voornamelijk in Engels laken,⁹ in ruil voor verschillende buitenlandse goederen. Daarnaast werd ook andere Engelse handelswaar verhandeld zoals tin, lood en saffraan.¹⁰ Zo vinden we tussen 1599 en 1601 meerdere vermeldingen van Francis Ottley als Engels koopman van laken te Middelburg.¹¹ In 1609 had hij een schuld van maar liefst 4003 gulden wegens de aankoop van zestien balen 'cleijn peper', die hij vermoedelijk naar Engeland exporteerde.¹²

Wanneer Francis Ottley precies lid werd, is onbekend maar dat moet vóór 1616 zijn geweest, want toen verkocht hij zes kisten wit 'Engelsche lakenen',¹³ dat uitsluitend via de Engelse Court werd verhandeld. Zijn zoon Richard Ottley was ook lid van sociëteit van de Merchant Adventurers.¹⁴ Op een in 1645 te Rotterdam opgestelde ledenlijst komt hij voor, samen met zijn zwager Richard Gaij en diens broer John Gaij.¹⁵

De familie Ottley koos haar huwelijkspartners zorgvuldig. Quirina, dochter van Francis Ottley en Agatha Houtmans, was gehuwd met Richard Gaij. Na het overlijden van Francis hertrouwde Agatha met Henry Billingsley, die ook werkzaam was bij de Court. Henry werkte al in 1633 samen met Richard Gaij.¹⁶ In 1649 is John Billingsley, zoon van Henry en Agatha, aangesteld als koopman op een schip om naar Virginia te varen.¹⁷

Onder de totaal 65 leden op de eerder genoemde ledenlijst waren een predikant, een secretaris, vier makelaars en twee bodes. Er werd onderscheid gemaakt tussen gehuwde en ongehuwde leden en tussen huiseigenaars en leden zonder eigen huis, die in het courthouse verbleven.

Mogelijk is dit dezelfde lijst, afgebeeld in het boek van de heer Te Lintum over de Merchant Adventurers, daar gedateerd op 1648/49.¹⁸

DE FAMILIE HOUTMAN

Paul Lockefeir, vrijwilliger bij het Genealogisch Centrum Zeeland, gaf me een tip dat in de weeskamer van Veere een interessante akte uit 1578 over Cornelis Houtman te vinden was. In die akte werd Agata Vacht, gehuwd met Cornelis Lenaertsz. Houtman, genoemd als erfgenaam in de nalatenschap van haar grootvader David Schot.¹⁹ Ik kwam daar in de eerste instantie niet veel verder mee, want ik was op zoek naar een Lenaert Cornelisz. Houtman. Dat veranderde toen ik in weeskamer van Arnemuiden een akte uit 1613 vond, waarin *Franchois Ottelij* werd genoemd als man van *Aechken Houtmans*, dochter van Cornelis Lenaertsz. Houtman.²⁰ Mogelijk was in de gedrukte stadsrekening dus een overschrijffout gemaakt. In 1599 beloofde Dirrick Claesz. van Middelburg de weeskinderen van Aechtken Vacht, weduwe van Cornelis Houtman, te onderhouden. Bij mondigheid zouden de kinderen nog 21 gulden krijgen van haar broer Claes Vacht. Uit de weesrekening van 1578 bleek dat Agata en Claes Vacht kinderen waren van Sijmon Vacht en Jenneken Schot.

In De Vroedschap van Zierikzee uit 1931 was een familie Houtman te vinden²¹ die grotendeels in Zierikzee woonde. Aangezien de uitgebreide archieven van de weeskamer van Zierikzee online doorzoekbaar zijn en er een overzicht bestaat van de rekeningen van de gezinshoofden, werd gezocht naar rekeningen betreffende de familie Houtman. In de rekening van de jonge Lenardt Lenartsze Houdtman over de jaren 1578-1590 werd tussen de vele posten een interessante betaling aangetroffen.

Adriane, weduwe van Lenart Houtman, reisde in 1582 samen met haar zoon Claes naar Cornelis Lenaertsz. Houtman te Arnemuiden, die een contract had afgesloten om Claes in Antwerpen het schoenmakersvak te laten leren.²² In dezelfde rekening werd vermeld dat wijlen Lenert Cornelisse Houtman, de grootvader van de weeskinderen ooit een lijfrente op de stad Zierikzee had afgesloten.²³ Dit gaf mooie aanknopingspunten. Cornelis bleek dus ook uit Zierikzee afkomstig te zijn en was ook een zoon van Leendert Cornelisz. Houtman, bekend uit De Vroedschap van Zierikzee.²⁴

CLAES VACHT

Helaas zijn mij op het eiland Walcheren of elders in Zeeland geen publicaties bekend over de familie Vacht.

Sijmon Vacht werd meestal zonder patroniem genoemd, maar een enkele keer als Sijmon Claesz. Vacht.²⁵ Hoewel direct bewijs ontbreekt, is het aannemelijk dat Sijmon een zoon was van Claes Sijmons. Vacht. In één van de bronnen kwam echter niet alleen een Claes Sijmons. Vacht, maar ook een Claes Jansz. Vacht voor.

Uit een onwillig decreet uit 1526 bleek dat uit de nalatenschap van Pieter van der Moelen, in leven rentmeester van Beoostenschelde, nog een aanzienlijke schuld openstond aan keizer Karel V. Daarom liet de keizer een executiebrief uitvaardigen om een bedrag van 662 pond Vlaams te innen van de weduwe en erfgenamen van Pieter van der Moelen.²⁶

De weduwe van Pieter van der Moelen was Claere Claes Heijnrijcxdr., die hertrouwd was met Claes Sijmonsz. Vacht, wonende te Middelburg.

In dit decreet werd de gedaagde partij éénmaal aangeduid als ‘Claes Jansz. Vacht ende die voers. voegden ende Cornelis Claesz’. Die voogden waren mr. Lieven Blocxz., Frans Claesz. en Jan Danckaertsz. en zij waren voogd over de weeskinderen van Pieter van der Moelen en Claere. In de rest van het decreet werd echter telkens gesproken over Claes Sijmonsz. Vacht. Het leek er sterk op dat er een schrijf- of leesfout was gemaakt, iets wat bij het Hof niet ongewoon was, zodat in dit geval persoonsverwisseling vrijwel uitgesloten leek.

Claes Sijmonsz. Vacht was drie maal gehuwd. In de jaren twintig van de zestiende eeuw met Claere Claes Heijnrijcxdr., daarna met een onbekende vrouw en ten slotte met Maijken Pietersdr. Bonte. In 1550 maakte Claes een pelgrimstocht naar Lissabon, Santiago de Compostella, Sint-Maxim in de Provence en Rome. In één van de verklaringen over deze reis verklaarde hij kinderen te hebben.²⁷ Bij welke echtgenote deze kinderen hoorden, bleef onbekend. Zeker was wel dat zij niet uit zijn laatste huwelijk stamden, aangezien Maijken Pietersdr. Bonte alleen kinderen uit haar eerste huwelijk had.²⁸

Van Jan Sijmonsz. Vacht, waarschijnlijk een broer van Claes, is een zegel uit 1513 bekend.

Zegel van Jan Sijmonsz.
Vacht,
burgemeester van
Middelburg in 1513²⁹

ADRIAEN DE BIJE

De in de inleiding genoemde Anna, dochter van Francis Ottley was gehuwd met Adriaen de Bijde, secretaris en notaris van Maassluis. In eerste instantie liep het onderzoek naar de ouders van Adriaen de Bijde vast. In 1649 werd hij in ieder geval aangetroffen met zijn patroniem als Arijen Adriaensz. de Bijde, secretaris van Maassluis.³⁰

Agata Houtmans vermaakte in haar uitgebreide testament uit 1665 een legaat aan Levina Adriaensdr. de Bijde, die bij haar inwoonde.³¹ Daardoor vermoedde ik dat Levina een zus was van Adriaen. Dit vermoeden werd bevestigd met de vondst van het testament van Levina en haar nichtje Susanna, dochter van Adriaen de secretaris.³² Met de naam Levina kon gericht worden gezocht, wat een verwijzing naar het testament van Jacobmijntgen Adriaens Brackmans opleverde.³³ Daarin werden onder anderen Levintgen en Arijen, kinderen van Arijen Leendertsz. en Susanna Ariens Brackmans, als erfenamen genoemd. Maar was deze Arijen dezelfde persoon als de latere secretaris? Omdat slechts een klein deel van het notarieel archief van Delft was geïndexeerd, werd eerst gezocht bij Adriaen van

der Block, een notaris die zelf een index op comparanten had samengesteld. Op die manier werd het testament van Jacobmijntgen uit 1646 gevonden, waarin zij een legaat naliet aan Adriaen de Bij, secretaris te Maassluis.³⁴ Dankzij het onderzoek naar Adriaen de Bij kwam nog een familierelatie met de familie Ottley aan het licht. In het eerder genoemde testament van Levina de Bij uit 1672 liet zij ook een legaat na aan Arien Sonneveld, zoon van haar zus Volckje de Bij.³⁵ Volckje, weduwe van Floris van Sonneveld, woonde in 1637 in Zaltbommel.³⁶ Hun zoon Adriaen trad in 1657 in het huwelijk met Elisabet van Doesburgh. Na zijn overlijden hertrouwde zij met François Ottley, zoon van Richard Ottley.

CONCLUSIE

De archieven van de weeskamer bleken een cruciale rol te spelen. Graag bedank ik de heren Léon van der Hoeven voor enkele gegevens uit Maassluis, Teun van der Vorm die me het idee gaf voor dit artikel en Paul Lockefeir voor enkele verwijzingen naar het archief van Arnemuiden.

FRAGMENT GENEALOGIE OTTLEY

I. *Francis Ottley*, jm. van Pitchford (1606),³⁷ geb. ca. 1575/76,³⁸ meester Engels lakenkoopman te Middelburg 1599-1611,³⁹ 1616,⁴⁰ 1617,⁴¹ makelaar van de Engelsche Court 1622,⁴² overl. 26-9-1623, begr. Delft 29-9-1623, zoon van Richard Ottley⁴³ en Catherine Mackworth,⁴⁴ tr. 1^e (otr. Amsterdam 7-12-1606) *Anna Smits*, weduwe van Wolffhert Rademaker, van Wezel (1606), wonende op de Melkmarkt te Amsterdam (1606), begr. Amsterdam 28-2-1611, dochter van Huijbrecht Smit en Heijnrixken Stickaerts, tr. 2^e Middelburg 25-3-1612 (huw. voorw.) *Agatha Houtman*, geb. ca. 1588,⁴⁵ winkelierster te Rotterdam in Engelse winkellaren (1665),⁴⁶ begr. Rotterdam 19-6-1670; zij tr. 2^e Delft (otr. Delft, Engelse Kerk 7-12-1624) 22-12-1624 Henry Billingsley, officier van de Engelse Court 1629,⁴⁷ overl. tussen 9-11-1635 en 2-1-1642,⁴⁸ weduwnaar van Alitha N.N.

In 1614 stuurde Francis Otley een brief waarin hij verzocht in dienst van de East India Company te mogen treden. Na twee vergaderingen werd zijn verzoek afgewezen omdat hij met een Hollandse vrouw getrouwd was.⁴⁹

In 1622 legde Jan Pietersz. van den Brande, assistent van het Nederlandse comptoir van de VOC in het koninkrijk Siam, op verzoek van Francis Ottley, die via zijn vrouw mede-erfgenaam was van Mairten Houtman, een verklaring af. Hij verklaarde dat Mairten Houtman, die daar als opperkoopman diende, op 15 september 1617 het comptoir had verlaten en met een Siamees schip naar de Nederlanden was vertrokken, nadat Cornelis van Nieuwerode hem als opperkoopman was opgevolgd.⁵⁰

Op 2 oktober 1623 verklaarde Agatha Houtmans dat zij, na het overlijden van Francis Ottley op 26 september 1623, diens nalatenschap niet zou aanvaarden. In plaats daarvan beriep zij zich op de rechten die zij volgens de huwelijksvoorwaarden bezat, die het echtpaar op 25 maart 1612 in Middelburg bij notaris Johan Henricx had laten vastleggen.⁵¹

Henrij Billingsley en Agatha Houtmans, echtelieden en wonende te Delft maakten in 1627 hun testament. Zij bepaalden dat Richard Billingsley, de zoon van Henrij uit zijn eerste huwelijk een deel van de boedel zou ontvangen. Agatha's dochters Quirina en Anna uit haar eerste huwelijk met Francis Ottley kregen samen haar linnen en wollen kleding. De overige goederen zouden uiteindelijk toekomen aan de kinderen die Agatha uit haar huwelijk met Francis Ottley had gekregen.⁵²

In 1633 legden Ritchert Gheij, oud 30 jaar, Robert Geel, oud 26 jaar en Eduwerd Bol, oud 30 jaar, allen Engelse kooplieden van de sociëteit van Adventurers te Delft, op verzoek van Henri Billincxleij, mede Engelse koopman in de genoemde sociëteit, een verklaring af. Zij verklaarden dat de getuigen en nog andere kooplieden op 29 november aan boord waren geweest van het schip van Aysel Onfree, dat uit Engeland in Delfshaven was aangekomen. Tijdens het lossen van de lading had de chercher⁵³ van Delfshaven enkele kleine kisten uit het ruim gehaald, waaronder één die toebehoorde aan de koopman die om de verklaring had verzocht. Eén van de getuigen vroeg de chercher of hij problemen zou krijgen wanneer dat kleine goed overboord werd gezet, omdat hij naar eigen zeggen van geen van de eigenaren opdracht had gekregen om het te registreren.⁵⁴

Henry Billincxley, koopman te Rotterdam, machtigde in 1635 Richert Gaije, mede koopman bij de Engelsche Court, om van de weduwe van Thomas Billincxsle, in leven koopman te Londen, 40 ponden sterling te ontvangen die hem waren gelegateerd in het testament van zijn overleden oom Henry Billincxlee.⁵⁵

Lodewijck Tack, lakenbereider, verkocht in 1642 een huis en erf aan de noordzijde van de Hoogstraat bij de Engelse Kerk aan Agata Houtmans, weduwe van Hendrick Bellingslee voor 5400 gulden.⁵⁶

Op 31 augustus 1648 testeerde Johan Billijngsle, oud 23 jaar, op punt van vertrek naar de Verginisse Eilanden. Hij benoemde tot erfgenamen zijn moeder Agata Houtmans, weduwe van Hendrick Billinsle, zijn zuster Quirina Ottelij, gehuwd met koopman mr. Ritsgert Gheij, zijn broer Ritsgert Otteleij en Anna Ottelij, gehuwd met Adriaen de Bijde.⁵⁷ In 1649 werd Johan Billingsley door Jacob de Hem aangesteld als koopman op het schip de Roos om naar Virginia te varen.⁵⁸

In 1663 testeerde Agata Billinghle, weduwe van Henrick Billingslee. Zij vermaakte legaten aan haar zoon meester Ritchard Ottele, koopman in de Engelse Cort te Dordrecht, aan Anna Ottele, vrouw van Adriaen de Bijde, notaris te Maassluis, aan Susanna de Bijde, dochter van Anna Ottele en Adriaen de Bijde.⁵⁹

Op 8 maart 1665 testeerde Agata Houtmans, laatst weduwe van Hendrick Billingshle en wonende op het Westnieuweland te Rotterdam, waarbij zij alle voorgaande testamenten nietig verklaarde. Zij legateerde aan Catharina Ottelij, weduwe van Heijndrick Lomme en dochter uit het eerste huwelijk van haar eerste man, wonende te Leiden, 200 gulden. Aan Levina Adriaensdr. de Bie, meerderjarige ongehuwde dochter, legateerde zij 50 gulden. Aan Susanna de Bie eveneens 50 gulden, alsmede haar kerkboek met zilveren beslag en twee gouden parelspelden. Aan Agata Ottelij en Agata de Bie, die naar haar waren vermeld, legateerde zij ieder 50 gulden. Haar kleinkinderen kregen ieder een 'rosenobel'. Aan Susanna, Marietje, Agata, Adrijana, Anna en Alette de Bie, allen dochters van haar overleden dochter Anna Ottelij, vermaakte zij al haar linnen en wollen kleding. Aan de arme wezen te Rotterdam legateerde zij 200 gulden. Tot erfgenamen benoemde zij haar

dochter Quirina Ottelij, huisvrouw van mr. Ritsert Geij en wonende in Engeland, voor een vierde deel en haar zoon mr. Ritsert Ottelij te Dordrecht eveneens voor een vierde deel, mits hij 3000 gulden die hij eerder van haar had geleend in de boedel zou inbrengen. Een vierde deel vermaakte zij aan Susanna, Marietje, Agata, Adrijana, François, Anna, Aletta en Adriaen de Bie, allen nagelaten kinderen van haar overleden dochter Anna Ottelij, die gehuwd was met Adriaen de Bie te Maassluis. Het resterende vierde deel vermaakte zij aan Jan, Heijndrick en Joris Billingslee, kinderen van haar overleden zoon Jan Billingslee de Oude, van wie de eerste in Engeland woonde en de andere twee in Virginia, met de bepaling dat zij samen 600 gulden zouden betalen aan mr. Ritsert Ottelij. Haar inboedel moest na haar overlijden openbaar worden verkocht, behalve de winkel en winkelwaren, die door Adriaen de Bie, zijn dochter Susanna of een van zijn kinderen tegen taxatiewaarde mochten worden overgenomen.⁶⁰

In 1669 maakte Agatha een aanvulling op haar testament, waarbij zij aan Maria de Bie, dochter van haar dochter Anna Ottley en inmiddels gehuwd met Joris de Bie, het vruchtgebruik van haar erfdeel vermaakte.⁶¹

Op 1 februari 1687 trad Thomas Pettus, wonende te James City in Virginia, op namens Anna Carney, weduwe van Barnaby Carney, als voogd en administrateur over een vierde deel van de erfenis van juffrouw Agata Houtmans, laatst weduwe van Hendrick Billingslee, voor Jan, Hendrick en Joris Billingslee, kinderen van Johan Billingslee de Oude te ener zijde en Abraham van den Bommenae, gehuwd met Anna de Bie, dochter van Adriaen de Bie, weduwnaar van Anna Otelij, welke Anna een dochter was van juffrouw Agata Houtmans, laatst weduwe van Hendrick Billingslee, optredende voor de zusters van zijn huisvrouw, te weten Marijtje, Agata, Adriana en Alette de Bie, voor een vierde part, alsmede krachtens procuratie van [de erfgenamen van] Richard Otelij, zijn oudoom, voor het tweede vierde part, en zich mede sterk makende voor Quirina Otelij, zijn oudtante, voor het derde vierde part.⁶²

Uit het eerste huwelijk:

1. *Catherine Ottley*, jd. van Middelburg (1627), wonende te Leiden, overl. tussen 2-6-1665 en 30-10-1665,⁶³ tr. 1^e (otr. Leiden 13-8-1627) *Simon Noiret*, ged. Leiden aug. 1604 (get. Nicolas de Rendre, Françoise Pied en Judith Simeon), verwer, overl. vóór 9-2-1642,⁶⁴ zoon van Guillaume Noiret en Elizabeth Simeon, tr. 2^e (otr. Leiden 12-2-1642) *Hendrick Lomme*, overl. vóór 8-3-1665.⁶⁵

Op 4 augustus 1627 maakten Sijmon Noireth, verwer, jongman, wonende te Leiden, toekomstend bruidegom, geassisteerd met Guillaume Noireth, zwartverwer, zijn vader en Lijsbeth, zijn moeder en Catherina Otle, jongedochter, mede wonende binnen Leiden, toekomstende bruid, geassisteerd met Agatha Houtmans, eertijds weduwe van Franchoijs Otle, haar stiefmoeder, en Johannes de Laet, haar gekozen voogd, hun huwelijkse voorwaarden.

In het geval dat een der echtelieden zonder kinderen zou overlijden, zou bij het vooroverlijden van de bruidegom de bruid 300 gulden erven en bij vooroverlijden van de bruid zou de bruidegom 150 gulden erven.

Indien er wel kinderen zouden zijn, zouden deze erven volgens het landrecht en de overlevende ouder zou als langstlevende erfgenaam optreden.⁶⁶ Op 2 juni 1628 testeerden Sijmon Noiret en Catalina Ottele, zijn huisvrouw, beiden wonend te Leiden.⁶⁷ Op 2 juni 1665 testeerde Cathaline Ottele, laatst weduwe van Hendrick Lomme, wonende binnen Leiden in de Boeresteeg.⁶⁸

Uit het tweede huwelijk:

2. *Quirina Ottele*, jd. van Middelburg (1635), poorter Delft 1635,⁶⁹ wonende in Engeland 1665,⁷⁰ overl. na 1-2-1687,⁷¹ tr. Hillegersberg 18-5-1637 *Richard Gaije*, geb. ca. 1603, koopman van de Engelse Court 1641,⁷² koopman bij de Merchants Adventurers te Londen 1652.⁷³

Op 21 november 1637 legden twee Engelse kooplieden, Guiljam Haukens de Jonge, oud 26 jaar en Ritsert Otteleij, oud 22 jaar, op verzoek van hun collega Ritzert Gaij een verklaring af. Zij verklaarden dat zij getuige waren geweest van een gesprek tussen Gaij en Claes Claesz., een schipper uit Woerden, betreffende de verrekening van een obligatie.⁷⁴

Op 28 januari 1638 testeerden Ritsert Gay, Engels koopman en zijn vrouw Quierina Otteleij. Zij benoemden elkaar over en weer tot universeel erfgenaam, terwijl zij tevens voorzieningen troffen voor hun kinderen.⁷⁵

In 1639 droeg Ritchaert Otteleij, Engels koopman, 45 witte en gekleurde carsaeijen en verschillende obligaties ter waarde van 365 pond en 8 schellingen over aan Ritchaert Gaij.⁷⁶

Op 5 juni 1641 legden Rijck Adriaensz., kruidenier, en Rijckert Gaij, koopman in de Engelsche Court, oud 38 jaar, op verzoek van Jan Gaij, eveneens koopman van de Engelsche Court, een verklaring af. Zij verklaarden dat zij samen aanwezig waren geweest in het huis van Rijck Adriaensz., waar hun een partij van 22 kisten suiker werd aangeboden, die Jan Gaij kort daarvoor van Hans de Cater had gekocht.⁷⁷

Michiel Rollan sloot op 11 mei 1643 een overeenkomst met Joan Gaij, Engels koopman bij de Merchant Adventurers. Hij trad voor vijf jaar in dienst. Zodra de wind gunstig was, zou hij meevaren met schipper Pieter Remmerssen op diens schip, genaamd *De Hollandia*. De reis zou hem naar de Caraïbische eilanden brengen, naar Barbados, waar hij zou gaan werken bij Ritchart Gaij, de broer van Joan Gaij. Mocht Ritchart overlijden, dan zou Michiel Rollan in dienst treden van diens vertegenwoordiger.⁷⁸

Op 9 oktober 1652 legde meester Ritchart Gaij, koopman bij de Merchant Adventurers te Londen, een verklaring af. Dit deed hij op verzoek van Raphel Bressij, koopman te Rotterdam, die handelde namens Barnard Reijmes. De verklaring had betrekking op een geschil tussen Reijmes en Johan Numan.⁷⁹

3. *Richard Ottele*, volgt II.
4. *Anna Ottele*, jd. van Middelburg (1641), wonend op de Hoogstraat (1641), lidmaat Schipluiden 1642,⁸⁰ lidmaat Maassluis 1644,⁸¹ overl. tussen 19-12-1663 en 31-1-1665, tr. Rotterdam 9-6-1641 (otr. ald. 26-5-1641) *Adriaen de Bijje*, jm. van Delft (1641), secretaris van Schipluiden 1640,⁸² 1641,⁸³

1642,⁸⁴ van Maassluis 1644-1664 en van Hodenpijl 1663,⁸⁵ 1664, notaris te Maassluis 1649⁸⁶-1667,⁸⁷ overl. 5-9-1667,⁸⁸ zoon van Adriaen Leendertsz. de Bijne en Susanna Ariensdr. Brackmans.

Op 5 juli 1678 compareerden Joris de Bijne, kuiper, als man van Marija de Bijne, Ari-aentje de Bijne, weduwe van Bastiaen Jansz. Pavija, Abraham van den Bommenaer als man van Anna de Bijne en Jan Gerritsz. van Adrichem, stierman, als man van Aletta de Bijne, allen kinderen en mede-erfgenamen van wijlen Adriaen de Bijne, in leven secre-taris en notaris te Maassluis. Zij traden tevens op voor Aechge de Bijne, weduwe van Johannes Kools, wonende te Middelburg, dochter en mede-erfgenaam van Adriaen de Bijne. De comparanten machtigden Cornelis Knappert, procureur aldaar, om de boedel van Vranck Cornelisz. Versijde en Maertje Claes Mieropperhout, weduwe van Jan Willemsz. Versteckhoven, te vorderen en in ontvangst te nemen.⁹⁰

Portret van het bestuur van Maassluis in 1646, vierde van links is Adriaen de Bijne.⁸⁹ (foto Josien van der Werf)

II. *Richard Ottley*, geb. ca. 1615,⁹¹ jm. van Engeland (1642), koopman van de Engel-sche Court 1637-1668, woonde Rotterdam op de Hoogstraat 1652,⁹² Dordrecht,⁹³ koopman van lakens te Dordrecht 1657,⁹⁴ 1659,⁹⁵ overl. tussen 1-9-1668 en 21-4-1673,⁹⁶ tr. Zierikzee 16-9-1642 (otr. Rotterdam 31-8-1642) *Hester van der Meer*, ged. Zierikzee 3-4-1616,⁹⁷ dochter van Abraham van der Meer, rector Latijnse school te Zierikzee,⁹⁸ en Anna Bataille.

In 1637 verklaarden Guiljam Haukens de Jonghe, Engels koopman, 26 jaar en Ritsert Otteleij, eveneens Engels koopman, 22 jaar op verzoek van Ritzert Gaij, koopman, dat zij getuigen waren van een gesprek tussen Gaij en Claes Claesz., schipper te Woerden, over de verrekening van een obligatie. Het gesprek vond plaats achter de Nieuwe Beurs.⁹⁹ Op 27 april 1643 testeerden Ritchart Ottley en zijn vrouw Hester van der Meer, wonende op het Leytseveer te Rotterdam en benoemden elkaar tot erfgenaam. De langstlevende zal de kinderen opvoeden.¹⁰⁰

Matthijs Cornelisz. Calckbrander, schipper van het schip *Sint Franchisco*, verkocht op 27 oktober 1648 aan Richert Otlj, koopman, een achtste deel van zijn helft van het schip de *Sint Franchisco*.¹⁰¹

Wouter Louys, gemachtigde van Coenraet Becq, bekende op 14 juni 1652 van Ritchert Otley de 3000 gulden borgsom te hebben ontvangen (als door het Hof opgelegd) en kwam daarop met hem overeen binnen tien dagen de betreffende wisselbrief en andere stukken uit het proces te overhandigen.¹⁰²

Op 29 november 1659 verkocht Geertruijt van Halmael, weduwe van Jacob Heringh, voor 6700 gulden aan Richardt Otley, koopman in de Engelse Court, wonend te Dordrecht, een huis met erf, gelegen op de Voorstraat naast 'Mijns Heeren Herberg' en het huis van Jasper van der Velden.¹⁰³

Op 9 augustus 1677 verklaarden mr. Raphel Bressij, courtmeester van de Engelsche Court te Dordrecht, Johan Sykes, koopman in de Engelsche Court en joffrouw Hester van der Meer, weduwe en boedelhoudster van Richard Otley, in zijn leven koopman in de Engelsche Court, dat Joan Deleni, wonende te Gent aan hen geld schuldig was, te weten aan Raphel Bressij 1975 gulden, aan Johan Sykes 3379 gulden en aan Hester van der Meer 6430 gulden. De schuld was echter al meer dan 20 jaar oud en als oninbaar te beschouwen, zodat de comparanten geen terugbetaling meer verwachtten. Ze verkochten de schuld aan Susanna Veselaer, weduwe van Jan Jacobsz. Schipper, wonende te Amsterdam. De comparanten kregen ieder 100 gulden.¹⁰⁴

Uit dit huwelijk:

1. *François Ottley*, ged. Rotterdam 5-5-1643 (get. Abraham Janse, Anna van der Meer, Agata Willemina Fleij), wonende in de Nieuwstraat te Rotterdam, tr. Zaltbommel 31-5-1669 (att. Dordrecht 26-5-1669) *Elisabet Jansdr. van Doesburgh*, jd. van Bommel (1657), wonende te Zaltbommel (1669); zij tr. 1^e (otr. Zaltbommel 15-3-1657) *Adriaen van Sonneveld*, ged. Zaltbommel 10-7-1635, zoon van Floris van Sonneveld en Volckje de Bijde.¹⁰⁵

Op 24 juni 1669 beloofde François Ottley dat hij Willemina van Doesborgh, laatst weduwe van Anthonis Egonsz. van Driell, kosteloos en schadeloos zou houden van de borgtocht die zijn vrouw Elisabeth Jans van Doesborgh aan Hendrick van der Linden wegens leverantie van 'zegels, papier, francijn ende anderszins' schuldig was. Verder beloofde hij Willemina van Doesborgh te betalen wat zijn vrouw nog schuldig mocht zijn.¹⁰⁶

In 1678 schreef François Ottley vanuit Zaltbommel een brief aan 'sir Francis Ottley' in het graafschap Shropshire te Pitchford en noemt deze sir Francis daarin 'cousin'.¹⁰⁷

2. *Anna (Johanna) Ottley*, ged. Rotterdam 9-10-1644 (get. Jack van der Meer, Anna Ottleij, Abijgall van der Meer), tr. Dordrecht 14-2-1662 (otr. ald. 29-1-1662) *Paulus Cornelisz. Vaens*, ged. Dordrecht okt. 1638, zoon van Cornelis Vaens en Agatha Pauwelsdr. Driesman.
3. *Agatha Ottley*, ged. Rotterdam 6-6-1647 (get. Jan van der Meer, Agatha Houtmans), wonende bij de Nieuwebrug (1668), tr. Dordrecht 9-11-1668 (otr. ald. 19-8-1668) *Johannes van Bollenbeeck*, ged. Dordrecht okt. 1636, wonende bij de Beurs (1668), schoolmeester van Sint Anthoniepolder 1677-1685,¹⁰⁸ secretaris en gerechtsbode van Sint Anthoniepolder,¹⁰⁹ begr. Dordrecht 14-1-1687, zoon van Cornelis van Bollenbeeck en Lijsbeth Ewoutsdr. Joncktijs.

In november 1684 legden Neeltje Willems, dienstmaagd van Gijsbert Bosman, samen met Leendert Janse Borcke en chirurgijn Pieter van Zanten een verklaring af over uitlatingen van Johannes van Bollenbeeck, secretaris en schoolmeester in Sint Anthoniepolder. Enkele weken eerder had deze tijdens een bezoek aan het huis van Bosman en onder het drinken van brandewijn zich zeer beledigend uitgelaten over de kerkenraad en predikant Hendricus Lamberti van Lunen. Hij noemde onder meer een ouderling 'een schelm en leugenaer' en beweerde daarvan bewijs te hebben.¹¹⁰ Hierna werd hij in 1685 door de kerkenraad van Sint Anthoniepolder ondanks een beroep op de classis ontslagen.¹¹¹

4. *Abraham Ottley*, ged. Rotterdam 28-5-1648 (get. de heer griffier Rollant, mr. Roulanen Winn, Sophia van Jongeren, Quirina Ottleij), begr. Rotterdam 11-6-1651.
5. *Maertija Ottley*, ged. Rotterdam 3-3-1650 (get. James de Hem).
6. *Richard Ottley*, ged. Rotterdam 23-4-1651 (get. Arijen de Bij, Pieter van der Meer, Agatha Billingsleij).
7. *Abraham Ottley*, ged. Rotterdam 2-7-1652 (get. mr. Thomas Bale, Anna van der Meer), lanspassaat bij de VOC op het schip de Eenhoorn (1684).¹¹²
8. *Adrijana Ottley*, ged. Rotterdam 1-7-1655 (get. Adriaen de Bij, Anna van der Meer, Adrijana Bressij), dienstmaagd bij Marija Schoormans,¹¹³ tr. Dordrecht 3-11-1687 (otr. ald. 19-10-1687) *Simon Simonsz. Eklo*, ged. Dordrecht 15-10-1661, bootsman (1687), zoon van Sijmon Sijmons. Echloo en Catelijntje Mattheusdr.
9. *Hester Ottley*, ged. Dordrecht 1-7-1656.

BIJLAGE: DE KWARTIERSTAAT VAN AGATHA HOUTMAN

Generatie I

1. *Agatha Houtman*, geb. ca. 1588,¹¹⁴ begr. Rotterdam 19-6-1670.

Generatie II

2. *Cornelis Lenaertsz. Houtman*, poorter van Arnemuiden 1582,¹¹⁵ weesmeester Arnemuiden 1585,¹¹⁶ zoutzieder 1585,¹¹⁷ tollenaar van de grafelijke tol te Arnemuiden 1591,¹¹⁸ schepen van Arnemuiden 1591,¹¹⁹ 1592,¹²⁰ lid van de schutterij van Arnemuiden 1596,¹²¹ overl. 1597, tr. vóór 21-6-1578.
3. *Agatha Sijmonsdr. Vacht*, overl. na 9-11-1601.

In januari 1599 werd door weeskamer van Arnemuiden overeengekomen hoe de goederen uit de nalatenschap van Cornelis Lenaertsz. Houtman zouden worden beheerd en de voogdij geregeld. Zijn weduwe 'jonckvrouwe' Aechtken Vacht zou de twee jongste kinderen Cornelia en Sijmon Houtman onderhouden en opvoeden tot hun mondige jaren en het beheer over hun goederen voeren. De overige kinderen van Cornelis Houtman werden onder voogdij gesteld van Dirrick Claesz. en Adriaen Soeteman van Hamerste, die hun erfdeelen zouden administreren en voor hun onderhoud instaan. De boedel, waarvan een inventaris was opgemaakt op 13 november 1598, omvatte onder meer een zoutkeet, een huis in de Langestraat, genaamd de Dolphijn en diverse schuldbrieven en obligaties.¹²² Op 9 november 1601 werd Nicolaes Houtmans, wonende te Middelburg, aangesteld als voogd over de onmondige kinderen van Cornelis Lenaertsz. Houtman.¹²³

In 1608 werden in de stadsrekening van Middelburg de kinderen van wijlen Lenaert Corneliszoon Houtman (sic!) vermeld: Emerentiana, oud 24 jaar, Agatha, oud 20 jaar en Cornelia, oud 12 jaar.¹²⁴

Aechken Houtmans, geassisteerd door haar man Franchois Ottelij, dochter van Cornelis Lenaertsz. Houtman, ontsloeg haar voogden op 12 april 1613 van de administratie over haar erfdeel.¹²⁵

Op 5 maart 1621 traden Franchois Ottelij als man van Aechken Houtmans, Bernaert Sijbrechtsz. als man van Emerentia Houtmans en Cornelia Houtmans, weduwe van Abraham Schilders, Sijmon Houtmans en de kinderen van Dirrick Nuijts gezamenlijk op als erfgenamen van Merten Houtmans, overleden in Oost-Indië. Zij ontsloegen de voogden van het beheer en administratie van hun goederen.¹²⁶

Generatie III

4. *Lenaert Cornelis Maertensz. Houtman*, vermeld als poorter van Zierikzee 1543,¹²⁷ schepen van Zierikzee 1545, 1555-1558, 1560,¹²⁸ 1563-1564,¹²⁹ petitiemeester van Sint Lievens Monster 1552-1554,¹³⁰ raad in de Vroedschap van Zierikzee 1566-1575, weesmeester 1574-1575, overl. nov. 1575, tr. 1^e Mareken N.N., overl. Zierikzee 19-6-1538, tr. 2^e
5. *Adriana N.N.*, begr. Zierikzee 7-6-1572.¹³¹

Lenaert Cornelis Martensz. Houtman, poorter van Zierikzee, voerde in 1543 samen met de weeskinderen van Lenaert Adriaen Huijgensz. een proces tegen de erfgenamen van Cornelis Cornelis Cornelisz., in leven baljuw van Herkingen.¹³² In 1553 was Lenaert Cornelisz.

Houtman kennelijk voogd van deze weeskinderen in een proces tegen Yeman Cornelis Claesz.¹³³ en diens broer Louris Cornelis Claesz.¹³⁴

6. *Sijmon Claesz. Vacht*, wonende te Middelburg 1554,¹³⁵ Veere 1559,¹³⁶ overl. tussen 28-2-1561¹³⁷ en 1-10-1571, tr.

7. *Janneken Davidsdr. Schots*; zij tr. 2^e vóór 21-6-1578 Robert Fieff, geb. 'Dondij', poorter van Veere 1569,¹³⁸ koopman te Veere en facteur van de Schotse natie 1583.¹³⁹

In 1554 had Sijmon Vacht uit Middelburg een geschil met Barthout Adriaensz. van Cranenbroeck over een obligatie van 4 mei 1553.¹⁴⁰

Op 22 april 1556 bekende Simon Vacht 16 stuivers schuld wegens winkelwaar; de schuld was afbetaald op 18 februari 1563.¹⁴¹

Simon was mogelijk koopman, aangezien in 1558 meerdere personen geld aan hem verschuldigd waren. Zo was Pieter Thuene op 28 januari 1558 3 gulden en 6 stuivers schuldig aan Simon Vacht wegens geleverd bier.¹⁴² Op 15 februari 1558 was Olivier de Wagemaker hem 8½ gulden schuldig voor geleverde goederen.¹⁴³

In 1559 werd Sijmon Claesz. Vacht uit Veere aangeklaagd door de procureur Dierck Heijricx van Weerdt.¹⁴⁴

Jan Pietersz. Beaumont, Adriaen van Westcappelle en Robert Schot als voogden van de weeskinderen van wijlen Sijmon Vacht, van wie Davidt Schot de grootvader was, droegen op 1 oktober 1571 gezamenlijk aan Jehan Laigreau, kanunnik van Zandenburg, een huis over met alle toebehoren, gelegen in de Wagenaarstraat, oostelijk van 's Heerenstraat, zuidelijk van Robert Sijmons. en westelijk van de Bane. Hiervoor beloofde Jehan Laigreau aan de wezen van wijlen Sijmon Vacht 44 pond groot Vlaams te betalen.¹⁴⁵

Ook droegen ze aan Robert Sijmpson een pakhuis over, gelegen in de Cappellestraat, oostelijk van de weduwe van Heijn Piers, zuidelijk van smid Loij, westelijk van 's Heerenstraat en noordelijk van Sint Christoffel.¹⁴⁶ Als onderpand hadden ze een rente op het huis de Eenhoorn.¹⁴⁷

Cornelis Lenaertsz. Houtman als man van Agata Vacht en Claes Sijmons. Vacht, gehuwd man, bekenden op 13 maart 1590 aan de weeskamer te Veere ontvangen te hebben van Jan Reijgersberch en Willem Cornelisz., beiden weesmeesters, alles volgende de rekening, gemaakt op 21 juni 1578 door Jan Peters Beaumont en Adriaen van Westcappele als voogden geweest van deze wezen.¹⁴⁸

Generatie IV

8. *mr. Cornelis Maertensz. Houtman*, weesmeester te Zierikzee 1502, overl. 1519.

Op 30 januari 1520 werd vastgelegd dat de weduwe van Anthonie Mertins, samen met haar voogd, de priester heer Lieven Mertinsz., de zorg op zich zou nemen voor de drie kinderen

van Cornelis Mertinsz. Houtman. Het ging om Quirijne, Martin en Lenaert. Zij beloofden deze kinderen te onderhouden en voor hen te zorgen.¹⁴⁹

In februari 1530 werden de lijfrentens betaald van Quirijne Cornelis Mertensdr., Maerten Cornelis Mertensz. en Lenert Cornelis Mertensz.¹⁵⁰

12. *Claes Sijmons. Vacht*, geb. ca. 1486, baljuw van Middelburg 1536,¹⁵¹ 1539,¹⁵² 1540,¹⁵³ overl. tussen 30-8-1550 en 5-11-1551, tr. 1^e vóór 8-11-1522 Claere Claes Heijnrijcxdr., overl. na 19-12-1523, weduwe Pieter van der Moelen, rentmeester-generaal Beoostenschelde 1509-1521, overl. vóór 8-11-1522, tr. 2^e (vóór 10-1-1539) N.N., weduwe Cornelis Cornelisz., tr. 3^e Maijken Pieter Jansdr. Bonte, overl. na 31-5-1560, weduwe Sijmon Jansz. Cost.¹⁵⁴

In 1523 werden goederen verkocht uit de nalatenschap van Pieter van der Moelen, voormalig rentmeester-generaal Beoostenschelde. Zijn minderjarige kinderen stonden onder voogdij van meerdere voogden, terwijl zijn weduwe, Claere Claes Heijnrijcxdr., inmiddels was hertrouwd met Claes Sijmons. Vacht in Middelburg.¹⁵⁵

In 1526 bleek dat de nalatenschap nog een aanzienlijke schuld bevatte aan keizer Karel V. Om deze schuld van 662 pond Vlaams te innen, liet de keizer een executiebrief uitvaardigen tegen de weduwe en erfgenamen.¹⁵⁶

In 1527 werd Claes Sijmons. Vacht beleend na overlijden van zijn moeder jvr. Beele, weduwe van Sijmon Jansz. Vacht, met 5 gemeten 119 roeden tienden te Cats, Emelisse en Welle¹⁵⁷ en in hetzelfde jaar met 8 gemeten en 20½ roeden tienden te Cats, Emelisse en in de Welle door Cornelie Claessdochter van der Lisse, vrouw van Ghyleyn Lenaerts., Aechte Cornelis Berthelmeeusdr. en Cornelie Cornelis Berthelmeeusdr.¹⁵⁸ In 1535 werd hij nog beleend met 6 gemeten 253 roeden leenland te Nieuwerkerk na overlijden van zijn vader Sijmon Jansz. Vacht.¹⁵⁹

In 1539 werd een proces gevoerd tussen de erfgenamen van Tanneke Groenenginber, dochter van Jacomyne Claesdochter, vrouw van mr. Jan Buyser en Claes Sijmons. Vacht, baljuw van Middelburg, die getrouwd was met de weduwe van Cornelis Cornelisz., die borg was van mr. Jan Buyser.¹⁶⁰

In 1548 ontstond te Veere een geschil over een vierde deel van de nalatenschap van Willem Henrickxsoon in De Mutse. De voogd van de kinderen van Jan Gillessen Scheemaker, bijgestaan door Claes Sijmons. Vacht als bloedverwant en toeziender eisten dat Willem Fonck en Meynaert Diericxsoon twaalf pond Vlaams zouden teruggeven die zij eerder van hun vader hadden ontvangen in verband met een afkoop van erfrechten. De tegenpartij verweerde zich met het argument dat de zaak reeds voor het Hof van Holland liep, maar de schepenbank van Veere bevestigde uiteindelijk haar eerdere beslissing in de zaak.¹⁶¹

In juli 1550 verscheen Niclaes Sijmons. Vacht, poorter van Middelburg, voor de rechter in Santiago de Compostella. Hij verklaarde daar dat hij als pelgrim was aangekomen om zijn devotie te volbrengen bij het graf van de apostel Sint Jakob. Hij werd vergezeld door zijn dienaren Lodewijk Joesten uit Middelburg en Olivier Haeck uit Kortrijk. In de akte werd hij beschreven als herkenbaar aan een litteken in de duim van zijn linkerhand, ontstaan door een ongeluk met een paard in zijn jeugd.

Enkele weken later, in augustus 1550, werd zijn aanwezigheid opnieuw bevestigd in Rome. Een notaris verklaarde dat Claes Sijmonsz. Vacht daar gezond verbleef, met hem at en in een herberg in de straat Monte Giordano logeerde.

Na het overlijden van Claes verklaarde Lodewijck Joesten op 5 november 1551 onder ede dat hij als dienaar met Claes Sijmonsz. Vacht heeft gereisd naar Lissabon, Santiago de Compostella, Sint-Maximin in de Provence en Rome.¹⁶²

In juni 1550 werd voor het Hof van Holland een proces gevoerd door Pieter Sijmonsz. Cost en Pieter Aertsz., die optrad als man en voogd van Leenken Sijmon Costendr. en tevens namens de wezen Sijmonken en Maryken, kinderen van Sijmon Jans Cost en jonkvrouw Marijke Pieter Jans uit Middelburg. Zij procedeerden tegen Gerit Cornelisz., die optrad voor zichzelf en voor zijn moeder Maritgen Dircksdr., weduwe van Cornelis Geritsz. en diens mede-erfgenamen. In de procedure namen de gedaagden de lasten van het proces op zich.¹⁶³ Tien jaar later, in 1560, verkocht Maijken Pieters, weduwe van Claes Sijmonsz. Vacht, met toestemming van haar zoon Sijmon Sijmonsz. Cost een huis en hofstede in de Lange Dilt te Middelburg aan Sijmon Jansz. de Roomen. Het pand, met achterkeuken, hoven en pakhuizen en een uitgang naar de Segeerstraat, was belast met een jaarlijkse cijns van vijf schellingen groten Vlaams.¹⁶⁴

14. *David Schot*, van Aberdeen, geb. ca. 1505,¹⁶⁵ poorter van Veere 1537,¹⁶⁶ koopman van Schotse wol 1556, overl. vóór 1-10-1571, tr.

15. *Christine Robersdr.*, uit Schotland, overl. na 22-4-1547.

Op 22 april 1547 kwamen Robert Robersz. en Christine Robers, vrouw van David Schot, oom en tante van Anthonia, oud 8 jaar, weeskind van Adam Norrij en Bette Roberts uit Schotland en Henrick Galuwe, weduwnaar van Berrit Roberts overeen dat Anthonia zal worden opgevoed door Christine.¹⁶⁷

Op 18 april 1558 legden Hendrick Oliviers, afkomstig van bij Dondeij, ongeveer 47 jaar oud, David Schot uit Abberdeen, ongeveer 50 jaar oud en Jacob Comp, ongeveer 40 jaar oud, afkomstig uit Edenborch, allen geboren in Schotland en poorters van deze stad, een verklaring af. Zij verklaarden dat zij ruim 10 à 12 jaar geleden Andries Baron hadden gekend, die toen een jongen was en woonde te Lillo bij Antwerpen en die geboren was in Edenborch in Schotland. David verklaarde dat zij vaak handel hadden gedreven (in koop en verkoop) met Patrick en Jacob Baron, broers van genoemde Andries.¹⁶⁸

Generatie V

24. *Sijmon Jansz. Vacht*, baljuw van de wateren te Arnemuiden 1492,¹⁶⁹ overl. vóór 30-4-1527, tr.

25. *Beele N.N.*, overl. vóór 30-4-1527.

AFKORTINGEN

ARA	Algemeen Rijksarchief, Brussel
ELO	Erfgoed Leiden en Omstreken
HvH	Hof van Holland
NA	Nationaal Archief, 's-Gravenhage
ona	oud notarieel archief
ra	rechterlijk archief
RAD	Regionaal Archief Dordrecht
RAR	Regionaal Archief Rivierenland, Tiel
RAZE	Rechterlijke, weeskamer en notariële Archieven Zeeuwse Eilanden
SAA	Stadsarchief Amsterdam
SAB	Stadsarchief Breda
SAD	Stadsarchief Delft
SALHA	Streekarchief Langstraat, Heusden en Altena, Heusden
SAR	Stadsarchief Rotterdam
SAV	Stadsarchief Vlaardingen
ZA	Zeeuws Archief, Middelburg

NOTEN

1. NA 3.03.02, Hoge Raad van Holland, Zeeland en (West-)Friesland.
2. C. de Waal, 'De koopman-Aventuriersfamilie Ottley', in *De Nederlandsche Leeuw* 31 (1913), kol. 243; ZA 166, Collectie Zeeuwse Genealogieën, inv. nr. 53.
3. H.M. Kesteloo, *De stadsrekeningen van Middelburg (1600-1625)* (Middelburg 1899), pag. 71.
4. SAR 18, ona Rotterdam 169, fol. 109; 18-10-1640.
5. NA 3.01.14, Inventaris van het archief van Johan van Oldenbarnevelt, 1586-1619, inv. nr. 497.
6. C. te Lintum, *De Merchant Adventurers in de Nederlanden: Een bijdrage tot de geschiedenis van den Engelschen handel met Nederland* ('s-Gravenhage 1905), pag. 75.
7. SAR 1-01, Oud Archief van de Stad Rotterdam, inv. nr. 2201.
8. RAD 3, Stadsarchieven: de tijd van de Republiek van de Zeven Verenigde Nederlanden, inv. nr. 472.
9. NA 3.01.14, Johan van Oldenbarnevelt, inv. nr. 1987.
10. Idem, inv. nr. 1992.
11. SAB 0197, ona Breda 16, fol. 41v; ona Breda 16, fol. 54v; ona Breda 16, fol. 84v; ona Breda 18, fol. 33; ona Breda 18, fol. 29v; ona Breda 18, fol. 61.
12. SAD 161, ona Delft 1762, fol. 12, 9-1-1610.
13. SAA 5075, ona Amsterdam 513, 17-11-1616.
14. SAR 18, ona Rotterdam 480, fol. 169, 7-2-1645.
15. Idem.
16. SAD 161, ona Delft 1600, fol. 171.
17. SAR 18, ona Rotterdam 492, pag. 236.
18. Te Lintum, pag. 264.
19. ZA 2030, Weeskamer Veere, inv. 44, fol. 125, 21-6-1578.
20. RAZE 10, Weeskamer Arnemuiden 187N, 12-4-1613.
21. P.D. de Vos, *De Voedschap van Zierikzee* (Middelburg 1931), pag. 55-57.
22. ZA 5052, Weeskamer Zierikzee, inv. nr. 3318, scan 24.
23. Idem, scan 80.
24. De Vos, pag. 55.
25. NA 3.03.01.01, HvH 3733, 3-4-1559.
26. NA 3.03.01.01, HvH 3259, nr. 17.
27. Rijksarchief Gent, Raad van Vlaanderen 33398.
28. NA 3.03.01.01, HvH 522, nr. 49.
29. ZA 27, Onze Lieve Vrouwe Abdij te Middelburg, inv. nr. 1234.
30. SAV, ra Maassluis 58, fol. 203v.
31. SAR 18, ona Rotterdam 721, pag. 301.
32. SAR 18, ona Rotterdam 525, pag. 83, 10-3-1672.
33. SAD 161, ona Delft 1604, akte 6, 10-12-1623.
34. SAD 161, ona Delft 1746, fol. 85.
35. SAR 18, ona Rotterdam 525, pag. 83, 10-3-1672.
36. ELO 0506, ona Leiden 266, scan 37.
37. SAA 5001, dtb Amsterdam 412, pag. 108, ondertrouw 7-12-1606.
38. SAD 161, ona Delft 1586, fol. 81, 7-4-1622.

39. SAB 0197, ona Breda 16, fol. 41v., 7-7-1599; ona Breda 16, fol. 54v., 2-10-1599; RAD 20, ona Dordrecht 10, fol. 290, 5-3-1611.
40. SAA 5075, ona Amsterdam 513, 17-11-1616.
41. Idem, fol. 230v., 11-3-1617.
42. SAD 161, ona Delft 1586, fol. 81, 7-4-1622; ona Delft 1587, fol. 139, 15-10-1622.
43. The National Archives Kew, Records of Court Canterbury, wills and letters administration, 11 Will Registers, 107 Stafford Quire, nr. 354 (PROB 11/107/354); will of Richard Otley, Pitchford 20-5-1606.
44. R. Tresswell, *The visitation of Shropshire, taken in the year 1623*, vol. 2 (London 1889), pag. 382.
45. Kesteloo, pag. 71.
46. SAR 18, ona Rotterdam 721, pag. 301.
47. SAD 161, ona Delft 1596, fol. 28.
48. SAR 18, ona Rotterdam 330, pag. 15.
49. W. Foster, *The Voyage of Thomas Best to the East Indies 1612-14* (London 1935), pag. 274.
50. SAD 161, ona Delft 1587, fol. 217.
51. SAD 161, ona Delft 1588, fol. 351.
52. SAD 161, ona Delft 1594, fol. 2.
53. Controleur.
54. SAD 161, ona Delft 1600, fol. 171.
55. SAR 18, ona Rotterdam 258, pag. 177.
56. SAR 18, ona Rotterdam 330, pag. 15.
57. SAR 18, ona Rotterdam 488, nr. 99, pag. 313.
58. SAR 18, ona Rotterdam 492, nr. 112, pag. 236.
59. SAR 18, ona Rotterdam 221, pag. 337.
60. SAR 18, ona Rotterdam 721, pag. 334.
61. SAR 18, ona Rotterdam 364, pag. 967.
62. SAR 18, ona Rotterdam 889, pag. 657.
63. ELO 0506, ona Leiden 459, akte 216.
64. ELO 0506, ona Leiden 552, akte 74.
65. SAR 18, ona Rotterdam 721, pag. 334.
66. ELO 0506, ona Leiden 152, akte. 184.
67. ELO 0506, ona Leiden 360, akte 23.
68. ELO 0506, ona Leiden 459, akte 125.
69. SAD, oa Stadsbestuur Delft, inv. nr. 404, fol. 165v.
70. SAR 18, ona Rotterdam 721, pag. 334.
71. SAR 18, ona Rotterdam 889, pag. 657.
72. SAR 18, ona Rotterdam 170, fol. 106, 8-10-1641.
73. SAR 18, ona Rotterdam 393, fol. 365.
74. SAR 18, ona Rotterdam 94, pag. 314.
75. SAR 18, ona Rotterdam 81, pag. 715.
76. SAR 18, ona Rotterdam 298, akte 52, fol. 72.
77. SAR 18, ona Rotterdam 263, pag. 193.
78. SAR 18, ona Rotterdam 492, akte 14, fol. 23.
79. SAR 18, ona Rotterdam 393, pag. 365.
80. dtb Schipluiden, Lidmaten.
81. Lidmaten Maassluis 25-12-1644; met dank aan Léon van der Hoeven.
82. SAV, ona Maassluis 5490, akte 4, 15-7-1640.
83. dtb Rotterdam, otr. 26-5-1641.
84. SAD 161, ona Delft 1669, akte 238, 19-6-1642.
85. SAR 18, ona Rotterdam 243, akte 8, fol. 14.
86. W. Heersink, *Register Notariorum: Notarissen van het Hof van Holland 1525-1811* (Den Haag 1999), pag. 96.
87. NA 3.03.02, Hoge Raad Holland en Zeeland, inv. nr. 67, scan 314.
88. Idem, inv. nr. 71, scan 520.
89. <https://rkd.nl/images/13281>.
90. SAV, ona Maassluis 21, nr. 48.
91. SAR 18, ona Rotterdam 94, 178/314, 21-11-1637, oud 22 jaar; ona Rotterdam 151, 449/720, 24-8-1638, oud 22 jaar; ona Rotterdam 474, nr. 141 fol. 231, 15-9-1642, oud 27 jaar; ona Rotterdam 505, nr. 258, fol. 286, 12-5-1654, oud 39 jaar.
92. SAR 18, ona Rotterdam 667, pag. 198, 2-2-1652.
93. SAR 18, ona Rotterdam 454, pag. 492, 26-11-1663.
94. SALHA 0331, ra Woudrichem 594, 13-11-1657.
95. RAD 20, ona Dordrecht 179, fol. 209, 29-11-1659.
96. RAD 20, ona Dordrecht 352, fol. 44.
97. ZA 475, Verzameling P.D. de Vos, 13^e-20^e eeuw, inv. nr. 1, scan 15.
98. H. Uil, Repertorium van onderwijsgevenden in Zeeland, op: <https://onderwijsgevendeninzeeland.wordpress.com>.
99. SAR 18, ona Rotterdam 94, pag. 314.
100. SAR 18, ona Rotterdam 152, pag. 863.
101. SAR 18, ona Rotterdam 500, pag. 341.
102. SAR 18, ona Rotterdam 538, pag. 252.
103. RAD 20, ona Dordrecht 179, fol. 209.
104. RAD 20, ona Dordrecht 341, scan 287.
105. ELO 0506, ona Leiden 266, scan 37.
106. RAR 3185, ra Zaltbommel 320, fol. 246.
107. ZA 166, Collectie Zeeuwse Genealogieën, inv. nr. 53, 20-11-1678.
108. NA 3.18.63.01, Classis Dordrecht, inv. nr. 58, en lidmaten Sint Anthoniepolder 1677; met dank aan Léon van der Hoeven.
109. NA 3.19.66, Archief van het Huis Offem, inv. nr. 1259; met dank aan Léon van der Hoeven.
110. RAD 007, ra Puttershoek 3, fol. 142v.-143; met dank aan Léon van der Hoeven en Teun van der Vorm.
111. NA 3.18.63.01, Classis Dordrecht, inv. nr. 5, 1/2-5-1685; met dank aan Léon van der Hoeven.
112. NA 1.04.02, VOC Opvarenden 12232, scan 311, 7-10-1684.
113. RAD 20, ona Dordrecht 302, fol. 227.
114. Kesteloo, pag. 71.
115. ZA 1200, Stad en Gemeente Arnemuiden, inv. nr. 881, scan 25, 28-4-1582.
116. Idem, inv. nr. 337, fol. 24.
117. ZA 1200, Stad en Gemeente Arnemuiden, inv. nr. 1087, fol. 36v., met dank aan H.W.G. van Blokland-Visser te Papendrecht, website: www.blokland.dordtenazoeker.nl.
118. ZA 2, Staten van Zeeland en Gecommitteerde Raden, inv. 1668, fol. 59v.

119. ZA 1200, Stad en Gemeente Arnhemuiden, inv. nr. 341, fol. 1.
120. Idem.
121. P.J. Feij, 'Aspecten van het economisch en maatschappelijk leven van Arnhemuiden vanaf circa 1550', in *Arneklanken* (2006), nr. 4, pag. 15, met dank aan Aad Verouden.
122. RAZE 10, Weeskamer Arnhemuiden 187F, fol. 5; met dank aan Paul Lockefeir.
123. RAZE 10, Weeskamer Arnhemuiden 187N, fol. 56.
124. Kesteloo, pag. 71.
125. RAZE 10, Weeskamer Arnhemuiden 187N.
126. Idem.
127. NA 3.03.01.01, HvH 1895, 27-6-1543.
128. P. van Beveren, 'Lijst der in schepenbrieven voorkomende namen van schepen van Zierikzee en andere plaatsen', in *Gens Nostra* 5 (1950), pag. 23.
129. Idem, pag. 39.
130. Juridisch tussenpersoon tussen burgers en het gerecht.
131. P.D. de Vos, 'Aanteekeningen uit de begraafboeken van Zierikzee 1527-1828', in *De Nederlandsche Leeuw* 21 (1903), kol. 229.
132. NA 3.03.01.01, HvH 1895, 27-6-1543.
133. NA 3.03.01.01, HvH 525, nr. 128.
134. Idem, nr. 129.
135. NA 3.03.01.01, HvH 1939, 15-9-1554.
136. NA 3.03.01.01, HvH 3733, 3-4-1559.
137. ZA 10, RAZE Stad Veere, inv. nr. 344, fol. 43.
138. ZA 2000, Stad Veere, inv. 920, pag. 202, 30-9-1569 (bew. J.L. Heerebout).
139. NA 3.03.01.01, HvH 560, nr. 85, 10-5-1583.
140. NA 3.03.01.01, HvH 1939, 15-9-1554.
141. ZA 10, RAZE Stad Veere, inv. nr. 243, fol. 20.
142. Idem, fol. 131.
143. Idem, fol. 135.
144. NA 3.03.01.01, HvH 3733, 3-4-1559.
145. ZA 10, RAZE Stad Veere, inv. nr. 367, fol. 185v.
146. Idem, fol. 186.
147. Idem, fol. 186v.
148. ZA 2030, Weeskamer Veere, inv. nr. 44, fol. 125.
149. P.D. de Vos, *De Vroedschap van Zierikzee* (Middelburg 1931), pag. 57.
150. ZA 5022, Stad en Gemeente Zierikzee 1275-1940, inv. nr. 1525, pag. 39, 41 en 43.
151. NA, 3.01.27.07, Charters, behorende tot het archief van de Grafelijkheidsrekenkamer van Holland, inv. nr. 51.73.
152. ARA T107, Sententies Grote Raad van Mechelen, inv. nr. 838, nr. 135.
153. Idem, inv. nr. 839, nr. 116.
154. Kesteloo, pag. 363.
155. NA 3.03.01.01, HvH 3259, nr. 8.
156. NA 3.03.01.01, HvH 3259, nr. 17.
157. ZA 501, Rekenkamer van Zeeland, Rekeningen Bourgondisch-Oostenrijkse Tijdvak, inv. nr. 1747K, fol. 6v.
158. Idem, inv. nr. 1747K, fol. 7-7v.
159. Idem, inv. nr. 1747S, fol. 1.
160. ARA T107, Sententies Grote Raad van Mechelen, inv. nr. 839 pag. 1051.
161. ZA 10, RAZE Stad Veere, inv. nr. 341, fol. 140.
162. Rijksarchief Gent GW8, Raad van Vlaanderen, inv. nr. 33398.
163. NA 3.03.01.01, HvH 522, nr. 49, 27-6-1550.
164. ZA 24.1, Godshuizen Middelburg 1343-1574, inv. nr. 618.
165. ZA 2000, Stad Veere, inv. nr. 402, fol. 14.
166. ZA 2000, Stad Veere, inv. nr. 920, pag. 120, 10-7-1537 (bew. J.L. Heerebout).
167. ZA 2030, weeskamer Veere, inv. nr. 40, fol. 109.
168. ZA 10, RAZE Stad Veere, inv. nr. 402, fol. 24.
169. ZA 501, Rekenkamer van Zeeland, Rekeningen Bourgondisch-Oostenrijkse Tijdvak, inv. nr. 872.

STEDEN EN HUN VAKMANSCHAP

In juli 2025 verscheen de oproep voor het thema 'Steden en hun vakmanschap'. In het afgelopen jaar reageerden vier auteurs met een manuscript die allen in dit nummer volgen. De bijdrage van Kees Sigmond gaat onder meer over goud- en zilversmeden en de Munt in Dordrecht, van Berend van Dooren over bakenmeesters te Dordrecht in de familie Pop, van Remco van den Heuvel over de Engelse lakenhandel en de familie Ottley en van Léon van der Hoeven over het Blauwhuis te Schiedam voor 'opvang' van vrouwen in de zeventiende eeuw. We danken de auteurs voor hun inzending en wensen u veel leesplezier.

Op zaterdag 26 september volgt het jubileumfeest ter ere van 80 jaar *Ons Voorgeslacht*. Op de laatste twee pagina's van dit nummer leest u er meer over. U bent van harte welkom.

Leo van der Linden

‘TUSSEN WAL EN SCHIP’

De geconfineerden in het Schiedamse Blauwhuis (1644-1700)

door
Léon van der Hoeven*

INLEIDING

In de Hollandse steden waren in de tijd van de Republiek verschillende instellingen, waar personen met deviant gedrag konden worden ondergebracht - of in terminologie van die tijd te blijven *geconfineerd* konden worden. Voor mannen en vrouwen waren er afzonderlijke instellingen zoals spin-, tucht- of verbeterhuizen. Schiedam had ook zo'n instelling: het Blauwhuis,¹ waarin 'onbehoorlijke vrouwen en meijskens' konden worden opgesloten. Op 18 januari 1644 besloot de vroedschap om een 'camer ofte plaetse' van het pesthuis hiervoor te bestemmen.² Kort daarna werd een 'Naerder Ordre ende reglement op het Blauwhuijs' opgesteld.³ Dit bood niet voldoende soelaas want op 21 december 1654 vaardigde de vroedschap de meer uitgebreide 'Ordonnantie van het Blauw ofte Tuchthuijs' uit. In vierentwintig punten regelden zij hierin de organisatie van de instelling en de dagelijkse gang van zaken.⁴

IN HET BLAUWHUIS⁵

Het Blauwhuis was opgericht om vrouwen aan het maatschappelijk verkeer te onttrekken om zo de overlast (volgens de toen geldende normen) die zij

Schiedam, plattegrond in vogelvluchtperspectief, 1650-1750, anonieme tekening (collectie Rijksmuseum RP-T-AO-13-45)

* info@genealogischbureau.nl

veroorzaakten te beteugelen. De beslissing om iemand te confineren lag bij het stadsbestuur. Men was zich ervan bewust dat het ging om een ingrijpende maatregel, een pertinente inbreuk op het persoonlijk leven van de betrokkene. Illustratief is het verzoek dat Paulus Rademaker deed in 1687 om zijn dochter te laten opsluiten. Het Schiedamse stadsbestuur liet hem weten dat hij zich hierover eerst nog eens goed moest beraden.⁶

De redenen voor opsluiting zijn divers. De meeste voorkomende aanleiding was aanhoudende dronkenschap, vrouwen die zich herhaaldelijk 'in de drank hadden verlopen'. Al in de ordonnantie van 1654 had het stadsbestuur bepaald dat er geen sterke drank aan de bewoonsters mocht worden verstrekt. Ook kwalificaties als 'quaat comported', 'goddeloos en lichtveertdich' of ongebonden of 'gedebaucheert' [= ontuchtig of liederlijk] gedrag komen voor. Het verkeren 'in slecht gezelschap' kon ook een reden zijn. Van enige dames is bekend dat zij prostituees waren.

De bewoonsters mochten het huis alleen met toestemming verlaten ('relaxeren'). Dat was ook de bevoegdheid van het stadsbestuur en dat ging daarbij niet over een nacht ijs. Advies werd ingewonnen bij de familie, de binnenvader en de regenten van het Blauwhuis. Als er toestemming werd verleend, dan diende de huur van de kamer betaald te zijn.

Bij opname in het Blauwhuis dienden de vrouwen de volgende goederen mee te brengen: twee dekens, vier slaaplakens, drie slopen, een testamentboek, psalmboek, een stoel, een stoof en een tinnen waterpot. Daarnaast moesten zij beschikken over voldoende linnen en wollen kleding.

De dagelijkse leiding van het huis was in handen van de binnenvader en binnemoeder. Zij zagen erop toe dat de bewoners zich gedroegen en dat zij niet zouden uitbreken of weglopen. In het huis gold een strak regiem met een vaste regelmaat: 's ochtends een ontbijt, 's middags om 12:00 uur en 's avonds om 19:00 uur een maaltijd, die begon en eindigde met gebed. Indien een bewoonster ('commensaal') overleed, vervielen haar goederen en bezittingen aan het Blauwhuis. Erfgenamen konden daarop geen aanspraak maken.

Tot 1765 was het Blauwhuis gevestigd aan het Spinhuispad.⁷ Hoe het Blauwhuis toen was ingedeeld en hoeveel kamers het telde, is niet bekend. Het moeten er minstens vier zijn geweest. Een ervan droeg de naam 'in den Banjaert' (1664).⁸ Het pand had twee verdiepingen. In 1675 verbleven in de bovenkamer drie vrouwen.⁹

BESTRAFFING EN ONTSNAPPING

Om orde en gezag te handhaven in een dergelijk instituut zal niet altijd even makkelijk zijn geweest. Het stadsbestuur besloot daarom op 4 november 1651 om maatregelen te treffen. De regenten kregen drie opties om overtreedsters te bestraffen. De eerste was dat een vrouw op water en brood werd gesteld. Opsluiten in het strafhuisje was de tweede vorm van straf die kon worden opgelegd. Een laatste maatregel was dat een geconfineerde vrouw een blok aan het been kreeg, dat we nog kennen van het spreekwoord.¹⁰ En dat die straffen werden

opgelegd bleek in 1674 toen twee dames roddels verspreidden over het gedrag van één van de regenten, de buitenvader.¹¹ Zij kregen als straf beiden een blok aan het been.

Minstens twee keer slaagden vrouwen erin uit het Blauwhuis te ontsnappen. Op Kerstdag 1656 wisten twee dames de kuierlatten te nemen.¹² In de nacht van 12 op 13 juni 1676 waren het er drie. De binnenvader alarmeerde direct het stadsbestuur zodat dat hen kon laten opsporen en om hen - eenmaal gevonden - linea recta terug te brengen.¹³ Om dergelijke 'disordre' te voorkomen - het geldkistje was de laatste keer opengebroken - kregen de twee jongste regenten elk een sleutel, zodat zij alleen samen het kistje konden openen.¹⁴ Dat werkte kennelijk ook niet goed, want in 1679 ontstond daarover een kwestie tussen de bestuurders.¹⁵

HERKOMST

Van de ongeveer 120 vrouwen die in het Blauwhuis waren geconfindeerd, kwam het merendeel oorspronkelijk uit Schiedam. Andere plaatsen van herkomst in Zuid-Holland waren: Delft (2), Geervliet (1), Leiden (3), Maassluis (1) en Rotterdam (6), in Noord-Holland: Amsterdam (3) en Petten (1) en in Friesland: Leeuwarden (1) en ten slotte uit één uit Duitsland. Met andere woorden, het Blauwhuis was dus niet exclusief voor dames uit Schiedam.

KOSTEN

Een typisch Hollands aspect, de financiering, komt uiteraard ook om de hoek kijken. Bij elke opname was het de vraag: wie gaat het betalen. Meestal was de rekening voor de familie van de opgenomen vrouw. In sommige gevallen kon de armenkamer bijspringen, zij het alleen met instemming van het stadsbestuur, en dat was daar terughoudend in.

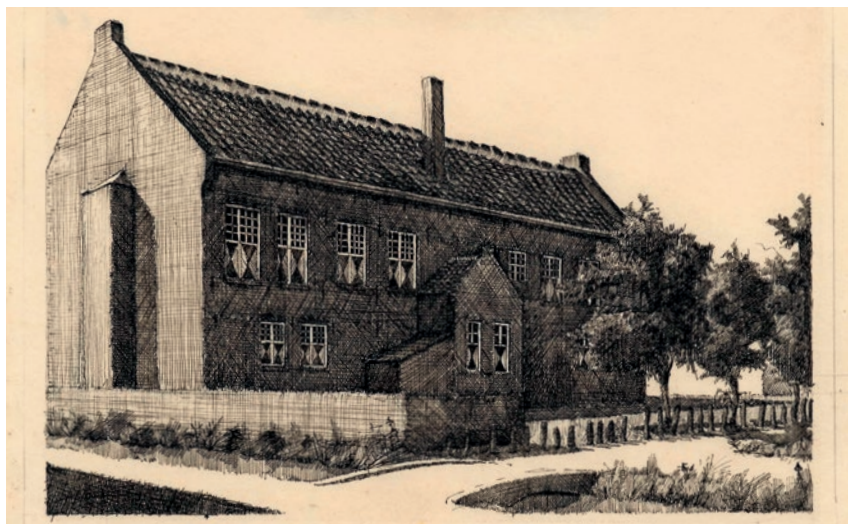
Een geconfindeerde betaalde wekelijks 1 gulden 10 stuiver. Dit werd betaald uit het arbeidsloon dat de vrouwen verdienden, want de opgesloten dames werden aan het werk gezet. Indien de verdiensten hoger waren, kwam het meerdere ten goede aan het Blauwhuis.

Vanaf 1654 moest bovendien een eenmalig inkomstgeld van 18 gulden worden betaald en werd de wekelijkse bijdrage verhoogd naar twee gulden. De kosten van een verblijf in het Blauwhuis lagen dus boven de 100 gulden per persoon per jaar.

SOCIALE GROEP

De dames die opgesloten werden in het Blauwhuis vormden een groep die zich meestal aan ons blikveld onttrekt.¹⁶ Zo staan in onderstaande lijst drie vrouwen die in genealogische publicaties voorkomen, maar waarvan niet bekend was dat zij in het Blauwhuis hadden 'gebibakkeerd'. Het is een divers gezelschap, waarin alle maatschappelijke lagen en geloven zijn vertegenwoordigd. Contacten met de lange arm van de overheid in verband met criminaliteit zijn op één hand te tellen. Wel moest een aantal vrouwen na hun 'relaxatie' gedwongen de stad te verlaten.

Het Pesthuis aan
het (huidige)
Spinhuispad en de
Noordmolenstraat,
naar de kaart van
Jacob de Gheyn,
W.J.G. (Hans)
van der Sloot
(Gemeentearchief
Schiedam, beeld-
nummer 60651)

Het doel van het opsluiten, gedragsverbetering door het aanbieden van structuur, was niet altijd succesvol. Menige vrouw had moeite haar draai in het leven te vinden en verviel weer in haar oude patroon. Van negen dames is vastgesteld dat zij recidiveerden. Na hun vrijlating werden zij één of zelfs meerdere keren opgenomen.

IDENTIFICATIE

Wanneer er voldoende informatie beschikbaar was, is er prosopografisch onderzoek gedaan naar de vrouwen die in het Blauwhuis waren geconfindeerd. Dat bleek niet altijd even eenvoudig. Zo was het niet altijd duidelijk of een dame uit Schiedam kwam. Namen werden soms verbasterd weergegeven of een vrouw was alleen bekend onder haar alias of met de voornaam van haar man. In de meeste gevallen toonde de familie zich nauw betrokken bij de opname van een vrouw en diende ook verzoeken in om haar weer vrij te laten. Die familieleden bleken vaak de sleutel te zijn om de identiteit van vrouwen te achterhalen.

BRONNEN

De onderstaande opsomming is chronologisch, loopt van 1644 tot 1700 en heeft niet de pretentie volledig te zijn. Van het archief van het Blauwhuis is voor de zeventiende eeuw namelijk vrijwel niets bewaard gebleven. Van de rekeningen is een enkel afschrift bewaard. De meeste gegevens zijn ontleend aan de notulen van het stadsbestuur, met name die van de burgemeesters.¹⁷ Verder is de lijst aangevuld met toevalstreffers en er is aanvullend onderzoek gedaan in de archieven van de notarissen en de gerechten van Schiedam.

Bij het samenstellen van deze publicatie is dankbaar gemaakt van de talrijke bewerkingen van en toegangen op Schiedamse archivalia van de heren A. van der Tuijn, H.J. van der Waag, G. du Puij en C. de Kievith en van de notities van Teun

van der Vorm uit het rechterlijk archief van Schiedam. Tenslotte wil ik Aad van der Tang bedanken voor zijn opmerkingen op het manuscript.

DE GECONFINDEERDEN

1640-1641, 1651-1657, 1666:¹⁸ *Trijn(tge) Roelen*, van het gasthuis overgebracht naar het Blauwhuis 1640/1641.

Eén van de eerste vrouwen die in het Blauwhuis opgesloten is, was Trijn Roelen. In 1640-1641 zat zij in het St. Jacobsgasthuis in Schiedam.¹⁹ De betalingen hiervoor werden gedaan door Giljaem, *mr. van het Blauwhuijs*. Het betreft Guillaeme Allart die tot en met 1649 binnenvader van het Blauw- en Pesthuis was.²⁰ Trijn Roelen zou Catharina Roelandsdr. van Brouwhuijsen kunnen zijn. Dat is de enige met deze naam die in de Schiedamse archivalia kwam bovendrijven.

1643-1644: *Pieter Marinusz*.

Op bevel van de burgemeesters van 9 juli 1643 werd hij opgesloten in het Blauwhuis. Dat is opmerkelijk omdat het Blauwhuis alleen voor vrouwen was bestemd.²¹ Mogelijk is dit na het instellen van de 'Nader ordre' uit 1644 veranderd.

1644: *Ariaentgen Cornelisdr.* alias *Ariaen Schaets* ofte *Ariaen met den Baert*.²²

1645: *Grietge Paters*, wegens een kwade dronk en het verkeren in slecht gezelschap geconfineerd 24 april 1645.²³

Zij had een schuld aan de boedel van wijlen Annetgen Jorisdr., weduwe van Pieter Cornelisz. van der Scheij (ca. 1647).²⁴

1649: *Lijsbeth Jacobsdr.*, *Catalina van Gorcum*, *Marija Fransdr.*, *Sijtge Dirksdr.*

Zij betaalden elk 18 gulden voor hun 'inkomen' (entree) of kamerhuur in het Blauwhuis.²⁵

(1649) 1651-1652: *Hester Pietersdr.*, huisvrouw van Jan Rochusz.²⁶

Wegens dronkenschap op verzoek van haar man opgesloten 13 januari 1651.²⁷ Op 8 juni 1652 vroeg hij haar weer uit het Blauwhuis te ontslaan.²⁸ In de rekening van het Blauwhuis van 1649 wordt een Hester van Dort genoemd die voor twee jaar kamerhuur 36 gulden betaalde. Mogelijk is dat Hester Pietersdr.²⁹

1650-1651: *de dochters van Trijntge Hendricksdr. Quast*, weduwe van wijlen Henrick Tijsz.

Opgenomen wegens slecht gedrag. Wie waren deze dochters? Het echtpaar had vier dochters: Trijntgen, Claesge,³⁰ Sara en Machtelt. De eerste was gehuwd met Jan Jansz. Hovenier en de laatste met Heijndrick Jansz. Lidse. Zij was het ook die 22 mei 1651 namens haar moeder verzocht de zusters uit het Blauwhuis te ontslaan.³¹ Het gaat dus waarschijnlijk om Claesge en Sara.

1651-1654: *Adriaentgen Joppen*, winkelierster (1628).³²

Op 21 november 1649 wordt een remedie gevraagd om haar van het drinken af te brengen.³³ Verbleef in 1656 in het gasthuis, begraven Schiedam 1 april 1656,³⁴ was getrouwd met Arent Willemsz. Luijter.³⁵

Job Willemsz. Bosselaer vroeg op 24 mei 1653 aan het stadsbestuur, namens zijn zuster, de ziek op bed liggende Maertgen Willemsdr. Bosselaer, of haar schoonmoeder Adriaentgen voor een uur of twee het Blauwhuis mocht verlaten om met haar schoondochter te spreken.³⁶ Die toestemming kreeg zij. Schoondochter Maertgen Willemsdr. Bosselaer overleed kort daarna en werd op 29 mei 1653 begraven.³⁷

1651: *Susanna Souwers*.³⁸

Waarschijnlijk is zij dezelfde als Susanna Goris alias dronken Susanna, die op 24 april 1645 door het stadsbestuur werd aangezegd te stoppen met drinken, omdat zij anders in het Spinhuis (lees Blauwhuis) opgesloten zou worden.³⁹

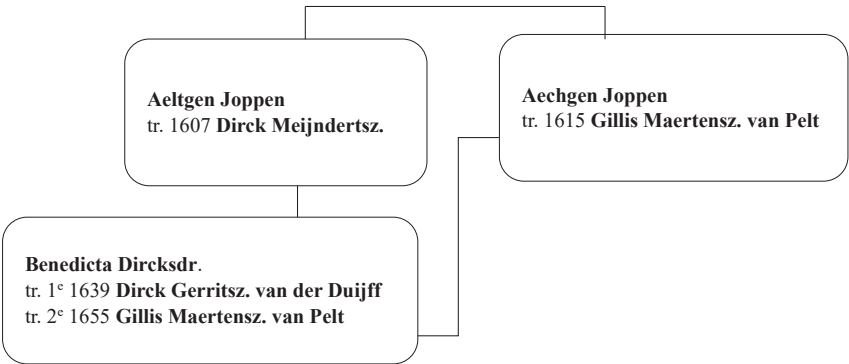
1651-1654: *Maertge Mes*, in het gasthuis opgenomen (1674).⁴⁰

1651-1653: *Benedicta Dircksdr.*, geconfineerd op verzoek van haar familie wegens haar godloze en ergerlijke leven (1651).

Haar ‘zuster’ Lijsbeth Teunisdr.⁴¹ verzocht haar uit het Blauwhuis te ontslaan en Benedicta ging bij haar wonen met instemming van haar man (1653).

Getrouwd met haar oom

In 1655 huwde Benedicta een tweede keer. Dit was een bijzonder huwelijk. Zij trouwde namelijk met Gillis Maertensz. van Pelt, de weduwnaar van Aechtgen Joppen, een zuster van haar moeder. Gillis was haar aangehuwde oom. Het onderstaande schema brengt dit in beeld.

Schema 1. De relatie tussen Benedicta Dircksdr. en haar tweede echtgenoot, haar aange- trouwde oom

*Dirck Meijndertsz. (van Aerdenberch, Arensberch, Arenpurgh), jm. van 'Arenbergh', Westfalen (Duitsland), meester-bakker,⁴² verkocht o.a. 'heete biscuijt',⁴³ geassisteerd bij zijn tweede huwelijk met zijn zwager Gillis Maertensz. (1620), begr. Schiedam 26-6-1645, tr. 1^e Rotterdam (otr. 7-4) 29-4-1607 (geref.) *Aeltgen Joppendr.*, jd. van Bleiswijk, tr. 2^e Schiedam 17-4-1620 (gerecht) *Eva Aelbrechtsdr.*, jd. van Düsseldorf, wonend Proveniershuis te Schiedam (1654) (zij tr. 2^e (otr. Schiedam 8-12-1645 gerecht) Pieter Jansz. de Ronde, weduwnaar van Rotterdam), tr. 3^e (otr. Schiedam 11-9-1654 gerecht) Jan Bartholomeusz. Vermaes, weduwnaar van Zuidland, wonend Proveniershuis (1654, 1664)).*

Uit het eerste huwelijk:

1. *Benedicta (Beneditte) of Dirckge (Dircktgen) Dirksdr.*, geb. 1609/1610, jd. van Schiedam (1639), bij haar tweede huwelijk geassisteerd met Lijsbeth Teunisdr., haar zuster, begr. 1-3-1660,⁴⁴ tr. 1^e Schiedam 18-11-1639 (gerecht) *Dirck Gerritsz. van der Duijff*, geb. ca. 1610, jm. van Schiedam, bakker, geassisteerd met zijn vader Gerrit Dirxsz., tr. 2^e (otr. Schiedam 1-5-1655 gerecht) Kethel 17-6-1655 (geref.) *Gillis Maertensz. van Pelt (Pelten, Verpelt)*, geb. Schiedam 1586/1588,⁴⁵ tijkwerker,⁴⁶ mosterdman (1660), wonend Gasthuis (1665), weduwnaar van Aechtgen Joppen,⁴⁷ geassisteerd met Pieter Reijnsz., zijn neef, begr. Schiedam 31-8-1665.

Uit het tweede huwelijk:

2. *Aeltge Dircksdr.*, ged. Schiedam mei/sept. 1623 (get. Lijsbeth Thomas, Willempege Govertsdr).

1652: *Lijsbeth Evertsdr.*, 'dagelijk in de brandewijn en andere stercken drank' verlopen, geconfineerd 6 oktober 1652.⁴⁸

1652-1654: *Moijs Ariaentge*, verliep zich dagelijks in brandewijn en sterke drank (1652).

Gekeken zal worden of zij zelf de kost kan winnen of wat zij van de rooms-katholieken heeft gekregen. Ontslagen 10 januari 1654, mits zij zich eerlijk en vroom zal gedragen.⁴⁹

1653: *Jaepge Jacobsdr.*, geb. ca. 1627, op verzoek van haar moeder Grietge Jansdr. vulgo Fransche Griet(ge) geconfineerd op eigen kosten 15 februari 1653.⁵⁰

Op 3 augustus 1665 gaf het stadsbestuur bevel dat zij Schiedam binnen 24 uur moest verlaten.⁵¹

1653: *Geertge Dircksdr. Uijtenbroek*, huisvrouw van Hans Steurbroeck die zijn vrouw had verlaten om zich op de vaart te begeven.

Wegens haar ergerlijk leven werd zij 'opnieuw' geconfineerd 2 augustus 1653.⁵² Kennelijk is hier sprake van recidive hoewel er van een eerdere opname niets is aangetroffen. Zij ondertrouwden Schiedam 19-12-1648.⁵³ Hij heet dan opmerkelijk genoeg *Hans Tulbroeck*. Geertge zal een dochter zijn van Dirck Jansz. Vuijtenbroek (Uutenbroek) en Heijlken Arensdr.⁵⁴

Reglement op het Confinceeren in 't Blauw-Huys, of Vrouwen Beter-Huys, tot Schiedam.

I. **W**erd gerequireerd behoorlyke Acte van Authorisatie en Consent, van de Magistraat van de Stad, of Plaats, daar onder de Persoonen die men Confinceeren wil behooren.

II. Voor het Regt van Inkomen, moet betaalt worden, op een Boven Kamer sittende, agt-en-dertig Gulden tien stuylvers; en in een Beneden Kamer sittende, twintig Gulden tien stuylvers.

III. Daar en boven Jaarlyks aan Kamer-huur, boven sittende, zes-en-dertig Gulden; en beneden sittende, Jaarlyks aan Kamer-huur, agttien Gulden.

IV. Voor yder Geconfinceerde ('t zy boven, of beneden), moet mede werden gebragt, een Bedde met al zyn toebehooren: een Tinne Kamer-pot, een Stool, een Stooft; als mede, behoorlyke verschooning van Linde, en Wolle Kleederen: een Koffer om dezelve in te stuyten; beneffens een Bybel, en Psalm-Boek.

V. Indien ymand in de Koft, by den Binnen-Regent werd bekleed, ('t zy boven, of beneden sittende), moet daar voor (op het minste) betaalt worden twee Gulden zes stuylvers ter week, of 119 Gulden en 12 stuylvers in 't Jaar. Dog met dien verstaende, dat telkens een vierdendeel Jaars Koft-geld in avans werd betaalt.

VI. Zoo ymand op haar eigen Koft gezet word, moet boven't gene voorst: is, nog by haar ingebracht werden, een Yzer of Keper Ketteltje, om haar Eeten in te kooken: als mede, een Threfoortje, om 't zeive daar in te stuyten: mitgaders eenig rood en wit Aardwerk, om van te eeten. En daar en boven Jaarlyks aan den Binnen-Regent, voor haar allete bezorgen 10 Guld: en 6 Guld 12 stuyl: Turf-geld: te samen 16 Guld 12 stuyl: Mitgaders weckelyks ten minsten zedien stuylvers moeten werden afgeproken: welke Afpraak-Penningen, telken vierdendeel Jaars, by Anticipatie zullen moeten werden voldaan.

VII. Yemand gedurende haar Confinement, in 't voorst: Huys komende te sterven, moet de volle Kamer-huur, als mede, de 16 Gl: 12 stuyl: voor die geen op haar eigen Koft zitten, in 't voorgaande VI. Articul vermeldt. En het vierdendeel Jaars Koft-geld, voor die geen die in de Koft zyn, daar in zy getreden mogte zyn, voldaan en betaalt worden. En daar en boven, nog aan het Huys blijven, het Bedde, met al zyn toebehooren: Stool, Stooft, en 't Tinne Kamer-pot: dog de Kleederen, en verdere Behoeften, by de Vrienden naar haar genomen werden.

VIII. Yemand by haar leven, nyt haar Confinement gehalt, of ontslagen worden-de, mag weder mede genomen werden, al 't geen by dezelve is ingebracht. Dog zoo zulks voor de expiratie van 't Jaar geschied, moet de volle Kamer-huur, als mede, al 't gene in het VII. Articul voor Koft-geld, en 16 Gulden 12 stuylvers is vermeldt, voldaan en betaalt worden.

IX. Verders zal yder Geconfinceerde, ook Jaarlyks moeten betaalen voor 't wassen van haar Lynwaas, en reynigen van haar Kamer, negen Gulden twee stuylvers.

X. In dezen Huys, worden geen Manspersoonen, of krankzinnige Vrouwenpersoonen ge-admitteert.

Tot nader verklaringe, die ondergeschreeve om de Jaarlyke Kosten nyt te vinden.

In de Koft zynde, de Kamer-huur of 36 Gulden, of 18 Gulden.

Stelle hier - - - - - f 36 - 0 - 0

Koft-geld - - - - - f 119 - 12 - 0

Wassen van Lynwaas, en reynigen van haar Kamer - - - f 9 - 2 - 0

f 164 - 14 - 0

Op haar eige Koft sittende

Kamer-huur - - - - - f 18 - 0 - 0

Voor den dienst van den Binnen-Regent - - - f 10 - 0 - 0

Turf-geld - - - - - f 6 - 12 - 0

Afspraak 16 stuylvers per Week, 52 dijn - - - f 41 - 12 - 0

Wassen van Lynwaas, en reynigen van haar Kamer. - - - f 9 - 2 - 0

f 84 - 6 - 0

N.B. Noedakearlyk versicht in ziekte, en ongeliegheden, word hier niet onder begrepen. Voor ieder Reglement moet werden betaald 12 stuylvers.

Tenand geregen Lynde, in 't voorst: Huys eenige Persoonen te Confinceeren, aldersseers zij aan de ondergeschreeve Regenten van 't Leide.

Het Reglement op het Confineren in 't Blauw-Huijs, of Vrouwen-Beter-Huijs tot Schiedam, niet gedateerd (Gemeentearchief Schiedam, Blauw- en Pesthuis, inv. nr. 3575b)

1653: *Gertruijt Lourensd.*, van Rotterdam.

Begraven Schiedam 10 juni 1653, wonend Blauwhuis.

1654: *Magdalena de Swart*, bij provisie ontslagen 11 november 1654.⁵⁵

1654: *Maartge Jacobsdr.*, een publieke vrouw.

Op 21 december 1654 verklaarde de 34-jarige in Schiedam wonende jongeman Jacob Leendertsz. van der Veech op verzoek van Jacob Claesz. Hersteen, dat het waar was dat hij Maertje Jacobsdr., tegenwoordig geconfineerd in het Blauwhuis, verscheiden keren 'tot zijn wille' heeft gehad, laatstelijk nog ten tijde van 'de Vrede met die van Engelandt', daarna ongeveer 12 dagen voor Delfshavense kermis en nog een laatste keer toen hij het huis van Anthonij Pesser op de Markt tegen de avond voorbij liep en waar Maertje Jacobsdr. op de stoep zat, hij haar aansprak en zij met hem naar de Vest is gegaan, alwaar zij hem vleselijk als voren bekend heeft. Hij heeft haar daarvoor betaald.⁵⁶

1655: *Neeltgen Cornelisdr.*, zuster van Hartich Cornelisz. uit Maassluis.

Op Kerstdag 1656 ging Hartich Cornelisz. uit Maassluis naar het Blauwhuis, waar zijn zuster Neeltgen Cornelisdr. was opgesloten.⁵⁷ Hij had toestemming gekregen haar te bezoeken. Tegen het einde van de ochtend - hij wist dat de binnenvader naar de kerk was - vroeg hij aan de binnenmoeder hem weer naar buiten te laten. Bij het openen van de poort greep Hartich haar met geweld vast, waardoor zijn zuster en een andere commensaal Jannetge Ockersdr. het Blauwhuis konden ontvluchten. Zij werden achtervolgd door de binnenmoeder en een andere bewoonster, die hen op de brug aan hun kleren vastgrepen. Neeltge riep haar broer, die trok zijn mes en dreigde hen te steken, waarop de binnenmoeder en de andere vrouw hun verzet staakten.⁵⁸ Hartich of Hartoch Cornelisz., de broer van Neeltgen, werd jonge Reus genoemd. Hij was visser en werd geboren in Maassluis rond 1616. Op 3 juni 1658 werd hij levenslang uit Delfland verbannen. Omdat hij kennelijk zijn leven niet verbeterde, belandde hij in het Tucht- of werkhuis te Haarlem.⁵⁹

1656: *Jannitgen Ockersdr.*, ontsnapte samen met Neeltgen Cornelisdr. uit het Blauwhuis op Kerstdag 1656.⁶⁰

Janneke Ockersdr. was een 'bejaarde dochter', toen zij op 21 februari 1653 gereformeerd werd gedoopt te Schiedam. Zij was een dochter van Ocker Rochusz. molenaar, later brouwersknecht,⁶¹ en trouwde in 1660 te Kethel met Francoijs Crijnen.⁶²

1656: *Haasgen Dirksdr.*, begr. Schiedam 10 oktober 1656.

1656: *Maartgen Pietersdr.*, begr. Schiedam 22 oktober 1656.

1656: *Jaepge Pietersdr.*, overl. in het Blauwhuis.

Haar zusters verwierpen haar nalatenschap 13 november 1656.⁶³

1656-1657: *Margrieta Willemsdr.*, jd.⁶⁴

1657, -1669, 1671: *Trijntgen Harmensdr.*, ontslagen 27 april 1669, begr. Schiedam 31 mei 1671.⁶⁵

1657-1659: *Maertge Jansdr.*, huisvrouw van David de Metselaer.

Geconfinneerd wegens haar dronkenschap en ergerlijk leven 1 december 1657, ontslagen 12 juli 1659.⁶⁶

Maertge Jansdr., weduwe, huwde Schiedam 25 januari 1654 David Thomasz. weduwnaar. Hij is geboren omstreeks 1613⁶⁷ en is mogelijk identiek aan David Thomasz. (Tap) die op 8 juli 1658 uit de stad werd verbannen. Hij deed in 1661, 1662 en 1663 pogingen weer toegelaten te worden, maar die wees het Schiedamse stadsbestuur keer op keer van de hand.⁶⁸

1658: *Annetge Cornelisdr.*, ontslagen 6 mei 1658, weer opgenomen 22 september 1658.⁶⁹

1658-1661, 1666-1667, 1671-1672: *Maertgen Harmensdr.*, opgenomen 16 november 1658, ontslagen 1 november 1660.

De moeder van Maertgen Harmansdr. verzocht op 1 november 1660 om haar dochter uit het Blauwhuis te ontslaan. Het stadsbestuur stemde in, mits zij de stad binnen 24 uur zou verlaten. Een week later bogen de magistraten van de stad zich over een nieuw verzoek: de afkondigingen van het huwelijk van Maertgen. De huwelijkscommissarissen hadden de dag ervoor het rekest dat Jacomijntje namens haar dochter had ingediend om de huwelijksgeboden te laten afkondigen in de kerk ingewilligd. Maertgen was in ondertrouw gegaan met Arij Botsiaert.

Maertgen Harmensdr. leidde een woest leven van drank en hoerij, waarin Adriaen Drooch een centrale rol speelde. Samen maakten zij zich schuldig aan diefstal en 'straatschenderij'. Zo hadden zij in 1658 de ruiten van Neeltgen Boenen ingegooid. De baljuw eiste tegen Adriaen een verbanning uit de stad voor een periode van twaalf jaar.⁷⁰ Een half jaar later volgde het confinement van Maertgen. Hoe lang zij opgesloten is, is onduidelijk. Op 3 augustus 1665 werd haar aangezegd de stad binnen 24 dagen te verlaten. Na een half jaar verzocht haar familie haar weer in het Blauwhuis op te nemen. De burgemeesters ontboden haar tante Geertge Danielsdr. en maakten haar duidelijk dat zij instemden, mits de familie de kosten droeg. Een jaar later werd zij overgebracht naar het gasthuis om te 'cureren'. In 1667 woonde Maertgen bij Aechje Witte, die in bezit was van de maandcedulle van de man van Maertgen, die met de VOC naar Indië was vertrokken. Zij kwam met het stadsbestuur overeen dat de eerste uitbetaling ervan aan de armenkamers zou toekomen wegens gemaakte kosten. Vier jaar later was het weer mis. Maertge werd streng gestraft en acht dagen op water en brood gezet. 'Deerlijk gevallen' in 1667, werd zij overgebracht naar het gasthuis om te herstellen. Wegens slechte gezondheid 20 februari 1672 ontslagen uit het Blauwhuis.⁷¹ Van Maertgen kennen we twee familieleden: haar moeder Jacomijntje Danielsdr. en haar tante Geertge Danielsdr. Jacomijntje huwde, geassisteerd met haar zuster

Geertge, te Schiedam op 27 november 1643 met Elias Cornelisz. Speck en in 1645 een tweede maal met Jan Cornelisz. den Brouck. Van een huwelijk met een Harmen, de vader van Maertge, is geen spoor te bekennen. Dit doet vermoeden dat zij uit een voorechtelijke relatie van Jacomijntje is geboren. Of steekt het nog anders in elkaar?

1659, 1666: *Annetge Rochusdr.*, huisvrouw van Tijs Meesz.⁷² geconfindeerd wegens ergerlijk en 'debous' [débauche = losbandig] leven 23 januari 1659; haar man verzocht haar te ontslaan 28 juni 1659.⁷³

1659, 1660, 1670, 1676: *Annitge/Jannitge Davidsdr.*⁷⁴

Annitge Davidsdr., jd. van Schiedam, huwde in maart 1647 met Jan Jansz. de Vos. Uit het huwelijk werd een dochter Jannetge geboren. In april 1659 overlegden de burgemeesters over het verzoek om Annitge uit het Blauwhuis te ontslaan. Na positief advies van de buitenvaders gingen zij akkoord. Op 22 mei 1660 informeerde een schepen hen dat Annitge zich weer in de drank verliep en werd zij opnieuw geconfindeerd. Een maand later werd haar 12-jarige dochter Jannitge Jansdr. in het Schiedamse weeshuis besteed. Daarna bleef het stil tot 1670. Toen verzocht Willem Willemsz. stierman zijn nicht vanwege haar goddeloos leven toch weer op te nemen. Het laatste dat we van haar vernemen is als op 8 februari 1676 Reijndert Claesz. Vonck een verzoek indient om haar uit het Blauwhuis te ontslaan.

1659-1668: *Maertge Jacobsdr.*, dochter van 'Aijltge Claes Schotsman' alias 'Aeltge Schots'.

Op 21 februari 1659 werd de dochter van Aeltge Claesdr. uit haar confinement ontslagen onder de belofte dat zij zich in de toekomst beter zou gedragen. Datzelfde jaar, op 2 oktober, waren er weer klachten over haar. Zij werd tijdelijk opgesloten in de 'riddercamer' onder het stadhuis, om na twee dagen naar het Blauwhuis te worden overgebracht. Hoe lang zij daar heeft gezeten is ongewis, maar haar moeder deed op 9 mei 1667 een verzoek haar vrij te laten. Mochten er weer problemen ontstaan dan moest zij de stad verlaten. Op 31 maart 1668 maakten drie inwoners kenbaar dat zij in haar oude doen was vervallen en dat zij een 'godloos ende debaucherende leven' leidde en regelmatig dronken was. Zij moest de stad verlaten.⁷⁵

1660: *Jannetge Pietersdr.*, op 8 mei 1660 opgenomen op verzoek van Willem Leendertsz. Bisschop, haar neef als last hebbend van haar moeder Haesge Fransdr.⁷⁶

Het onderzoek in de Schiedamse archivalia naar Haesge Fransdr. leverde niets op. Daarna werd het onderzoek gericht op Willem Leendertsz. Bisschop. Nadat was vastgesteld dat hij getrouwd was met Catharina Roelantsdr. van Brouwhuijsen, ging er een lichtje branden. Aan die familie had ik eens een publicatie gewijd. Al snel kwam ook Jannetje Pietersdr. in beeld. Zij was een dochter van Catharina's broer Pieter, die gehuwd was met Haesje Fransdr. Nu bleek ook waarom zij niet in Schiedam werd gevonden. Het gezin woonde in Delft, waar Jannetje Pietersdr. op 25 augustus 1637 was gedoopt. Zij was dus 22 jaar toen zij werd opgenomen. Op 13 april 1669 ging

zij in ondertrouw met Arent Fransz. Lutsenburg uit Pijnacker, waar zij zich vestigden. Haar zoon Frans was erfgenaam van zijn oudtante Catharina Roelandtsdr. van Brouwhuijsen.⁷⁷ Drie jaar later zou Willem Leendertsz. Bisschop regent van Blauwhuis worden. Haar tante Catharina is mogelijk dezelfde als Trijn Roelen die ook in het Blauwhuis had gezeten.

1660: *Aeltje Jorisdr.*, zou door de officier en zijn dienaren in het Blauwhuis worden gebracht 12 juli 1660.⁷⁸

Zij was een dochter van de Schiedamse sluiswachter Joris Claesz. (1644-1654).⁷⁹ De baljuw van Schiedam daagde Aeltje Jorisdr. op 5 juli 1660 voor het gerecht. Hij beschuldigde haar ervan dat zij als ongetrouwde vrouw drie kinderen had gekregen, de laatste keer met een getrouwde man.⁸⁰ Bij de bevalling van haar eerste kind in 1653 had zij verklaard dat Barent van der Elst de vader was.⁸¹ Met hem kreeg zij nog een kind Aachje, dat gedoopt werd op 6 februari 1660. Het gerecht besloot vanwege 'grover anstotel. schandelueuse vuiligheden' haar 14 dagen op water en brood te zetten, daarna moest zij de stad verlaten. Vele jaren later, op 25 september 1676, komen we Aeltje Jorisdr. nog een keer tegen. Drie getuigen verklaarden dat zij 'seer groff gescholden ende geinjureert' had tegen Job Willemz. Borselaar.⁸²

1660: *Maertgen Jansdr.*, geconfineerd 12 juli 1660.⁸³

1660: *dochter van Geertge Capiteijns (Capiteijns)*.⁸⁴

Het is niet duidelijk geworden wie de dochter van Geertge Capiteijns was. Wel is bekend dat de dochter in kwestie op 25 november 1669 van een kind beviel. De vroedvrouw getuigde dat zij in barensnood had verklaard dat Balte Jaques Gunne, soldaat, gelegerd in Hellevoetsluis de vader van het kind was.⁸⁵ Het kind werd twee dagen later gedoopt en daarbij waren doopgetuigen Maritie Teunis en Marij Tonisz. Geertje Cappiteijns werd begraven te Schiedam 18 februari 1680 (wonend Kreupelstraat).

1660-1662: *Maertgen Huijgen (Hugen)* en haar twee dochters, wonend Broersveld (1660), werden samen geconfineerd 26 juli 1660.

Maertgen werd 8 april 1662 ontslagen onder voorwaarde dat zij niet weer 'in den dronck' of anders kwam te verlopen, anders zou zij weer worden geconfineerd.⁸⁶ Jacob Bollaert was belast met het inventariseren van haar goederen om 'op boelhuijs' te verkopen 26 juli 1660 en kreeg op 7 augustus 1660 toestemming tot de verkoop van haar huis.⁸⁷

Maertgen Huijgen, huwde (otr. Schiedam 24-4-1637, gerecht) Cornelis Maertensz. Brave, weduwnaar. Hij was zeeman. Het huwelijk werd gezegend met vier kinderen: Maartje, Huijg, Neeltje en Martijntje. De oudste dochter werd op 2 augustus 1660 uit het Blauwhuis ontslagen. Dat zal Maartje zijn geweest.⁸⁸ Wie de andere dochter is, kon niet worden vastgesteld.

1660: *Jannitge Oudewaters*, gedetineerd in het 'Susterhuijs'.

Joris Galeijnsz. Keijser krijgt 17 januari 1660 toestemming om haar huis te verkopen en de gemene crediteuren te betalen.⁸⁹

1660-1661: *Jannetge Fransdr. (Favenne)*, geconfineerd 26 september 1660.

Op verzoek van haar moeder ontslagen 13 augustus 1661,⁹⁰ overl. tussen 15 juni en 27 oktober 1673,⁹¹ dochter van Frans Marcusz. Favenne, pottenbakker te Leiden (1636), en Sara Gijsbertsdr. Denanij.⁹²

In 1663 wilde de moeder van Jannetge, Sara Gijsbertsdr., - haar dochter was in Amsterdam zwanger geraakt - haar naar Schiedam halen om haar daar te laten bevallen. Sara vroeg het stadsbestuur om een aalmoes voor haar dochter, maar voordat die kon worden toegekend was de vogel al gevlogen. Sara verklaarde dat een andere dochter bij Hillegond Gerritsdr. enig zilverwerk had gestolen.⁹³

De nutteloze zedenles,
Godfried Schalcken
(Mauritshuis,
Den Haag)

1661: *Annetge Teunisdr.*, ontslagen 1 oktober 1661.⁹⁴

1661, 1664: *Rutge Rutgersdr./Rutten (de Waert)*, op verzoek van haar moeder opgenomen 20 februari 1661 met de volgende opmerking ‘al daer getraceert soodanich als sij sal komen te verdienen’; opnieuw opgenomen 28 mei 1664.⁹⁵

Rutge Rutten de Waert was een dochter van Rutger Jansz. de Waert en Janneken Maximiliaensdr. Pierlinx en werd geboren voor 1610 (doopboek begint in dat jaar opnieuw). Op 26 juli 1611 was zij nog onmondig.⁹⁶ Haar moeder huwde 2^e Schiedam 10 maart 1615 Jan Barthoutsz. Annocque, gedoopt Schiedam 7 augustus 1594, jm. van Brielle (1615), ‘huijchmaker’, inkoop proveniershuis Schiedam 20 december 1666 voor 900 (975) gulden, overl. Schiedam 19 september 1668.⁹⁷

1661, 1666, 1669, 1673:⁹⁸ *Sijtge Jansdr. Penning(s)*.

Op 15 januari 1661 verzocht Machtelt Jansdr., de huisvrouw van Gilles Cornelisz.,⁹⁹ haar zuster Sijtge Jansdr. die was verlopen in ‘vagabonden’, op te sluiten in het Blauwhuis zodra zij terug was in de stad. De kosten van haar opname moest zij zelf betalen. Op 31 mei 1666 werd Sijtge uit het Blauwhuis ontslagen onder de conditie dat zij zich niet zou ‘verlopen’. Daarin is zij niet geslaagd, want begin 1669 werd zij weer opgenomen. Haar dochter Trijntge Pietersdr. verzocht op 13 november 1673 haar weer uit het Blauwhuis te ontslaan in de hoop op beterschap.¹⁰⁰

Sijtgen Jansdr. huwde in 1658 Pieter Hendricxs. Zij was toen weduwe en woonde toen in de Molsteeg te Delft.¹⁰¹ Zij was eerder gehuwd met Jan Barentsz. met wie zij een zoon Jan had.¹⁰²

1662-1670: *Geertge Claesdr.*, huisvrouw van Thomas Jansz. Writ (Writh, With), dienaar van justitie te Schiedam (1658, 1661),¹⁰³ later te Monster.

Een lichtekooi en een dienaar van justitie

Geertge Claesdr. huwde als jd. van Schiedam op 22 december 1652 in Schiedam met de uit Norwich afkomstige weduwnaar Thomas Jansz. Overmatig drankgebruik en een onfatsoenlijk leven waren aanleiding haar op 19 juni 1662 van het stadhuis naar het Blauwhuis over te brengen. Om haar te ontnuchteren werd zij direct op water en brood gezet.¹⁰⁴

Drie jaar later bleek dat zij niets te eten of te drinken had. Het stadsbestuur beval de binnenvader haar daar toch sober in te voorzien. In de tussentijd zou contact gezocht worden met het ambachtsbestuur van Monster, waar haar man dienaar van justitie was, om een vergoeding voor haar levensonderhoud te regelen. Daarin moesten zij voorzien, anders moest zij het Blauwhuis verlaten.¹⁰⁵ Dat is kennelijk geregeld, want Geertge werd pas in 1670 uit het huis ontslagen, op voorwaarde dat zij Schiedam zou verlaten. Zij voegde zich bij haar man in Monster. Curieus is de verklaring van een vrouw uit Monster dat zij nooit door Thomas Jansz. seksueel is lastiggevallen.¹⁰⁶ Een jaar later getuigden enige vrouwen uit Monster op verzoek van Geertge dat zij zich altijd eerzaam en vroom had gedragen.¹⁰⁷ Dat blijkt toch iets anders te liggen. Op het vlak van de zeden had Geertge om het voorzichtig te zeggen geen beste reputatie. Aan een Monsterse vrouw had Geertge in vertrouwen verteld dat zij tijdens de

kermis van Monster in een zijkamer van herberg 'De Spaensche Vloot' te 's-Gravenzande gemeenschap heeft gehad met een jongeman uit Maassluis.¹⁰⁸ Haar poging om in te breken in de door de man gehuurde achterkamer in Monster versterkt dit beeld.¹⁰⁹ Later had zij zich onder het mom van het lijnwaad van majoor Plasburch te komen wassen en stijven 14 dagen in het huis van Baerentjen Hendrix in 's-Gravenzande opgehouden. Die zette Geertge vanwege een 'godtloos, vuilj ontuijchtich ende ongebonden leven' haar huis uit. Geertge verkeerde daarna in het gezelschap van verscheidene ruiters, in het bijzonder de knecht van de majoor Pannevis, met wie zij het bed deelde.¹¹⁰

Haar man Thomas Jansz. gebruikte de getuigenissen om zich van haar laten te scheiden, iets dat in deze tijd vrij weinig gebeurde. Het gerecht van Monster sprak de scheiding op 26 september 1674 uit. Geertge kreeg wat geld mee onder de belofte dat zij nooit meer in het ambacht mocht terugkeren.¹¹¹ Twee jaar later duikt zij weer op in haar geboorteplaats Schiedam, waar zij haar lichtvaardige leven weer voortzette. Het stadsbestuur verordonneerde haar niet meer om te gaan met kammaker Harmen Willemsz. Deed zij dit wel, dan kon zij weer een briefje voor het Blauwhuis tegemoet zien.¹¹²

1663: *Maartgen Theunisdr.*, begr. Schiedam 18 december 1663.

1664, 1667: *Jannitgen Hubrechtsdr.*, geconfineerd wegens haar drankgedrag en het 'aanhouden van soldaten' 14 januari 1664.

Haar man Daniel Jacobsz. Wildeman verzocht 14 november 1665 haar voorlopig te confineren, waarmee het stadsbestuur instemde.¹¹³ Zij waren op 13 mei 1661 te Schiedam gehuwd en hadden twee kinderen.¹¹⁴ Annitgen Andriesdr., die bij Jannitgen woonde, moest binnen 24 dagen de stad verlaten. Jannitgen werd opnieuw opgenomen 12 januari 1667.¹¹⁵

1664-1665: *Durf(gen) Pietersdr.*, provisioneel opgesloten 9 februari 1664, nadat zij een beroerte had gehad opgenomen in het gasthuis (1665), wegens diefstal gebannen uit de stad 22 november 1666 en op verzoek van haar dochter weer geplaattst in het Blauwhuis.¹¹⁶

Dankzij haar onderscheidende voornaam was Durfgen eenvoudig te traceren. Zij huwde eerst in 1611 met Cornelis Cornelisz. en een tweede keer in 1623 met Pieter Sijmonsz.¹¹⁷ Zij was turftonster. In 1626 legde zij de eed op de turfimpost af.¹¹⁸ Op 22 november 1660 stelde de burgemeesters haar aan als noodhelper van het turftonnen.¹¹⁹ Op 9 februari 1664 werd Durfgen wegens het verkopen van 'leenen hennip' opgesloten in het Blauwhuis. Een maand later bekende ze dat zij jarenlang gestolen goed had gekocht en een zekere Jochem Jansz. daartoe heeft aangezet. Ook Leendert Claesz. en zijn dochters Soetge en Claesge Leenders waren hierbij betrokken. Het vonnis van Durfgen luidde 12 jaar opsluiting. De al op leeftijd zijnde Durfgen (ze was geboren omstreeks 1584)¹²⁰ kreeg in december 1665 een beroerte. Haar dochter nam haar moeder in huis. Daarna is zij toch weer in het Blauwhuis

terecht gekomen. Haar dochter verzocht haar één jaar later te ontslaan en beloofde dat zij geen beroep op de armenkamer zou doen.

1664-1667, 1668: *Meijnsge Ariensdr. (Plasiers, Plasirs, Placiersz)*, weduwe van Maerten Dircksz. Santman,¹²¹ geconfindeerd 28 april 1664 en 'in den Banjaert gelogeed'.¹²²

Haar dochter Maertge Maertensdr. verzocht 5 juli 1666 haar te ontslaan omdat zij zeer slecht de kost kon verdienen, weer opgenomen 29 april 1667 wegens 'dronken drinken'. Als zij weer een godzalig en christelijk leven zou leiden, kon zij ontslagen worden.¹²³ Het stadsbestuur gaf 5 mei 1668 bevel tot redding van haar boedel rekening en bewijs te doen.¹²⁴

Het identificeren van deze dame was een lastige zaak omdat de informatie over haar zo diffuus was. De ene keer heet zij Meijnsge Plasiers (Placiers) de andere keer Meijnsge Maertensdr. Zij had een dochter Maertge Maertensdr. Hoe steekt dit in elkaar? Dit zou kunnen impliceren dat een Meijnsge was gehuwd met een Maerten uit welk huwelijk een dochter Maertge Maertensdr. is geboren. Onderzoek daarnaar leverde niets op. Er was nog een aanwijzing die kon worden nagetrokken. Over haar boedel waren curatoren benoemd.¹²⁵ Die kregen in 1668 toestemming haar huis te verkopen. De Schiedamse transportregisters gaven op dit punt uitsluitsel. Uit de transportakte van 24 maart 1668 komt naar voren hoe zij werkelijk heet: Meijnsge Ariensdr., weduwe van Maerten Dircksz. Santman. Meijnsge wordt met de voor-naam van haar man aangeduid, maar dan als patroniem. Dit sluit naadloos aan bij het gegeven dat zij een dochter Maertge Maertensdr. heeft. Die was gedoopt te Schiedam op 26 november 1634.¹²⁶

1664: *Trijntgen Jansdr. Coole*, uit het Blauwhuis ontslagen 26 juli 1664.¹²⁷

1666: *Lijsbeth Cornelisdr. Stolck*, turftonster,¹²⁸ huisvrouw van Frans Danielsz.¹²⁹ Op 23 januari 1666 verzocht Frans Danielsz. om zijn huisvrouw in het Blauwhuis te confineren. De burgemeesters droegen de baljuw op om met 'bequemste en gevoeglijkste middel' haar daarheen te brengen.¹³⁰

1666-1669: *Annitge (Jannitge) Claesdr.*, op verzoek van Jan Doom en haar broer Jacob Claesz. ontslagen uit het Blauwhuis om haar schulden te redden 13 maart 1666. Haar broers verzochten haar te ontslaan 27 mei 1669.¹³¹

1666-1667: *Maertge Gerritsdr.*, in de wandeling genaamd *Mutsge Volleugens*, voor zes jaar opgesloten 20 maart 1666.

Ruim een jaar later, op 30 juli 1667, verzocht haar moeder haar uit het Blauwhuis te ontslaan onder de toezegging dat zij in de toekomst zich zal gedragen en niet meer in hoerij of dronkenschap zal verlopen; bij overtreding zal zij de stad moeten verlaten.¹³²

1667: *Geertge Dircksdr.*, geconfindeerd 15 januari 1667.¹³³

Het gaat mogelijk om Geertge Dircksdr. Uijtenbroek (zie hierboven).

1667: *Trijntje Pietersdr.*, huisvrouw van Heijndrick Gerritsz. Valck, begr. Schiedam 22 mei 1667.¹³⁴

Op 28 februari 1667 maakt de notaris op verzoek van de familie een inventaris van de boedel van Trijntgen Pietersdr., weduwe van Heijndrick Gerritsz. Valck, die in het Blauwhuis woont. De boedel bestaat uit hout-, koper- en aardewerk.¹³⁵ Op 22 mei 1667 wordt Trijntje Pietersdr. in Schiedam begraven.

Wie was zij? Op 18 augustus 1660 was ze als jd. van Schiedam in ondertrouw gegaan met Heijndrick Gerritsz. Valck. Zij was geassisteerd met Trintge Brouwers, haar moeije en hij met Dammis Cornelisz. grootschipper, zijn bekende. Bij het opmaken van de inventaris waren ook twee familieleden aanwezig: haar zuster Neeltje Pietersdr. en haar tante Maertje Pietersdr. Bonstoe, weduwe van Job Aeldertsz. Hoewel we nu weten dat Neeltje en Trijntje Pietersdr. zusters zijn, biedt dat genealogisch niet echt perspectief. De klappers op de dopen Schiedam zijn ingericht op patroniem, niet op voornaam. Daarom richtte ik mijn blik op Maertje Pietersdr. Bonstoe. Toen zij op 18 augustus 1639 voor het Schiedamse gerecht huwde werd zij geassisteerd door Pieter Bonstoe, haar vader. Zijn volledige naam luidde Pieter Jacobsz. Bonstoe en hij was sinds 1624 lid van de Schiedamse vroedschap. Op 26 februari 1633 verkocht Pieter Jacobsz. Bonstoe een huis en erf aan de Haven aan zijn zwager Cornelis Pietersz. Brouwer. Cornelis was op 22 maart 1625 gehuwd met Trijntgen Pietersdr.; hij werd geassisteerd met Crijn Cornelisz. metselaar, zijn zwager en zij met haar moeder Trijn Jansdr. Licht op de familieverbanden werpt een testament van Maertge Willemsdr., de binnenmoeder van het Proveniershuis, dat zij op 27 juli 1668 maakte. Tot erfgenamen benoemde zij haar nichten Trijntje, Maertje en Sijtge Pietersdr. Bonstoe. Zij vermaakte aan Neeltje Pietersdr., dochter van Geertge Pietersdr. Bonstoe zaliger een gouden rozenobel. Neeltje Pietersdr. is de zuster van Trijntge Pietersdr., het beginpunt van deze zoektocht. Verder onderzoek leerde dat Geertie Pietersdr. Bonstoe op 4 mei 1629 met Pieter Danckertsz. blokmaker in ondertrouw ging, waarbij zij vergezeld werd met haar moeder Trijn Jansdr. Zij waren de ouders van Neeltje Pietersdr. (ged. 21 november 1634) en Trijntge Pietersdr. (ged. 1 april 1638). Tot slot nog een aardig detail. Dammis Cornelisz. grootschipper, die Heijndrick Gerritsz. Valck assisteerde, blijkt een neef van zijn echtgenote te zijn. Hij is gedoopt te Schiedam op 25 maart 1633 als zoon van Cornelis Pietersz. Brouwer en Trijntge Pietersdr. Bonstoe.

1667: *Margrita Rosou*, overl. Blauwhuis, begr. Schiedam 6 februari 1667.¹³⁶

Haar voogd en rentmeester was de in Amsterdam woonachtige Gerardt van der Poel. In 1667 stond er een rekening open van 350 gulden 5 stuiver aan verblijfskosten en van 28 gulden 13 stuiver aan dokterskosten.¹³⁷

(1667) 1673: *Louwisgen (Louwijs) Troost*, schuldeiseres in de boedel van Margrita Rosou (1667),¹³⁸ begr. Schiedam 23 februari 1673.

Louijsa (Louwi(j)sa) Troost, jd. van Brielle, dochter van Johan (Isaacksz.) Troost, notaris te Brielle, en Ida (Idetje) Willemsdr. de Vogel,¹³⁹ tr. (otr. Rotterdam 24 juli 1644, attestatie te trouwen naar Brielle 7 augustus 1644) Johan (Albertsz.) Troost, jm., wonend Lombardstraat te Rotterdam, notaris en procureur van het gerecht, secretaris

Hoge Vierschaar Schieland, begraven Rotterdam 20 augustus 1651. Zij lieten drie kinderen dopen te Rotterdam.

(1667) 1675: *Maria Sonnevelt*, schuldeiseres in de boedel van Margita Rosou (1667),¹⁴⁰ begr. Schiedam 2 mei 1675.

1668-1671: *Theuntge Teunisdr. (Thonisdr)*, uit het Hof van Beloijs naar het Blauwhuis overgebracht 27 februari 1668, ontslagen 24 april 1671.¹⁴¹

1669: *Arijaen Loijen*, had zich wederom in de drank verlopen.

Omdat zij ziek was, werd zij overgebracht naar het gasthuis 12 februari 1669.¹⁴²

1669, 1671, 1674, 1676, 1698:¹⁴³ *Aeltge (Aijltge) Maertensdr.*, opgenomen in het gasthuis 12 december 1698.¹⁴⁴

Bierkruier (bierwerker) Jacob Maertensz.¹⁴⁵ verzocht in 1669 om zijn zuster Aeltge Maertensdr. op zijn kosten in het Blauwhuis op te nemen. Na twee jaar vroeg hij haar weer eruit te laten. De burgemeesters wonnen advies in bij een schepen en de binnenvader van het Blauwhuis. Wat daar uitgekomen is, is niet bekend. Wel is bekend dat zij pas drie jaar later het Blauwhuis mocht verlaten. Aeltge had moeite zich in de zeventiende-eeuwse maatschappij van Schiedam staande te houden. Op 2 april 1676 lag er weer een verzoek bij de burgemeesters, dit keer van Coen Jacobsz. Ruijgert, een zoon van Jacob Maertensz. en Maertje Leendertsdr., die zich als naaste 'vrunden' (lees familieleden), haar lot hadden aangetrokken. Zij werd levenslang opgesloten. De kosten zouden gedragen worden door haar familie. Op langere termijn veroorzaakte dat een probleem. Hilbrand en Maerten Jacobsz., broers van Coen, zagen geen kans deze kosten op te brengen. Daarop stelde Coen voor zijn bijdrage tot een kwart te verhogen. Hij was meester-kleermaker en meermaals hoofdmann van het kleermakersgilde.¹⁴⁶

1669: *Arijaentge Teunisdr.*, ontslagen uit het Blauwhuis met de belofte zich vroom en eerlijk te dragen 27 april 1669.¹⁴⁷

1669: *Maartgen Maertensdr.*, begr. Schiedam 3 april 1669.

1669, 1684, 1691, 1696: *Jannetge Jansdr.*, wonend omtrent de Noordmolen.

Zij werd geschorst van het Heilig Avondmaal 12 mei-4 november 1669.¹⁴⁸ Op verzoek van haar man Jan Reijersz.¹⁴⁹ geconfineerd 9 december 1669 wegens 'debauch leven', weer opgenomen 22 januari 1684 en op 17 maart 1691 op verzoek van haar zoon Reijer Jansz. wegens aanhoudende dronkenschap. Op 9 april 1696 verzocht haar zoon haar uit het Blauwhuis te ontslaan en kreeg toestemming. Maar als er weer klachten kwamen, moest zij de stad verlaten.¹⁵⁰

1671-1672: *Claes(gie) Gerritsdr. Bruijno(o)gen*, vermeld 28 mei 1658,¹⁵¹ opgenomen wegens haar 'gedebaucheert leven' 29 februari 1671,¹⁵² ontslagen 22 februari 1672,¹⁵³ begraven Schiedam 8 december 1672.¹⁵⁴

De moeder van Claesgie, Jannetgen Jansdr., legde op 15 februari 1650 als turftonster de eed op de impost af.¹⁵⁵ Wegens haar gevorderde leeftijd bedankte zij op 21 juli 1670 daarvoor.¹⁵⁶ Een zoon van Jannetge en broer van Claesgie, Leendert Gerritsz. Bruijnogen, zat jaren lang als slaaf vast in Algiers. Hij voer op het schip Prins Willem van schipper Heijnrick Cornelisz. Dam, dat in 1661 te Algiers werd opgebracht.¹⁵⁷ Zijn moeder zette zich in om het hoge losgeld bij elkaar te krijgen. Op 27 augustus 1666 werd er een bedrag van 1346 gulden 10 stuiver aan de Rotterdamse boekverkooper Cornelis Jacobsz. den Abt (Apt) betaald, die in deze zaak als tussenpersoon fungeerde. Hij regelde een wisselbrief bij twee kooplieden uit Livorno.¹⁵⁸

Claesgie en Leendert waren dus kinderen van een 'Gerrit' en Jannetge Jansdr. In een akte van 10 november 1635 wordt Jannetge Jansdr., dochter van Jan Bruijnogen,¹⁵⁹ gehuwd met Gerrit Jansz. 'Meulenaer' genoemd als erfgename van Maertgen Gerritsdr., weduwe van Pieter Muijs.¹⁶⁰ Zij huwden Schiedam 28 okt. 1623 (gerecht): Gerrit Jansz., weduwnaar, en Jannetgen Jansdr., jd., beide van Schiedam, zij geassisteerd met haar moeder Pleuntgen Jansdr. De dopen van hun kinderen heb ik in Schiedam niet gevonden.

1671: *Lijsbeth Thomasdr.*, geconfineerd 29 februari 1671 wegens haar 'gedebaucheert' leven.¹⁶¹

Mogelijk begraven Schiedam 19 juli 1697 (toen verblijvend in het gasthuis).

1671: *Lijsbeth Cornelisdr. Pots*.¹⁶²

Haar moeder verzocht meermaals aan het stadsbestuur haar uit het Blauwhuis te ontslaan. Uiteindelijk kreeg zij 18 juli 1671 toestemming om naar Amsterdam te vertrekken. De toegang tot Schiedam werd haar voor zes jaar ontzegd.¹⁶³

1671-1672: *Maertge de Swart*, wegens haar goddeloos en lichtvaardig leven voor vier jaar in het Blauwhuis geconfineerd 5 oktober 1671, ontslagen 19 februari 1672.¹⁶⁴

Zij was een dochter van Magdalena de Swart (zie pagina 469) en werd begraven Schiedam 22 november 1680.¹⁶⁵

In Schiedam is geen nadere informatie over moeder en dochter gevonden. Mogelijk is er een relatie met Maertge Pauwels Swart, die 26 mei 1688 op bevel van het stadsbestuur Schiedam binnen acht dagen moest verlaten.¹⁶⁶

1672: *Geertje Dircksd.*, op 19 maart 1672 ontslagen op haar verzoek van haar 'vrunden'.¹⁶⁷

1672-1673: *Maertge (Maertje) van Beveren (van Beroere)*, verzocht ontslag 13 januari 1673.¹⁶⁸

Maertge van Beveren bleek op 18 mei 1672 in het Blauwhuis te zitten, toen het stadsbestuur opdracht gaf aan de heren Johan van der Meijden en Abraham van Cleef om een onderzoek in te stellen naar de erfenis van haar moeder, die gehuwd was met Arij Dirksz. Breur.¹⁶⁹

Met andere woorden: de moeder van Maertge van Beveren is een tweede keer gehuwd met Arij Dirksz. Breur. Het identificeren van Arij Dirksz. Breur bleek niet zo makkelijk. Ik vond dat hij een zoon liet begraven op 23 augustus 1643 en dat hij wielmaker was. Voorts bleek hij het nodige onroerend goed te bezitten. Dat spoor leidde uiteindelijk naar de verkoop van een huis voor de Raam op 10 maart 1674.¹⁷⁰ Pieterrella Jacobsdr., bejaarde dochter, dochter van Jannetgen Ariensdr., die een dochter was van Arie Dirksz. Breur voor de ene helft en Maertgen van Beveren, enig erfgename van Geertge Sieren, die gehuwd is geweest met de vz. Breur verkochten het. De burgemeesters waren goed geïnformeerd, want voordat haar moeder op 20 mei werd begraven, waren zij al op de hoogte van haar overlijden en ondernamen zij actie.¹⁷¹ De moeder van Maertje, Geertge Sieren, was in eerste echt gehuwd met Gerrit Jansz. Meulen de Jonge (1611). Uit dit huwelijk had zij een dochter Maertje Gerritsdr. Vermeulen die in 1636 huwde met soldaat Thomas Wes. Zij moet dezelfde zijn als Maertge van Beveren. Alleen: waarom heet zij Van Beveren en niet Meulen? Bij nadere analyse blijkt dat zij vernoemd is naar haar grootmoeder van vaderszijde: Maertje Claesdr. van Beveren, die in 1582 was gehuwd met Jan Gerritsz. Vermeulen (de Moele).¹⁷² Haar vader Claes (of Nicolaas) van Beveren maakte tot de reformatie deel uit van het stadsbestuur van Schiedam.¹⁷³

Schema 2.
Maertje Vermeulen alias *van Beveren* is vernoemd naar haar grootmoeder van vaderszijde Maertje Claesdr. van Beveren

Het wapen van Nicolaas Van Beveren, Gemeentearchief Schiedam, Wapenkaart Schiedam (midden links)

1673-1674: *Abigael Lotte(n)*, gehuwd met Johannes Hoeck, wolscheerder te Leiden (1657-1661), Delft (1673).¹⁷⁴

Abigael Lotte, jd. van Leiden, huwde (otr. Leiden 14-11-1657) Johannes Hoeck. Zij lieten in Leiden drie kinderen dopen. Abigael was een dochter van Dirc Lotten (Letten), beddenverkoper te Leiden,¹⁷⁵ en Jannetgen Maertensdr.¹⁷⁶

De Leidse wijnkoopster Maria Hoek, weduwe van meester Bennier, stelde zich garant voor de kosten van de opname van Abigael Lotte(n) (1673).¹⁷⁷ Zij zal verwant zijn aan de man van Abigael.

1674: *Neeltje Jansdr.*, dochter van Jan Loopuijt, die 8 september 1674 haar ontslag uit het Blauwhuis verzocht. Nadat de buitenvaders waren gekend, verleende het stadsbestuur toestemming.¹⁷⁸

Neeltje zal een dochter zijn van Jan Jansz. Loopuijt (de Jonge) en Adriaentje Cornelisdr., die in 1648 in Schiedam huwden. Haar vader was warmoezier en hoofdman van St. Elisabethgilde, het gilde van de warmoeziers, in 1676 en in 1680. Op 27 oktober 1664 werd hij aangesteld tot bewaarder van de Hoofdbrug of brugwachter, welke functie hij bekleedde tot zijn overlijden in 1688.¹⁷⁹ Daarnaast werd hij op 27 oktober 1674 benoemd tot ordinaris telder.¹⁸⁰

Het wapen van de familie Loopuyt (L.A.F. Barjesteh van Waalwijk van Doorn en C.E.G. ten Houte de Lange, Honderd Schiedamse Families van 1795 tot 1940. Liber Amicorum Mr. Dr. V.A.M. van der Burg (Gronsveld en Rotterdam 2010), pag. 314)

1674, 1680: *Lijsbeth Willemsdr. van Tuijrnout/Tuerhout*, woonde in de bovenkamer van het Blauwhuis, begr. Schiedam 31 augustus 1680.

Op 24 oktober 1674 legde één van de buitenvaders van het Blauwhuis, Dirck Theunisz. van Leeuwen, een notariële verklaring af. Enige van de opgesloten - in akte tuchtelingen genoemd - hadden hem verteld dat Lijsbeth Willemsdr. van Tuijrnout had gezegd dat de buitenvader haar 'oneerlijk' had aangeraakt. Om aan de geruchten een einde te maken werd Lijsbeth op het matje geroepen. Zij verklaarde: 'soude dat waer wesen dan was ick een hoer en vader Van Leeuwen een bouff, maer ick ken vader Van Leeuwen voor een eerlijck man'. Zij werd bestraft en kreeg een blok aan elk been.¹⁸¹

1674, 1682: *Anna van der Meer*, zat met Lijsbeth Willemsdr. van Tuijrnout en Maria de Lange in de bovenkamer van het Blauwhuis (1674),¹⁸² bestraft met een blok aan het been (1674), begr. Schiedam 6 november 1682.

1674: *Maria de Lange*, zat met Lijsbeth Willemsdr. van Tuijrnout en Anna van der Meer in de bovenkamer van het Blauwhuis (1674).¹⁸³

1676: *Maria Heemskerck*, uitgebroken uit het Blauwhuis in de nacht van 10 op 11 juni 1676 met twee andere 'commensalen'. De binnenvader Jacob Dircxsz. lichtte het stadsbestuur daarover in en verzocht haar opsporing.¹⁸⁴

1676: *Maertje Jacobsdr.*¹⁸⁵ Door haar buren werd 27 februari 1676 verzocht haar uit de detentie te ontslaan.¹⁸⁶

Mogelijk is zij dezelfde als Maertje Jacobsdr., de moeder van Jaepge Willemsdr., die verzocht dat haar dochter in de stad mocht blijven als zij zich goed zou gedragen (1668). Kort daarvoor had het stadsbestuur Jaepje gesommeerd binnen acht dagen de stad te verlaten.¹⁸⁷ Of is zij identiek met Maertje, de dochter van Neeltje Boene?

1676: *Biatricx Leendersdr.*, krankzinnig, geplaatst in het Blauwhuis 28 juni 1676.¹⁸⁸ Waarschijnlijk begraven Schiedam 28 oktober 1678 (wonend Hoogstraat).

1676: *Maertje ...*, dochter van *Neeltje Boene*, uitgebroken 7 september 1676.¹⁸⁹

Bij de notitie in de besogneboeken is het patroniem van Maertje niet vermeld. Dit beperkt de mogelijkheden om haar te identificeren. Het enige aanknopingspunt is haar moeder Neeltje Boene, een variant op Bonefaas. Mogelijk is zij dezelfde als Neeltje Boenen, van wie de ruiten in 1658 werden ingegooid en waarbij een andere geconfineerde, Maertgen Harmensdr., was betrokken.¹⁹⁰

Neeltje Boene huwde in Schiedam 8 december 1640 met Jacob Abrahamsz. Op 24 april 1654 vond de uitkoop plaats vanwege het overlijden van Jacob. Zij hadden vier kinderen: Jannetje, 9 jaar, Maertje 5 jaar, Jannetje (!) 3 jaar en Abram, 15 jaar.¹⁹¹ Van Maertje is een doop te vinden in Schiedam op 31 januari 1649 als dochter van Jacob Abrahamsz.¹⁹² Maertje was dus een Jacobsdochter.

1676, 1680, 1684: *Angeniesje Pietersdr. Coper*, huisvrouw van Esouw Jansz. de Boer,¹⁹³ uitgebroken 1676.

Angeniesje is gedoopt 29 augustus 1649 als dochter van Pieter Cornelisz. (Coper) en Aeltje Sidrechts (Sijdragsdr.) van der Have.

Op 15 juli 1676 liet Willem Coper het stadsbestuur weten dat zijn zuster die in het Blauwhuis zat, was uitgebroken. Dat is waarschijnlijk op 10 of 11 juni geweest toen meerdere vrouwen erin slaagden het Blauwhuis te ontvluchten.

Angeniesje was op verzoek van haar man daar geplaatst en hij betaalde ook de kosten van haar detentie. Vier jaar later, op 20 januari, verzocht haar zuster Cornelia Coper, gehuwd met Pieter Muis, of haar zuster 'gerelaxeert' mocht worden. Het stadsbestuur besloot hierin niet mee te gaan en een verzoek hiertoe van haar man af te wachten. Aan het einde van het jaar zat zij in het gasthuis, waarschijnlijk wegens ziekte. Op 21 december 1680 werd zij weer overgebracht naar het Blauwhuis, echter zonder het stadsbestuur daarvan te verwittigen. Dat haalde er een streep door en ontsloeg haar uit het Blauwhuis. Het leven van Angeniesje bleef problematisch, want vier jaar later zat zij weer vast. De regenten ontsloegen haar, mits zij zich niet misdroeg. Na drie maanden verviel zij weer in haar oude routine van aanhoudende dronkenschap en verzochten haar zuster en schoonzuster haar weer op te nemen.¹⁹⁴

1677: *Pleuntje Jansdr.*, wegens ziekte overgebracht naar het St. Jacobsgasthuis 4 januari 1677.¹⁹⁵

1677: *Ermpie Gerritsdr.*, huisvrouw van Pieter Stock.

Haar dochter en zusters verzochten 1 februari haar uit het Blauwhuis te ontslaan; zij zou naar Leiden gaan.¹⁹⁶

1677-1686: *Cybillle (Cibelle, Ceille, Sibilla, Zijbilla) Rijckraet*.¹⁹⁷

Vanaf 8 juli 1677 zat Cybillle in het Blauwhuis.¹⁹⁸ Opvallend is dat zij vrijwel altijd alleen met haar voornaam werd genoemd. De regenten van Blauwhuis informeerden op 12 juli 1684 het stadsbestuur dat er nog een bedrag van 296 gulden vanwege haar opname openstond.¹⁹⁹ Op 13 november van hetzelfde jaar vroeg Cybillle om uit het Blauwhuis te mogen worden ontslagen. Hierop zou het stadsbestuur brieven sturen naar de familie van Cybillle in Orsoy en in Düsseldorf om het openstaande bedrag te voldoen. De Schiedamse regenten gaven Pieter Jacobsz. Vermeer opdracht in Rotterdam daartoe contacten te leggen. Op 9 april 1685 kwam er bericht van Johan van Steelijn, één van de twee heren die zich borg hadden gesteld voor de kosten van de opname, maar de centjes kwamen niet. Vervolgens kreeg Jan van Lier opdracht om naar Orsoy te gaan en daar met het plaatselijke gerecht te overleggen. Cybillle bleef vastzitten tot de financiën waren geregeld. Dit was in ieder geval tot 18 maart 1686.²⁰⁰

1678: *Huijbertge Dirxsdr.*, weduwe van Simon Pietersz. van Velsen,²⁰¹ korenmeter te Rotterdam (1655); opgesloten in het Blauwhuis op 12 oktober 1678.²⁰²

1678-1679, 1684-1686: *Lijsbeth Stoffelsdr.*

Als jd. van Schiedam, trouwt Lijsbeth 1^e Schiedam 30 mei 1655 (geref.) Willem Thomasz. (waaruit een zoon Jan Willemsz.), tr. 2^e Schiedam 4 januari 1665 (geref.) Jan Weijnton (Wenckte, Wijntongh, Wington, Winton), jm., geboren Schotland, soldaat onder de compagnie van kapitein Willem Sanderlant.

Toen Lijsbeth Stoffelsdr. op 25 juni 1678 op verzoek van Jan Wenckte en haar zoon Jan Willemsz. werd opgenomen in het Blauwhuis was dat niet de eerste keer. Zij was al eerder opgesloten geweest. Uit de bronnen is niet gebleken wanneer. De reden was haar aanhoudende dronkenschap. Na een jaar detentie verzocht haar man haar toch weer te ontslaan. Daarna ging het een tijdje goed met Lijsbeth tot 1684, toen zij weer werd opgenomen. Na twee jaar verzocht haar man haar weer uit het Blauwhuis te ontslaan.²⁰³

1679: *Grietie Bogaerts/Boogaerts*, overgebracht naar het gasthuis 20 mei 1679.²⁰⁴

Begraven Schiedam 13 februari 1680 (uit het gasthuis uitgedragen tot Simon Flexenaar).

Het gaat hier om Margrieta of Grietge (Evertsdr.) Bogaerts uit Rotterdam. Zij was eerst gehuwd met Mathijs Leendertsz. Crane en daarna met Pieter Gerritsz. Groenrijs. Met haar tweede man verhuisde ze van Rotterdam naar Schiedam. Zij namen hun intrek in het Oude Mannenhuis, waar hij in 1664 overleed.²⁰⁵ Grietge was geboren omstreeks 1594.²⁰⁶ Simon Flexenaar informeerde bij haar Rotterdamse vrienden - lees familieleden - Vettekeuken en Van Ravesteijn waarom zij de akte over

de financiering van haar opname niet hadden willen tekenen en dus niet wilden bijdragen in de kosten.²⁰⁷

1679: *Pleuntgen Hendricxsdr.*, begr. Schiedam 23 oktober 1679.

1679: *Maria de Graeff*, heeft in Geervliet gewoond, begr. Schiedam 23 december 1679.

Waarschijnlijk is zij identiek met Maartje Jacobsdr. de Graeff die samen met Arie Jacobsz. de Graeff op 29 mei 1668 land verkocht te Geervliet.²⁰⁸

1680: *Lijsbeth Gorisdr.*, begr. Schiedam 23 januari 1680.

1683: *Neeltie Cornelisdr.*, begr. Schiedam 27 september 1683.

1683: *Geertge Maertensdr.*, huisvrouw van Cornelis Jansz. Gunst,²⁰⁹ zeevarende man, 6 februari 1683 opgenomen wegens roekeloos en ongebonden leven en drinken, ontslagen 31 mei 1683.²¹⁰ (vgl. 1689).

1684: *Maria Vogelaers*, in het Blauwhuis 9 juli 1684.²¹¹

1684: *de huisvrouw van Jacob Dircxsz.*

Op 18 februari 1684 werd de buitenvader van het Blauwhuis om advies gevraagd over het gedrag van deze vrouw. Als zij zich gedroeg, kon zij worden ontslagen. Het zou om de vrouw van Jacob Dircxsz. Coppershoorn kunnen gaan. Zij heette Anneken Adolphsdr. van Goldersteijn. Jacob was schoolmeester, binnenvader (1667-1676, 1689-1690) van het Blauwhuis, en tenslotte ziekentrooster of krankbezoeker te Schiedam.

1685: *Neeltje Jansdr.*, dochter van Neeltie Centie, provisioneel gedetineerd 14 juli 1685.²¹²

1685-1687: *Catharina Jansdr. van Lier*, dochter van Jan Pietersz. van Lier.²¹³

Catharina werd opgesloten wegens 'quadt en ergelijck leven' op 1 september 1685.²¹⁴ Op 30 september 1686 overhandigde Neeltje Leendersdr. het stadsbestuur een briefje van haar broer Pieter Jansz. van Lier, wonende op 'Oostenburgh' in Amsterdam,²¹⁵ waarin hij verzocht om zijn zuster naar Amsterdam te sturen. Die toestemming wilde het bestuur wel geven als hij persoonlijk de zaak kwam toelichten of daartoe een procuratie gaf. Daarop machtigde hij op 6 oktober Neeltje Leendersdr., de huisvrouw van Jacobus Duijvelant, uit Rotterdam. Pas op 12 juli 1687 werd Catharina ontslagen en vertrok zij naar Amsterdam, uiteraard onder de belofte zich voortaan goed te gedragen.²¹⁶

1685: *Leutge Sente*, verbleef in het Blauwhuis 15 december 1685.

Haar moeder werd aangezegd om levensmiddelen te verstrekken en als zij dat niet deed, moest zij haar dochter uit het Blauwhuis halen.²¹⁷

1686-1687: *Helena Hoetvelt*, opgenomen, gecontinueerd 27 april 1686, ontslagen 12 juli 1687.²¹⁸

Een kind van Helena Hoetvelt werd begraven Schiedam 3 februari 1678.

1686-1687: *Bastiaentgen Hendricxsdr.*, opgenomen 24 augustus 1686.

Haar moeder Maertgen Bastiaensdr. verzocht 1 maart 1687 haar uit het Blauwhuis te ontslaan. Dit werd toegestaan als zij haar dochter meenam om buiten de stad te gaan wonen. Indien zij zou terugkeren, dan zou zij weer naar het Blauwhuis worden gebracht.²¹⁹

1686: *Annetje (Annetje) Cornelisdr. Harcke*, 'paepse geestelijke dochter' [= wrs. 'kloppje'], om haar kwaad leven opgenomen 18 november 1686.²²⁰

Mogelijk is zij identiek met Annetgen Harcke, die dienstmaagd was bij Maertijntje Cornelisdr. (1656).²²¹

1687: *Margrieta Houtman*, van Utrecht, beviel op 1 november 1687 van een zoon.²²²

Zwanger in het Blauwhuis

Op 23 augustus 1687 informeerden de regenten van het Blauwhuis het stadsbestuur dat één van hun bewoonsters, namelijk Margrieta Houtman, zwanger was. Naar verluid was het van een soldaat of ruiter die in 's-Gravenhage in garnizoen lag. De burgemeesters zaten met de zaak in hun maag en vroegen de vroedschap om advies. De burgemeesters startten een onderzoek om na te gaan hoe dit nu in hemelsnaam heeft kunnen gebeuren. Als eerste riepen zij de binnenvader op het matje. Het meisje van de binnenvader was op een vrijdag - de precieze datum werd genoemd - naar regent Laurens van der Wiel om hem te zeggen dat er twee personen in het Blauwhuis waren gekomen, namelijk de zoon van Susanna Kraij en een ander, die vroegen om een 'maeltie' met Margrieta te mogen gebruiken. Daarna werden de regenten aan de tand gevoeld. Zij hadden inderdaad toestemming gegeven, maar bevelen dat het meisje 'oog int zeijl' zou houden. Niemand blijkt verantwoordelijk te zijn, zodat de precieze toedracht een mysterie blijft. Het stadsbestuur besloot wel dat de buitenregenten de kosten van de bevalling en daaraan verdere kosten voor hun rekening moesten nemen. Verder gaven zij de regenten opdracht de persoon die haar bezwangerd had aan te zeggen haar te trouwen met consent van haar vader.²²³

1687: *Geertge Jaques*, schoonzuster was Tanneke Jansdr.

Op 19 november 1687 sloot het stadsbestuur Geertge Jaques voor de tweede maal op in het Blauwhuis omdat zij zich weer dagelijks in de drank 'verliep'. Navraag bij Tanneken Jansdr.,²²⁴ haar behuwd zuster, en burens leerde dat Geertge door 'geschapen staet groote ongemacken' niet in staat was in haar huis te wonen.²²⁵ Had haar

drankgedrag haar verstandelijke vermogens aangetast, iets wat we tegenwoordig het syndroom van Korsakov noemen?

1687: *Lijsbeth Hendricxsdr.*, op verzoek van haar moeder Lijsbeth Pietersdr. 22 december 1687 opgesloten wegens haar ‘godeloos en lichtveerdich’ leven.

Lijsbeth Hendricxsdr. had een kind, dertien weken oud, waarvan zij zei dat de getrouwde Gerrit Claesz. de vader was.²²⁶

1687: *Arijaentgen Uijtendoren*, gedetineerd 15 november 1687, mocht onder de belofte zich wel en eerlijk te gedragen bij haar broer gaan wonen onder zijn toezicht en dat van Dirck Cornelisz. van Luchtigheid.²²⁷

Zij is waarschijnlijk rooms-katholiek en mogelijk een zuster van de volgende vrouw.

1687, 1693: *Maertie Ariensdr. (Uijtendoorn)*, begr. Schiedam 26 december 1693.

Pieter Jaspersz. en Jan Jacobsz. de Vette, voogden over Maertgen Ariensdr. Uijtendoorn, verzochten op 1 februari 1687 haar wegens haar dronkenschap en ergelijk leven in het Blauwhuis op te sluiten, echter wel buiten lasten van de stad.²²⁸ Maertie is waarschijnlijk rooms-katholiek en mogelijk dochter van Arent Jaspersz. Uijtendoorn uit Kethel.²²⁹

1688: *Claesje Lourisdr.*²³⁰

Op 21 februari 1688 verscheen Jacomijntgen Hendricxsdr., huisvrouw van Claes Lourisz., voor de heren van de wet. Zij werd geassisteerd met Pieter Jansz. Baen en verzocht haar dochter Claesje Lourisdr. uit het Blauwhuis te ontslaan in de hoop dat zij haar leven zou beteren. Het stadsbestuur was akkoord als zij onder het gezag van haar moeder en in haar huis opgenomen zou worden.²³¹

1688-1691: *Trijntgen Ariensdr. Bos(ch)* (= *Bosselaer*), huisvrouw van Gerrit Luijten, op 8 mei 1688 op verzoek van haar echtgenoot en Gijsbert Verwal en Willem Bosch wegens haar drankgedrag opgenomen.²³²

Trijntgen Bosch, die eigenlijk Bosselaer heette, in de spreektaal afgekort tot ‘Bos(ch)’, heeft zich tijdens haar detentie goed gedragen. Toen haar zuster Annetgen Arijensdr. Bosselaer, gehuwd met Gijsbert Jacobsz. Verwal, op 7 april 1691 verzocht haar te ontslaan was dat aanleiding haar uit het Blauwhuis te ‘relaxeren’.²³³

Trijntgen Ariensdr. Bosselaar alias Bos(ch), gedoopt Schiedam 26 februari 1648, dochter van Arien Willemsz. Bosselaar en Maertgen Pietersdr., tr. (otr. Vlaardingen sept. 1672) Gerrit Luijten, gedoopt Vlaardingen 20 februari 1650, timmerman op het oorlogsschip ‘De Faem’ (1674), zoon van Habakuk Gerritsz. Luijten, meester-chirurgijn, en Sara Fransdr. van der Houve.²³⁴

1689: *Sijbertje (Sijbregje) Teunisdr.*, huisvrouw van Barent Arijensz. Overbeeck(e), meester-smid te Schiedam (1689).

Zij was 7 maart 1689 opgenomen wegens haar ‘godeloos leven’. Op 12 december 1689 werd zij door het Schiedamse gerecht veroordeeld tot geseling, ‘op de kaeck’

staan en tenslotte verbanning van 50 jaar. Zij lieten twee kinderen in Schiedam dopen (1685, 1687) en woonden later in Petten (1699).²³⁵

1689: *Jannetje Cornelisdr.*, 4 juni 1689 geconfindeerd wegens ‘ongebonde en reijckeloos leeven’.²³⁶

Zij had een zuster Maartge Cornelisdr.

1689: *Geertje Maartensdr.*, ontslagen 4 juni 1689 (vgl. 1683).

Op 4 juni 1689 verzochten Dieuwertge Tobiasdr. en de vrouw van N. van Lugtigheijt om Geertje Maartensdr. uit het Blauwhuis te ontslaan, hetgeen werd toegestaan.²³⁷

De vrouw van Lugtigheijt zal Maertge Maertensdr. van der Hil zijn. Zij ging 19 augustus 1667 als jd. van Bleiswijk te Schiedam in ondertrouw (gerecht) met Dirck Cornelisz. van Luchtigheid. Wellicht is Geertje Maertensdr. haar zuster. Wat de relatie met Dieuwertge Tobiasdr. is, kon niet worden vastgesteld. Haar komen we wel in relatie met een andere commensaal tegen, namelijk Grietje Abrahamsdr. Dat was de schoonzuster van Dieuwertge.

1689-1690, 1692: *Grietje Heijndricksdr. (Abrahamsdr.?)*, huisvrouw van Steven Willemsz.

Op 10 oktober 1689 verzocht Annetge Stevensdr., de vrouw van Willem Willemsz. om haar moeder Grietje Abrahamsdr., huisvrouw van Steven Willemsz. wegens haar ‘droncke drincke en argel[ijck] leeve’ in het Blauwhuis op te nemen. Steven was op dat moment ‘buitenlands’. Op 25 februari 1690 deed Annetge een verzoek haar weer te ontslaan. Dat was akkoord onder de ‘groote belofte’ van beterschap.²³⁸

Er is wel iets opmerkelijks aan de hand. Op 11 maart 1662 vond voor het gerecht van Schiedam de ondertrouw plaats van Steven Willemsz. met Grietje Heijndricksdr. Een ander patroniem dus. Toen haar dochter Annetje Stevensdr. in 1689 huwde met Willem Willemsz. Randel werd zij geassisteerd door haar moeder Grietje Hendricxsdr. Het gaat dus ontegenzeggelijk om dezelfde persoon, maar waarom zij Grietje Abrahamsdr. werd genoemd, blijft onduidelijk. Later is zij nog een keer opgenomen: in 1692 op verzoek van Willem Willemsz. en Dieuwertje Tobiasdr. omdat zij zich weer verliep in de drank.²³⁹ De laatste is een behuwd zuster van Grietje, die haar bij haar huwelijk assisteerde. Dieuwertje was gehuwd met haar broer Arijen Henricxsz.

1690: *Renske (Rinske) van Brunsveld*, weduwe van dr. Johannes Atsma, ontslagen uit het Blauwhuis 31 maart 1690.

Een opvallende bewoonster van het Blauwhuis vanwege haar herkomst en achtergrond is Renske van Brunsveld. Zij kwam uit Leeuwarden, waar haar man advocaat-generaal bij het Hof van Friesland was. Op 31 maart 1690 verklaarden de buitenregenten en de binnenvader dat zij die dag uit het Blauwhuis was ontslagen. De reden waarom zij was opgenomen, is niet bekend. Mogelijk heeft het overlijden van haar man in december 1689 daarin een rol gespeeld. Op 31 maart 1690 liet zij een akte opmaken waarin zij de helft van haar inkomsten, zij had onder andere twee huizen in de Ooststraat in de Friese hoofdstad, aan haar kinderen schonk. Het Hof

van Friesland besloot anders en gaf opdracht dit ongedaan te maken en op 14 oktober 1690 werd de akte geroyeerd.²⁴⁰

1692: *Maria Bartelsdr. (van der Bregge)*. Op 20 februari 1692 verzochten haar kinderen Abraham en Bartholomeus van Barthem om haar opname wegens haar ergerlijk leven provisieel te continueren.²⁴¹

Maria Bartelsdr. (van der Bregge), geboren Rotterdam 1628/1629 of 1634/1635, ingekocht in het proveniershuis van Schiedam 12 februari 1688 voor 1550 gulden op het bovenkamertje (oud 53 jaar), overl. 11 december 1705,²⁴² begr. Rotterdam 16 december 1705 (Grote Kerk, 76 jaar), dochter van Bartholomeus Ariensz. van der Bregge, bleker op de blekerij 'Den Hoop Sonder Maet', later genaamd 'Het Wapen van Engeland' te Rotterdam, en Lijntje Bastiaensdr., trouwt Rotterdam 13 mei 1659 Dirck Abrahamsz. van Barthem, jm. van Rotterdam, makelaar, begraven Rotterdam 5 februari 1681.²⁴³

1694-1695: *Elisabeth/Lijsbeth Wijngaeff* alias *Karolus/Cornelis Wijngaeff*.

Vrouw of toch man?

Toen vagebond Cornelis Wijngaef in 1732 was opgepakt en voor het Hof van Holland verscheen, legde hij een verklaring af waarin hij zijn bijzondere levensloop onthulde. Hij vertelde dat hij geboren was als vrouw en was gedoopt als Lijsbeth. Toen hij veertien was, was hij gehuwd met Jan Witz. Haar echtgenoot ontdekte dat geslachtsgemeenschap met hem niet mogelijk was. Daarop besloten zijn ouders hem op te sluiten in het Blauwhuis te Schiedam. Nadat hij daar zes maanden zat, werd hij op verzoek van de baljuw onderzocht door de stadsarts. Nadat ontdekt was dat hij een man was, kreeg hij de opdracht manskleren te dragen. Eenmaal vrij vertrok hij naar Engeland en noemde zich Karolus Wijngaeff. Bij terugkomst in de Republiek trouwde hij met een vrouw maar dat eindigde al snel omdat hij werd gearresteerd wegens bedelarij en landloperij.²⁴⁴

AFKORTINGEN

ELO	Erfgoed Leiden en Omstreken
GAS	Gemeentearchief Schiedam
HAW	Historisch Archief Westland te Naaldwijk
ona	oud notarieel archief
ra	rechtelijk archief
SAD	Stadsarchief Delft
SAR	Stadsarchief Rotterdam
SAV	Stadsarchief Vlaardingen
SAVP	Streekarchief Voorne-Putten, Brielle

NOTEN

1. G. van der Feijst, *Geschiedenis van Schiedam* (Schiedam 1975), pag. 160-165.
2. GAS, stadsbestuur Schiedam 3, fol. 102v., 18-1-1644 en fol. 105v., 7-6-1644.
3. GAS, stadsbestuur Schiedam 318, fol. 11-11v.
4. GAS, stadsbestuur Schiedam 318, fol. 47v.-51v.
5. De term Blauwhuis komt als belending al voor op 9-6-1607 (GAS, gerechten Schiedam 333, fol. 155). De regenten van het Blauwhuis waren ook regent van het Pesthuis (J.H. van der Minne, 'De vroegere Regeerders van Schiedam', in *De Wapenheraut* 2 (1898), pag. 205-206 (regenten van het Pest- en Blauwhuis). Als leden van de vroedschap zonder geldige reden bij de vergaderingen afwezig waren, kwam de aan hen opgelegde boete ten goede aan het Blauwhuis (GAS, stadsbestuur Schiedam 2, fol. 366).
6. GAS, stadsbestuur Schiedam 349, 19-10-1687.
7. Van der Feijst, pag. 163-164. Daarna was het Blauwhuis gevestigd aan de Lange Nieuwstraat.
8. GAS, stadsbestuur Schiedam 343, fol. 26v., 28-4-1664.
9. GAS, ona Schiedam 764, pag. 789, 24-10-1674.
10. GAS, stadsbestuur Schiedam 282.
11. GAS, ona Schiedam 764, pag. 789, 24-10-1674.
12. Zie Neeltje Cornelisdr.
13. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 15-7-1676. Waarschijnlijk behoorde daarbij ook Maertje, dochter van Neeltje Boene (idem, 7-9-1676).
14. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 26-10-1676.
15. GAS, stadsbestuur Schiedam 346, 4-12-1679.
16. Een steekproef in de Schiedamse kerkenraadshandelingen leert dat daarin geen informatie over hen te vinden is. Misschien kwam die in de vergaderingen wel aan de orde, maar dat is in de verslagen niet vastgelegd.
17. Die zijn bijna volledig voor de onderzochte periode bewaard gebleven, behalve van 1685 is er geen besogneboek.
18. GAS, St. Jacobsgasthuis 103, rekening 1640; stadsbestuur Schiedam 250, 11-1-1651; stadsbestuur Schiedam 341, fol. 125v., 28-5-1657 (ontslag tegen de Schiedamse kermis) en 253, 31-5-1666 (ontslag 'mits zij zich niet verloopt').
19. GAS, St. Jacobsgasthuis 103, twee betalingen door hem gedaan voor Trijn Roelen van 29-9-1640 en 14-12-1641 van f 0-18-0.
20. Léon van der Hoeven, 'Tets over de familie Allart', in *Ons Voorgeslacht* 80 (2025), pag. 457-462.
21. GAS, St. Jacobsgasthuis 103, 3-9-1644. Zijn niet met name genoemde zuster is aangezegd dat het gasthuis niet meer voor zijn onderhoud zal zorgdragen.
22. Van der Feijst, pag. 162. Hij verwijst naar OAA 319, 18-1-1644 (dat is nu stadsbestuur Schiedam 318, fol. 11v.).
23. GAS, stadsbestuur Schiedam 250; L.A. Abma, 'Tets over het befaamde Blauwhuis. Het was een verbeterhuis voor drankzuchtige vrouwen', in *Nieuwe Schiedamsche Courant* 25 februari 1959, pag. 2.
24. GAS, ona Schiedam 769, pag. 848.
25. GAS, stadsbestuur Schiedam 341, fol. 51v., 1649.
26. Trouwen Schiedam, otr. Schiedam (gerecht) 12-8-1634: Jan Rochusz., jm., geassisteerd met Jan Harmansz., zijn neef, en Hester Pietersdr., jd., beiden van Schiedam, geassisteerd met Grietgen Jansdr., haar moeder.
27. GAS, stadsbestuur Schiedam 341, fol. 73.
28. Idem, fol. 88v., 8-6-1652: De man van Hester Pietersdr. geconsenteerd zijn vrouw uit het pesthuis te mogen halen met kennis van de vader van het vz. Pesthuis.
29. GAS, stadsbestuur Schiedam 341, fol. 51v., 24-5-1649: Hester van Dort voor twee jaar kamerhuur 36 gld.
30. Zij was op 2-12-1647 49 jaar oud en dus geboren 1597/1598 (GAS, ona Schiedam 757, pag. 527).
31. GAS, stadsbestuur Schiedam 3, fol. 182v., 11-12-1650 en 341, fol. 76; gerechten Schiedam 201, fol. 206, 2-12-1651.
32. GAS, gerechten Schiedam 196, fol. 34, 15-11-1628: Ariaentgen Joppen, huysvrouw van Arent Luijten, contra Louris Heijncxsz. schrijnwerker. Eist betaling van 37 gld. 10 st. wegens gehaalde waren.
33. GAS, stadsbestuur Schiedam 250. Gedaan door Matthijs Dirxsz. gehuwd met haar zuster.
34. GAS, stadsbestuur Schiedam 250. Op 15 april 1656 gaf het stadsbestuur consent aan Mathijs Dirxsz. om de door haar nagelaten goederen te verkopen.
35. Trouwen Schiedam, otr. Schiedam (gerecht) 22-3-1614: Arent Willemsz. [Luijte], jm., geassisteerd met Bastiaen Arentsz., zijn zwager met Arijantgen Joppen, jd., geassisteerd met Aeltgen Joppen, haar zuster, beiden van Schiedam.
36. GAS, stadsbestuur Schiedam 250.
37. GAS, stadsbestuur Schiedam 250; Anthonius van der Tuijn en Henk van der Waag, m.m.v. Paul Flippo en Gerard de Puij, 'Parenteel van Jacob Arentsz. Smid te Schiedam', in *Hollandse Parentelen vóór 1650* (Rotterdam 2017), deel I, pag. 65. Machteld Willemsdr. Bosselaer (Borsselaer) was gehuwd met grootschipper Willem Arentsz. Luijte.

38. GAS, stadsbestuur Schiedam 250, 11-1-1651.
39. Idem, 24-4-1645: Abma, Iets, pag. 2.
40. GAS, stadsbestuur Schiedam 341, fol. 81, 11-12-1651 (verzoek opname) en 250, 18-4-1654 (verzoek ontslag). Op 27-4-1654 beloofde zij zich 'eerlijk' te zullen gedragen; 343, 11-2-1674.
41. Het is niet gebleken hoe zij verwant is.
42. GAS, gerechten Schiedam 196, fol. 42v., 2-12-1628: Ariaen Cornelisz. Molswijk en Jan Fransz. de Bruijcker contra Dirck Meijndertsz. bakker. Eis 77 gld. over verschenen huishuur namelijk 5 gld. over eerste jaar huishuur verschenen 1626, 57 gld. Allerheiligen 1627 en 1628 tot 36 gld.
43. GAS, gerechten Schiedam 197, fol. 269, 7-7-1630.
44. De huisvrouw van Gillis Maartensz. van Pelt.
45. GAS, gerechten Schiedam 579, pag. 171, 10-8-1643: 55 jaar en pag. 312, 26-11-1646: 60 jaar.
46. GAS, gerechten Schiedam 579, pag. 96, 25-1-1642; gerechten Schiedam 199, fol. 16v., 17-1-1642 en fol. 22, 22-2-1642; gerechten Schiedam 200, fol. 35, 11-8-1646; gerechten Schiedam 579, pag. 349, 2-11-1647.
47. Trouwen Schiedam, otr. Schiedam (gerecht) 15-2-1615: Gillis Maertensz., jm. van Schiedam en Aechtgen Joppen, jd. van Bleiswijk. Zij werd begraven Schiedam 9-12-1654 als de huisvrouw van Gillis van Pelt.
48. GAS, stadsbestuur Schiedam 250; Abma, Iets, pag. 2.
49. GAS, stadsbestuur Schiedam 250, 6-10-1652; 10-1-1654; Abma, Iets, pag. 2.
50. GAS, stadsbestuur Schiedam 343; Jaepge is dan 26 jaar.
51. GAS, stadsbestuur Schiedam 253.
52. GAS, stadsbestuur Schiedam 250, 24-5-1653 (notitie in de marge van 2-8-1653).
53. Trouwen Schiedam, otr. Schiedam 19-12-1648 (gerecht, niet geref.): Hans Tulbrouck, wedr. van Antwerpen, geassisteerd met Cornelis Stevensz., zijn goede bekende, won. alhier, en Geertge Dirxszdr., jd., geassisteerd met Dirck Jansz., haar vader (in de marge: 'nota op het stadhuijs te trouwen').
54. GAS, ona Schiedam 744, pag. 223, 12-2-1650; SAR, ona Rotterdam 84, akte 460, 28-1-1628 verkoop van de helft van een huis oostzijde van de Nieuwe Haven Rotterdam; Dirck Jansz. Uijtenbroek, begr. Schiedam 4-6-1653, won. Achterweg.
55. GAS, stadsbestuur Schiedam 250.
56. GAS, ona Schiedam 770, pag. 1456, 21-12-1654.
57. Hartich en Neeltgen zijn waarschijnlijk kinderen van Cornelis Cornelisz. jonge Reus, die op 29-11-1626 in Maassluis een dochter Maertgen liet dopen. Een Cornelis Cornelisz. Reus en zijn vrouw Emmigte Dirckszdr. werden weer tot het Heilig Avondmaal toegelaten met Pasen 1620 (Geb van Doornik en Adri van Vliet, *Resolutieboek No 1 van de gereformeerde kerk te Maassluis 1598-1628* (Maassluis 2023), fol. 124).
58. GAS, gerechten Schiedam 41, 2-1-1657 en 580, fol. 114, 9-7-1657.
59. SAV, ona Maassluis 4 (v/h 5490), akte 400, 14-6-1644 (met dank aan Jaap Heemskerk); SAD, Losse Aanwinsten 604, fol. 406.
60. GAS, gerechten Schiedam 580, fol. 114, 9-7-1657.
61. GAS, gerechten Schiedam 583, pag. 245, 2-1-1635.
62. Trouwen Schiedam, otr. Schiedam 16 (?)-10-1660 (gerecht)/tr. Kethel 31-10-1660 (gereef.): Francoijs Crijnen, jm., geb. Oostende, geassisteerd met Sr. Sparrenburch, zijn goede bekende, en Jannetgen Ockers, jd. van Schiedam, geassisteerd met Lijsbeth Cruijck, haar nicht.
63. GAS, stadsbestuur Schiedam 341, pag. 120, 13-11-1656. Haar zusters worden niet met naam genoemd.
64. GAS, gerechten Schiedam 580, fol. 114, 9-7-1657.
65. GAS, stadsbestuur Schiedam 341, fol. 125v., 2-6-1657, 250, 1-12-1657 en 253, 27-4-1669.
66. GAS, stadsbestuur Schiedam 250 en 253, 15-6-1658.
67. GAS, stadsbestuur Schiedam 580, fol. 1, 23-1-1654: 41 jaar.
68. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 17-12-1661; 5-11-1662 en 8-10-1663.
69. GAS, stadsbestuur Schiedam 253 (op eigen kosten).
70. GAS, gerechten Schiedam 41, 1-4-1658.
71. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 6-5-1658; 16-11-1658, 1-11-1660; 7-11-1660; 13-8-1661; 3-8-1665; 13-3-1666, 26-3-1667, 5-10-1671, 20-2-1672 en 343, fol. 86, 13-11-1673.
72. Trouwen Schiedam, otr. Schiedam 10-12-1638 (gerecht): Thijs Meusse, jm., geassisteerd met Meeus Tijse, zijn vader en Annetgen Rochusdr., jd., beiden van Schiedam, geassisteerd met Lijsbeth Jansdr., haar moeder.
73. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 31-5-1666 (onderhouden door de armenkamers).
74. Idem, 7-4-1659, 21-4-1659, 22-5-1660, 7-6-1660, 24-4-1670, 1-2-1676 en 18-12-1676.
75. Idem, 21-2-1659, 2-10-1660, 4-10-1660, 9-5-1667 en 31-3-1668.
76. Idem, 8-5-1660. Op verzoek van Willem Leendertsz. Bisschop, neef en schriftelijke last hebbende van Haesge Fransdr., moeder van Jannetge Pietersdr., dat Jannetge in het Blauwe Huis opgenomen zal worden op zijn kosten.
77. L.M. van der Hoeven, 'Proeve van een genealogie Brouwhuijs', in *Mededelingenblad* (NGV afd. Delfland) 15 (2006), nummer

- 4, pag. 1236-1244 (ook raadpleegbaar via HoGenDa), zie ook A. van der Tuijn e.a., Parenteel, pag. 186-187.
78. GAS, stadsbestuur Schiedam 253: Aijltge Jorisdr. in het Blauwhuis.
79. GAS, gerechten Schiedam 579, pag. 281, 8-6-1646; gerechten Schiedam 197, fol. 120, 18-5-1633; stadsbestuur 253, 6-8-1658 (zal dagelijks water doorlaten).
80. GAS, gerechten Schiedam 41, 5-7-1660.
81. GAS, gerechten Schiedam 580, fol. 5v., 2-5-1653.
82. GAS, gerechten Schiedam 583, pag. 62, 25-9-1676.
83. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 12-7-1660.
84. GAS, gerechten Schiedam 202, 20-9-1653: Jacob van der Dussen, gewezen brouwer in de Bril, contra Geertge Capteijns, f 9-6-o.
85. Léon van der Hoeven, 'Buitenechtelijke kinderen in Schiedam (1667-1677)', in *Ons Voorgeslacht* 80 (2025), pag. 444-447.
86. GAS, stadsbestuur Schiedam 253.
87. Idem.
88. GAS, gerechten Schiedam 342, fol. 76, 6-8-1644; weeskamer Schiedam 1616, fol. 158v., 6-5-1652; stadsbestuur Schiedam 253, 2-8-1660; gerechten Schiedam 345, fol. 88, 9-10-1660.
89. GAS, stadsbestuur Schiedam 343, pag. 4.
90. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 25-9-1660 (moeder draagt de kosten voor haar opname) en 13-8-1661.
91. ELO, ra Leiden 79Y, fol. 270, 15-6-1673 en fol. 274 (scan 298-299), 27-10-1673. Zij heeft twee zusters: Franchijne Fransdr. Favenne en Rebecca Fransdr. Favenne. Jannetje is mogelijk begr. Leiden 10/17-6-1673 (wonend bij de Menistenkerk, Pieterskerk).
92. Zij huwden te Leiden 21-9-1636 (gerecht). Dat het hier om de ouders van Jannetje Fransdr. gaat, blijkt uit het gegeven dat Sara Gijsbertsdr. als moeder heeft laten optekenen dat zij in Utrecht is geboren.
93. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 21-5-1663.
94. GAS, stadsbestuur Schiedam 253. Uit het Tuchthuis ontslagen.
95. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 20-2-1661 en 345, fol. 26v., 28-4-1664.
96. GAS, weeskamer Schiedam 1614, fol. 274.
97. GAS, gerechten Schiedam 576, pag. 225, 30-6-1616: Jan Barthoutsz. Annocque, 24 jaar: stadsbestuur Schiedam 3591, fol. 12v.; ibid. 343, fol. 45, 20-12-1666; Dick M. Annokkee, *Hanoke, Annocque, Annokkee. De geschiedenis van een Hollands geslacht (1384-1984)* (z.pl. 2001), pag. 312-313.
98. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 15-1-1661, 31-5-1666, 19-1-1669 en 13-11-1673.
99. Trouwen Schiedam, otr. Schiedam 27-5-1639 (gerecht): Gillis Cornelisz. beenhakker, wedr., geassisteerd met Sier Cornelisz., zijn zwager met Machtelt Jansdr., jd., beiden van Schiedam, geassisteerd met Sijtgen Pietersdr., haar moeije.
100. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 15-1-1661, 31-5-1666, 19-1-1669 en 13-11-1673.
101. Trouwen Schiedam, otr. Schiedam 18-10-1654 (gerecht): Pieter Hendricksz., jm. van Schiedam, en Sijtge Jansdr., wed. van Delft, met attestatie van Delft; trouwen Delft, otr. Delft 17-10-1654 (gerecht): Pieter Hendricx, jm. tot Schiedam, en Sijtgen Jans, wed. van Jan Barentsz., wonend in de Molsteeg, attestatie om te Vlaardingen te trouwen 1-11-1654.
102. SAD, weeskamer Delft 465, fol. 14, 24-10-1654.
103. GAS, gerechten Schiedam 580, fol. 241v., 29-6-1658 en 581. Waarschijnlijk is hij dezelfde als Thomas Jansz. de Bies, dienaar van justitie te Schiedam op 15-9-1653 (GAS, gerechten Schiedam 580, fol. 12).
104. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 19-6-1662.
105. GAS, stadsbestuur Schiedam 343, fol. 36, 20-7-1665.
106. HAW, ona Monster 6100, 21-1-1667 (met dank aan Gerard van Eendenburg).
107. HAW, ona Monster 6051, 1-4-1671 (met dank aan Gerard van Eendenburg).
108. HAW, ona 's-Gravenzande 4621, 28-6-1671 (met dank aan Gerard van Eendenburg).
109. Idem, 18-12-1671 (met dank aan Gerard van Eendenburg).
110. Idem, 19-9-1674 (met dank aan Gerard van Eendenburg).
111. HAW, ra Monster 182 (met dank aan Gerard van Eendenburg).
112. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 7-9-1676.
113. GAS, stadsbestuur Schiedam 253.
114. Daniel Jacobsz., jm. van Aemens (Amiens?), soldaat onder de compagnie van jhr. Johan van Rheede, in garnizoen alhier, met handschrift van Johan van der Gal, luitenant van dezelfde compagnie, en Jannetjen Hubrechtsdr., jd. van Schiedam, beiden wonend alhier, geassisteerd met Cornelis Willemsz. en Euwoutje Jansdr., haar oom en meuij.
115. GAS, stadsbestuur Schiedam 253.
116. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 5-12-1665 en 22-11-1666.
117. Trouwen Schiedam, otr. 1^e Schiedam 22-10-1611 (gerecht): Cornelis Cornelisz., smid van Schiedam, geassisteerd met Jan Lourisz. van Wijck, zijn bekende, met Durffgen Pietersdr., jd. van Schiedam, geassisteerd met Durffgen Cornelisdr., haar bestemoeder, otr. 2^e Schiedam 21-10-1623 (gerecht): Pieter Sijmons., jm., geassisteerd met Abraham Pietersz., zijn zwager, en Durffgen Pietersdr., wed., beiden van Schiedam, geassisteerd met Ingitgen Pietersdr., haar zuster (zij waren al eerder in ondertrouw

- gegaan op 16-5-1620 maar die inschrijving is doorgehaald).
118. GAS, ona Schiedam 753, pag. 955, 31-3-1664; gerechten Schiedam 140.
 119. GAS, stadsbestuur Schiedam 343, fol. 9v.
 120. GAS, ona Schiedam 770, pag. 189, 10-5-1649: 65 jaar.
 121. Trouwen Schiedam, otr. Schiedam 14-12-1629 (gerecht): Maerten Dirckx., zeevarend gezet, jm. van Delft, geassisteerd met Lenert Maertensz., zijn oom en Meijnsen Arensdr., jd. van Schiedam, geassisteerd met Neeltgen Dircke, haar moeder.
 122. GAS, stadsbestuur Schiedam 343, fol. 26v.
 123. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 29-4-1667.
 124. GAS, stadsbestuur Schiedam 253.
 125. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 21-7-1664.
 126. Op 26 november 1634, dochter van Maerten Dirricksen; geen moeder genoemd (get. Lenert Maertens, Fijtge Dirckx, Ariaentje Cornelis).
 127. GAS, stadsbestuur Schiedam 343.
 128. GAS, stadsbestuur Schiedam 343, 30-1-1665: Aijltje Gerrits gesteld tot turftonster in plaats van Lijsbeth Cornelisdr. Stolck.
 129. Trouwen Schiedam, otr. Schiedam 17-12-1650 (gerecht) en 1-1-1651 (gereft.): Frans Danielsz., wedr., met Lijsbeth Cornelisdr., wed., beiden van Schiedam.
 130. GAS, stadsbestuur Schiedam 253.
 131. Idem.
 132. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 20-3-1666; 30-7-1667 en 6-8-1667.
 133. GAS, stadsbestuur Schiedam 253.
 134. Als Catharina Pietersdr., uit Blauwhuis.
 135. GAS, ona Schiedam 781, pag. 513.
 136. Als Margrieta uit het Blauwhuis.
 137. GAS, ona Schiedam 754, pag. 711, 3-3-1677.
 138. Idem.
 139. SAR, ona Rotterdam 598, akte 12, pag. 35-37; SAVP 110, Notariële Archieven, inv. nr. 1011, 13-12-1631.
 140. GAS, ona Schiedam 754, pag. 711, 3-3-1677.
 141. GAS, stadsbestuur Schiedam 253. In de begraafboeken van Schiedam zijn drie Teuntje Teunisdr. te vinden, die begraven zijn op 30-12-1678 ('achter de Teerstooft'), 1-12-1679 (uit het gasthuis) en 4-4-1688 (Breestraat).
 142. GAS, stadsbestuur Schiedam 343, fol. 59v., 11-2-1669.
 143. Idem, fol. 59v., 11-2-1669; 253, 2-3-1671, 30-6-1674, 2-3-1676; 352, 15-2-1698.
 144. GAS, stadsbestuur Schiedam 288A (op kosten van de armenkamer).
 145. GAS, weeskamer Schiedam 1616, fol. 202v., 19-1-1654.
 146. Dat was hij in 1674, 1683, 1693, 1697.
 147. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 27-4-1669.
 148. GAS, Archief Nederlands Hervormde Gemeente Schiedam 1, 12-5-1669 en 4/11-8-1669.
 149. Trouwen Schiedam, otr. Schiedam 27-4-1663 (gerecht) /14-5-1663 (gereft.): Jan Reijersz., jm., geassisteerd met Reijer Jansz., zijn vader, en Jannitge Jansdr., jd., beiden van Schiedam, geassisteerd met Jannitge Gerritsdr., haar meuij. Van hen werden de volgende kinderen gedoopt in Schiedam: Reijer 25-1-1664, Ariaantje 22-10-1666, Arien 15-8-1668.
 150. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 256 en 259, fol. 21v; 352.
 151. GAS, ona Schiedam 769, pag. 380 (inventaris en rekening Grietje Pietersdr., in leven wed. van Theunis Bastiaensz. Outraedt: Claesgie Bruijnogen, de somme van 5 pond).
 152. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 29-2-1671 (Claes Gerrits, dochter van Jannitge Bruijnogen).
 153. Idem, 22-4-1672 (naaste 'vrunden' van Claesje Bruijnogen).
 154. Dochter van Jannetje Bruijnogen.
 155. GAS, Zwarte kastje, Gilden. Jannetgen Jansdr. alias Bruijnogen, turftonster verwijst naar gerechten Schiedam 140, fol. 154, heeft een eed op de turfimpot gedaan (wordt vermeld 21-5-1650 t/m april 1665, gerechten Schiedam 141).
 156. GAS, stadsbestuur Schiedam 343, fol. 72 (vervangen door Jannitge Willemsdr.; zij zat 'in de thiende ploech'). Jannetje Bruijnogen werd begr. Schiedam 26-12-1672 (uit het gasthuis).
 157. GAS, stadsbestuur Schiedam 343, 3-3-1666; Leendert J. Jooisse, *Drie keer verkocht. Nederlanders in Noord-Afrikaanse slavernij in een vreemd land 1600-1800* (Zutphen 2023), pag. 355.
 158. GAS, stadsbestuur Schiedam 390, fol. 2, 27-8-1666 en fol. 15, 1669; gerechten Schiedam 347, 1-4-1669. Cornelis Jacobsz. den Abt was uitgever en boekverkoper te Rotterdam 1650-1682 en was van remonstrantse huize (H. Bots, O.S. Lankhorst en C. Zevenbergen (redactie), *Rotterdam Bibliopolis. Een rondgang langs boekverkopers uit de zeventiende en achttiende eeuw* (Rotterdam 1997), pag. 488).
 159. Jan Harmensz. Bruijnogen, begr. Schiedam 25-1-1625.
 160. GAS, gerechten Schiedam 339, pag. 256.
 161. GAS, stadsbestuur Schiedam 253.
 162. Mogelijk is zij dezelfde als Lijsbeth Cornelisdr. Pots, voor wie op 23-11-1665 provisioneel tot waarnemster van de Groenebrugge werd aangesteld Barbara Jansdr. (GAS, stadsbestuur Schiedam 253).
 163. GAS, stadsbestuur Schiedam 253.
 164. Idem.
 165. Als Maria de Swart.
 166. GAS, stadsbestuur Schiedam 253.

167. Idem, 19-3-1672: De 'vrunden' van Geertje Dirxcs, Blauwhuis, verzoeken ontslag.
168. GAS, stadsbestuur Schiedam 253: Maertje van Beroere.
169. GAS, stadsbestuur Schiedam 253.
170. GAS, gerechten Schiedam 348, fol. 197v.
171. Zij werd begraven als Geertje Breure, wonend voor de Raem.
172. M.A. Beelarts van Blokland, 'Het Dordtsche geslacht Van Beveren', in *De Nederlandsche Leeuw* 62 (1944), kol. 74.
173. *Ons Voorgeslacht*, Heraldische Databank, Van Beveren - Schiedam.
174. ELO, ona Leiden 1103, akte 134, scan 389, 24-10-1673.
175. ELO, weeskamer Grote Bewijzen M, fol. 85.
176. ELO, ona Leiden 439, akte 88, scan 192, 29-5-1647.
177. GAS, ona Schiedam 780, pag. 177, 25-10-1673 en ona Schiedam 766, pag. 53, 22-3-1674.
178. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 8-9-1674.
179. Zie voor hem: L.A.F. Barjesteh van Waalwijk van Doorn, C.E.G. ten Houte de Lange, *Honderd Schiedamse Families van 1795 tot 1940. Liber Amicorum Mr. Dr. V.A.M. van der Burg* (Gronsveld en Rotterdam 2010), pag. 316.
180. GAS, stadsbestuur Schiedam 343, fol. 30v. en fol. 95v.
181. GAS, ona Schiedam 764, pag. 789, 24-10-1674.
182. Idem.
183. Idem.
184. GAS, stadsbestuur Schiedam 343, fol. 127, 13-6-1676.
185. Mogelijk is zij identiek met: Maertje Jacobsdr., geboren Schiedam, 32 jaar, linnennaaster, wegens diefstal op 3 juni 1679 voor 10 jaar verbannen uit Leiden, Rijnland, Den Haag en Haagambacht (H.M. van den Heuvel, *Crimineel Klachtenboek [HoGenDa]*, gebaseerd op ELO, ra Leiden 3).
186. GAS, stadsbestuur Schiedam 343, fol. 146. Haar burens waren Annetje Cornelisdr. en Claesje.
187. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 2-6-1668 en 26-5-1668.
188. GAS, stadsbestuur Schiedam 253.
189. Idem.
190. GAS, gerechten Schiedam 41, 1-4-1658.
191. GAS, weeskamer Schiedam 1616, fol. 217v.
192. Doopgetuigen: Willem Gijse, Grietje Maertens, Barbar Boene.
193. Trouwen Schiedam, otr. Schiedam 15-4-1672 (gerecht): Esouw Jansz. den Boer, jm. van Delft, wonend aldaar, geassisteerd met Neeltje Esau, zijn moeder, daarenboven met attestatie van de vader, en Angenietje Pietersdr. Coper, jd. van Schiedam, geassisteerd met Aeltje Sidrechtsdr. van der Have, haar moeder; Trouwen Delft, otr. Delft 16-4-1672 (gerecht): Esouw Jansz. den Boer, jm., varensgezel, wonend St. Annastraat, en Agniesge Pijeters Coper, jd. tot Schiedam. In de marge: Schiedam 1-5-1672 attestatie naar Maasland om te trouwen.
194. GAS, stadsbestuur Schiedam 253, 15-7-1676 en 256, 20-1-1680, 21-12-1680, 15-4-1684 en 9-7-1684.
195. Idem, 4-1-1677: goederen van Pleuntje Jansdr., inventaris, boelhuis.
196. Idem, 1-2-1677.
197. Mogelijk is zij identiek aan: Cicijlia Hemers, jd. van Bruijl, gelegen bij Keulen, wonend alhier, vergezeld met Neeltje Dirxcsdr., haar goede bekende, die ondertrouwde Schiedam 28-4-1661 (gerecht, niet geref.) met Pieter Dirxcsz. Offteijlingh, jm. van Schiedam, geassisteerd met Cornelis Dirxcsz., zijn broer.
198. GAS, Gerechten Schiedam 608, nr. 323, 5-5-1685. Zij was opgenomen op consignatie van Evert Doese en Johannis van Steel.
199. GAS, stadsbestuur Schiedam 256.
200. GAS, stadsbestuur Schiedam 256, 12-7-1684 en 13-11-1684; stadsbestuur Schiedam 258, 9-4-1685, 21-2-1685, 28-4-1685, 2-6-1685 en 18-3-1686.
201. Trouwen Rotterdam, otr. Rotterdam (geref.) 4-5-1636, attestatie naar Kralingen 31-5 Simon Pietersz., jm., wonend in de Goudse Wagenstraat, en Hubertien Dirxdr., jd., beiden van Rotterdam, wonend in de 'Waelesteeg'.
202. SAR, ona Rotterdam 923, akte 317, 12-10-1678.
203. GAS, stadsbestuur Schiedam 256, 25-6-1678; 346, fol. 106v., 18-9-1684 en fol. 110, 16-10-1684 en 258, 5-10-1686 en 12-10-1686.
204. GAS, stadsbestuur Schiedam 346.
205. A.M. Verbeek, 'Opnieuw het geslacht Groenrijs te Rotterdam en de Rijstuijn', in *Ons Voorgeslacht* 43 (1988), pag. 54.
206. SAR, ona Rotterdam 93, akte 273, pag. 429, 10-3-1634: 40 jaar oud.
207. GAS, stadsbestuur Schiedam 346, 10-7-1679. Dirck Jansz. Vettekeuken was gehuwd met Jannetje Jacobsdr. Groenrijs, en Dirck Jansz. van Ravesteijn met Geertgen Jacobsdr., een zuster van Jannetje. Zij waren dochters van Jacob Gerritsz. Groenrijs, een broer van Pieter Gerritsz. Groenrijs, de tweede man van Grietge Bogaerts (Verbeek, 55).
208. SAVP, Archief Stad Geervliet 246, fol. 81 (met dank aan Nick Weering).
209. Trouwen Schiedam, otr. Schiedam 29-10-1672 (gerecht): Cornelis Jansz. Gunst, jm., geassisteerd met Jacob Arentsz., zijn zwager, en Geertje Maertensdr., jd., beiden van Schiedam, geassisteerd met Maertje Jansdr., haar nicht.
210. GAS, stadsbestuur Schiedam 256.
211. Idem.
212. GAS, stadsbestuur Schiedam 258.

213. Trouwen Schiedam, otr. Schiedam 31-8-1675 (gerecht): Jan Pietersz. van Lier, wedr. en Heijltje Corstiaens, wed. van Klundert, beiden wonend alhier (met een verklaring van twee soldaten dat haar man te Maastricht was overleden).
214. GAS, stadsbestuur Schiedam 258: het dochttertje van Jan Pietersz. Soldaedt.
215. Hij ging op 2-5-1682 in ondertrouw te Amsterdam met Sara Leendersdr. Hij gaf op 'van Langwaerden' te zijn.
216. GAS, stadsbestuur Schiedam 258, 30-9-1685; 349, 30-9-1686; 258, 5-10-1686, 12-10-1686 (afschrift procuratie van 8-10-1686 voor notaris François Tixerandit te Amsterdam), 11-7-1687 (haar voogden waren Cornelis Hendricxsz. ten Eecke en Theunis Jacobsz).
217. GAS, stadsbestuur Schiedam 258, 15-12-1685.
218. Idem, 27-6-1686 en 11-7-1687 (op verzoek van Engelte Maes en Maria Kerckhoff, haar bekenden).
219. Idem, 24-8-1686 en 1-3-1687.
220. GAS, stadsbestuur Schiedam 349, 18-11-1686; stadsbestuur Schiedam 258, 21-11-1686.
221. GAS, ona Schiedam 759, pag. 939, 14-1-1656.
222. De doop van dit kind heb ik niet gevonden in Schiedam.
223. GAS, stadsbestuur Schiedam 349, 23-8-1687, 3-9-1687, 6-9-1687, 13-9-1687, 1-11-1687; stadsbestuur Schiedam 9, pag. 44 (46), 1-9-1687.
224. Het gaat waarschijnlijk om Tanneke Jansdr., jd. van Schiedam, tr. (otr. Schiedam 5-9-1665 - gerecht) Jacob Arentsz., jm. van Schiedam.
225. GAS, stadsbestuur Schiedam 349.
226. Idem.
227. GAS, stadsbestuur Schiedam 348.
228. GAS, stadsbestuur Schiedam 258.
229. GAS, ra Kethel 92, fol. 48v., 15-5-1658.
230. Haar achtergrond is niet gebleken. Het is opmerkelijk dat vader en dochter hetzelfde patroniem hebben.
231. GAS, stadsbestuur Schiedam 258.
232. GAS, stadsbestuur Schiedam 258. Het Schiedamse stadsbestuur ging akkoord, mits er voor de kinderen werd gezorgd en de kosten voor de opname niet op de armenkamer zouden rusten.
233. GAS, stadsbestuur Schiedam 259, fol. 22v.
234. A. van der Tuijn e.a., Parenteel, pag. 63-64 (volledige titel in noot 37).
235. GAS, Gerechten Schiedam 352, fol. 18v., 2-2-1689; stadsbestuur Schiedam 259, fol. 4. Haar man verzocht 21-5-1689 om haar vrijlating (fol. 7v.); L.A. Abma, 'Nog het een en ander uit de Gouden Eeuw', in *Nieuw Schiedamse Courant* 9 juli 1960, pag. 3; GAS, ona Schiedam 809, pag. 103, 19-8-1699; A. van der Tuijn e.a., Parenteel, pag. 47.
236. GAS, stadsbestuur Schiedam 259, fol. 8.
237. GAS, stadsbestuur Schiedam 259, fol. 8.
238. GAS, stadsbestuur Schiedam 259, fol. 11 en fol. 13v.
239. GAS, stadsbestuur Schiedam 259, fol. 34v. In de akte staat abusievelijk dat Willem Willemsz. gehuwd is met Grietje Hendriksdr.
240. GAS, gerechten Schiedam 583, pag. 297.
241. GAS, stadsbestuur Schiedam 259, fol. 31v.
242. GAS, stadsbestuur Schiedam 3591, fol. 40v.
243. L.M. van der Hoeven en K.A. Reuvers, 'Blekers buiten de stadspoorten van Rotterdam. Genealogie van twee geslachten Van der Breggen', in *De Nederlandsche Leeuw* 114 (1997), kol. 333-362.
244. Aad van der Tang, 'Elisabeth Wijngaaff, vrouw of man', in *Scyedam* 8 (1982), pag. 118-119; Rudolf M. Dekker en Lotte C. van der Pol, *The Tradition of Female Transvestism in Early Modern Europe* (1989), pag. 51; GAS, stadsbestuur Schiedam 352, 2-10-1694, 7-10-1694 en 19-2-1695.

PRESENTATIE DELEN 4 EN 5 VAN DE HOLLANDSE PARENTELEN VÓÓR 1650

Later deze maand verschijnt niet één deel, maar verschijnen liefst twee nieuwe delen uit de reeks *Hollandse parentelen vóór 1650*. De presentatie van de delen HP4 en HP5 is tijdens de jubileumviering van *Ons Voorgeslacht* op zaterdag 26 september 2026.

In deel 4 nemen Conny Slootweg en Peter Hoogerbrugge ons mee in hun onderzoek naar de nakomelingen van een echtpaar Pieter en Ercke uit Valkenburg (ZH). Nageslacht vinden we voornamelijk terug in Rijnland en hierbij komen bekende familienamen voor zoals Van Alphen, Van Egmond, Van 't Sant, Borsboom, Colijn en Elstuijn. De oorspronkelijke vraagstelling van de auteurs liep uit de hand met een prachtige parenteel als resultaat, waarop menig- een met zijn kwartierstaat zal kunnen aansluiten.

Deel 5 bevat twee parentelen. Die van Bob Kemp bekroont zijn 25 jaar durende onderzoek naar zijn stamvader, Jan Claesz. Deze blijkt negen buitenechtelijke kinderen te hebben verwekt bij vrouwen in Woerden, Gorinchem en Zwammerdam en daarnaast ook nog vier kinderen te hebben uit een wettig huwelijk. Zijn bewijsvoering is indrukwekkend en leest als een *whodunnit*.

De tweede parenteel, van de hand van Teun van der Vorm, is gebaseerd op een akte die Paul Flippo † gevonden heeft in het oud-notarieel archief van Delft. Flippo is aan de uitwerking hiervan niet meer toegekomen; deze taak heeft Teun van der Vorm op zich genomen. Het resultaat is een fraaie en overzichtelijke presentatie van een aantal bekende families uit Zoetermeer, Zegwaart en Pijnacker.

De redactie van beide delen in deze reeks ligt wederom in handen van Denis Verhoef met ondersteuning van Aart van Beuzekom. HP4 omvat 340 pagina's en HP5 230 pagina's.

We danken de zes genoemden voor hun medewerking in de totstandkoming van beide delen en we hopen dat deze presentatie een extra stimulans is om de jubileumviering bij te wonen: de auteurs zullen daar een inspirerende korte toelichting geven op hun onderzoek.

Iedereen die de delen graag fysiek wil hebben, kan ze nu bestellen. Dat kan in de webwinkel van onze site www.onsvoorgeslacht.nl (geef gelijk aan of u ze ophaalt). De prijs is voor leden € 30,- voor HP 4 en € 25,- voor HP5 (exclusief verzendkosten). U kunt één (of beide) boek(en) ook aanschaffen op de feestdag zelf (tijdens de borrel).

Leo van der Linden i.s.m. Denis Verhoef

UITNODIGING VOOR DE VIERING VAN HET 80-JARIG BESTAAN VAN 'ONS VOORGESLACHT'

Op zaterdag 26 september 2026 vieren wij het 16e lustrum van *Ons Voorgeslacht* met een feestelijke bijeenkomst in Kerkelijk Centrum Open Hof, Hesseplaats 441, 3069 EA Rotterdam-Ommoord. Deze locatie zult u wellicht herkennen, want bij ons 75-jarig bestaan waren we daar ook. U bent van harte welkom.

Aanmelden

Deelname aan de dag is gratis. Wel vragen wij u om u en uw eventuele introducee vooraf aan te melden via het formulier op de website en in de nieuwsbrief. U kunt dit doen tot en met zaterdag 19 september 2026. Na de 19^e krijgt u een bevestigingsmail met het definitieve programma. Mocht het voor u lastig zijn het formulier in te vullen, dan kunt u contact opnemen met baslems@outlook.com.

Programma

09.45 uur	Zaal open en ontvangst.
10.30 uur	Opening door Teun van der Vorm, voorzitter van <i>Ons Voorgeslacht</i> .
10.45 uur	Lezing René Kappers: Hoe vakmanschap in Schoonhoven kwam, en hoe het vakmanschap er bleef. Zilverstad van 1360-2000.
11.45 uur	Pauze (gelegenheid tot contact, lunch en historische markt).
12.45 uur	Parallelsessies (lezingen/presentaties over diverse onderwerpen, aanmelden in de ontmoetingsruimte bij de ingang van de kerk). Een greep uit de onderwerpen: Zoeken in HoGenDa (neem uw laptop mee!), Bierbrouwers in Haarlem, Het Oud Notarieel Archief van Rotterdam (en bierbrouwers), Genealogie en kunstmatige intelligentie.
15.30 uur	Presentatie van de nieuwe delen Hollandse Parentelen 4 en 5 door Denis Verhoef, met toelichtingen door de auteurs (en daarna uitgifte van de bestelde boeken en losse verkoop).
16.30 uur	Pubquiz en borrel.
18.00 uur	Einde.

Bereikbaarheid

Open Hof is rolstoelvriendelijk. Zo is er ook een aangepast toilet en een lift. U kunt direct voor en rond het gebouw (gratis) parkeren. Open Hof ligt aan het winkelcentrum Hesseplaats. Dit winkelcentrum heeft een eigen metrohalte, lijn B, halte Hesseplaats.

We kijken uit naar een bijzondere bijeenkomst.

Bas Lems, voorzitter van de lustrumcommissie (baslems@outlook.com)

Colofon

ONS VOORGESLACHT

Het maandblad van de Hollandse Vereniging voor Genealogie 'Ons Voorgeslacht'.

Opgericht 19-1-1946. ISSN 0166 -7769.

K.v.K. Rotterdam nr. 40341539.

Postadres:

Rotterdamseweg 183c - 2629 HD Delft

Internetsites:

www.onsvoorgeslacht.nl

www.hogenda.nl

www.hofoda.nl

REDACTIE

Berend van Dooren, Remco van den Heuvel,
Pieter van der Hoeven, Leo van der Linden
en Timon Schuurman.

E-mail: redactie@onsvoorgeslacht.nl

Rubriek vragen/antw.: Pieter van der Hoeven,
vraag-antwoord@onsvoorgeslacht.nl

AUTEURSRICHTLIJNEN

Op aanvraag of zie www.onsvoorgeslacht.nl

ANBI-CULTUUR

De Hollandse Vereniging voor Genealogie
'Ons Voorgeslacht' is erkend als Algemeen
Nut Beogende Instelling (ANBI-cultuur)

VERANTWOORDING EN RECHTEN

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de onder auteursnaam geplaatste artikelen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt worden in welke vorm of wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Hollandse Vereniging voor Genealogie 'Ons Voorgeslacht'.

CONTRIBUTIE EN BETALINGEN

Contributie en betalingen

Nederland € 48,00 per jaar.

Zie voor contributie & betalingen onze website.

ING rekeningnummer: NL30 INGB 0000 0555 46,

t.n.v. Hollandse Vereniging voor Genealogie
'Ons Voorgeslacht'.

BIBLIOTHEEK EN VERENIGINGSCENTRUM

Rotterdamseweg 183c - 2629 HD Delft

Openingstijden:

Elke 2^e zaterdag van de maand van

11.30 - 15.30 uur

VORMGEVING EN DRUK

Verloop, Alblasserdam - verloop.nl

Gezicht op Dordrecht, 1643, olieverf schilderij
Wouter Knijff (collectie Rijksmuseum SK-C-451)

www.onsvoorgeslacht.nl

www.hogenda.nl

www.hofoda.nl